

**SVET
EVROPSKE UNIJE**

**Bruselj, 3. oktober 2012 (03.10)
(OR. en)**

**11482/2/12
REV 2**

GENVAL 41

PREKLIC TAJNOSTI

Dokument: 11482/1/12 REV 1 RESTREINT UE/EU RESTRICTED

Datum: 1. avgust 2012

Nov status: Javno

Zadeva: POROČILO O OCENI PETEGA KROGA MEDSEBOJNEGA
OCENJEVANJA "FINANČNI KRIMINAL IN FINANČNE PREISKAVE"

POROČILO ZA SLOVENIJO

Delegacije prejmejo priloženo različico navedenega dokumenta, katerega tajnost je bila preklicana.

Besedilo tega dokumenta je identično besedilu prejšnje različice.

**SVET
EVROPSKE UNIJE**

Bruselj, 1. avgust 2012

**11482/1/12
REV 1**

RESTREINT UE/EU RESTRICTED

GENVAL 41

POROČILO O OCENI
PETEGA KROGA MEDSEBOJNEGA OCENJEVANJA
"FINANČNI KRIMINAL IN FINANČNE PREISKAVE"

POROČILO ZA SLOVENIJO

VSEBINA

1.	Uvod	4
2.	Nacionalni sistem in politika do kriminalitete	6
2.1.	Specializirane enote	6
2.1.1.	Preiskovalni organi	6
2.1.2.	Organi pregona	24
2.2.	Vloga sodišča v predobravnavni fazi	30
2.3.	Drugi organi	32
2.4.	Usposabljanje	33
2.5.	Politika na področju kriminalitete	35
2.6.	Sklepne ugotovitve	38
3.	Preiskovanje in pregon	43
3.1.	Razpoložljive informacije in podatkovne zbirke	43
3.1.1.	Bančni računi	43
3.1.2.	Nepremičnine	46
3.1.3.	Podjetja	47
3.1.4.	Vozila	49
3.1.5.	Plovila	49
3.2.	Sodelovanje na nacionalni ravni	49
3.2.1.	Identifikacija neznanega transakcijskega računa, ki pripada določeni osebi	50
3.2.2.	Identifikacija neznanega lastnika določenega transakcijskega računa	51
3.2.3.	Spremljanje transakcij z določenega bančnega računa in na določen bančni račun v določenem preteklem obdobju	52
3.2.4.	Spremljanje operacij z določenega bančnega računa in na določen bančni račun v prihodnosti	53
3.2.5.	Določbe o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma	54
3.3.	Sodelovanje na evropski ravni	57
3.4.	Finančna preiskava in uporaba finančnih podatkov	59
3.4.1.	Finančni podatki	63
3.5.	Sodelovanje z Europolom in Eurojustom	64
3.5.1.	Sodelovanje z Europolom	65
3.5.2.	Sodelovanje z Eurojustom	65

3.6.	Sklepne ugotovitve.....	66
4.	Zamrznitev in odvzem.....	70
4.1.	Zamrznitev	70
4.1.1.	Na nacionalni ravni.....	70
4.1.2.	Sodelovanje na evropski ravni – izvajanje Okvirnega sklepa 2003/577/PNZ.....	75
4.2.	Odvzem (vključno z 2005/212/PNZ in 2006/783/PNZ).....	79
4.2.1.	Na nacionalni ravni.....	79
4.2.2.	"Spregled pravne osebe"	83
4.2.3.	Na evropski ravni.....	84
4.3.	Sklepne ugotovitve.....	86
5.	Zaščita finančnih interesov Skupnosti.....	88
5.1.	Sklepne ugotovitve.....	90
6.	Priporočila	92
6.1.	Priporočila Sloveniji	92
6.2.	Priporočila Evropski uniji in nekaterim tretjim stranem.....	95

DECLASSIFIED
DECLASSIFIED

1. Uvod

Na seji Multidisciplinarne skupine za področje organiziranega kriminala (MDS)¹ 26. februarja 2008 je predsedstvo za peti krog medsebojnega ocenjevanja² predlagalo tri možne teme, od katerih sta bili dve deležni znatne podpore. Na seji MDS 6. maja 2008 je bila večina delegacij naklonjena temu, da se kot temi predvidita finančni kriminal in finančne preiskave. Dne 7. junija 2008 se je skupina odločila, da bo tema petega kroga "finančni kriminal in finančne preiskave". Ocenjevanje zadeva številne pravne akte, ki so pomembni za zatiranje finančnega kriminala. Obenem pa je bilo dogovorjeno tudi, da naj pri ocenjevanju ne gre le za preverjanje, kako je s prenosom upoštevne zakonodaje EU, marveč za širšo obravnavo vprašanja³, da bi si lahko ustvarili celovito podobo o zadevnem nacionalnem sistemu. MDS je 1. decembra 2008 potrdila podroben vprašalnik⁴.

Kako pomembno je ocenjevanje, je poudarjalo tudi češko predsedstvo, in sicer v kontekstu razprave o odzivanju pravosodja na finančno krizo⁵. Vrednost naloge je Svet ponovno izpostavil, ko je določal prednostne naloge EU pri zatiranju organiziranega kriminala na podlagi OCTA 2009 in ROCTA⁶.

Vprašanja v zvezi z ocenjevanjem, zlasti izboljšanje operativnega okvira za zaseganje in zaplembo premoženjskih koristi, pridobljenih s kaznivim dejanjem, je Komisija omenila v sporočilu o območju svobode, varnosti in pravice v službi državljanov⁷.

Države članice so na pisno zahtevo, ki jo je na delegacije naslovil predsedujoči MDS, navedle strokovnjake z znatnim praktičnim poznavanjem področja finančnega kriminala in finančnih preiskav.

¹ Od 1. julija 2010 je za ta proces zadolžena Delovna skupina za splošne zadeve, vključno z ocenjevanjem (GENVAL).

² 6546/08 CRIMORG 34.

³ 10540/08 CRIMORG 89.

⁴ 16710/08 CRIMORG 210.

⁵ 9767/09 JAI 293 ECOFIN 360.

⁶ 8301/2/09 REV 3 CRIMORG 54.

⁷ 11060/09 JAI 404.

MDS je na seji 17.marca 2009 obravnavala in odobrila revidirano zaporedje medsebojnih ocenjevalnih¹ obiskov. V tem krogu ocenjevanja je bila kot šestindvajseta država članica ocenjena Slovenija.

Strokovnjaki, ki jim je bilo naloženo, naj opravijo to oceno so bili António Folgado (Portugalska), Světlana Kloučková (Češka republika) in Rafał Woźniak (Poljska). Prisotna sta bila tudi dva opazovalca: Stefan de Moor (Komisija, OLAF) in Burkhard Mühl (Europol), skupaj s Petrom Brömsom in Guyjem Stessensom z generalnega sekretariata Sveta.

To poročilo je pripravila skupina strokovnjakov ob pomoči sekretariata Sveta na podlagi izsledkov ocenjevalnega obiska v Ljubljani med 28.novembrom in 1. decembrom 2011 ter podrobnih odgovorov slovenske strani na ocenjevalni vprašalnik² kot tudi podrobnih odgovorov na dodatna naknadna vprašanja.

¹ 5046/1/09 REV 1 CRIMORG 1.

² SN 4016/10 RESTREINT UE.

2. NACIONALNI SISTEM IN POLITIKA DO KRIMINALITETE

2.1. Specializirane enote

2.1.1. Preiskovalni organi

2.1.1.1. Policija

Policijska služba spada v okvir Ministrstva za notranje zadeve. Ministrstvo za notranje zadeve oblikuje politiko razvoja, organizacije in kadrovanja policije ter ostale osnovne parametre policijskega dela, prav tako pa je pristojno tudi za financiranje policije in naložbe. Ministrstvo koordinira in usklajuje informacijski in telekomunikacijski sistem policije s sistemi drugih državnih organov ter nadzira in spremlja uspešnost pri izvajanju policijskih nalog.

Policija naloge opravlja na treh ravneh: na državni, regionalni in lokalni ravni. Organizacijsko Policija obsega Generalno policijsko upravo, policijske uprave in policijske postaje. Sedež policije je v Ljubljani. Policijo vodi generalni direktor policije, ki prav tako nadzoruje delo Generalne policijske uprave.

V Sloveniji se kriminaliteta razvršča v tri najširše kategorije, tj. gospodarsko kriminaliteto, splošno kriminaliteto in organizirani kriminal. Na vsakem od teh področij je organizacija nalog poenotena – in na državni in regionalni ravni se uporablja enaka delovna struktura. Sektor za gospodarsko kriminaliteto usklajuje, nadzira in skrbi za preiskovanje gospodarske kriminalitete. Večina zadev s področja gospodarske kriminalitete se preiskuje na regionalni ravni, in sicer jih preučujejo oddelki policijskih uprav za gospodarsko kriminaliteto.

Policija je maja 2011 število policijskih uprav zmanjšala z enajstih na osem. Policija zaposluje približno 8852 oseb, od teh je 7666 policistov. Od teh je 154 kriminalistov, ki službujejo v oddelkih za gospodarsko kriminaliteto. Na državni ravni deluje 15 kriminalistov. Generalna policijska uprava je poudarila, da ta enota nastopa kot ekspertni organ za vse, ki se ukvarjajo s kaznivimi dejanji s tega področja. Pri vsaki tovrstni preiskavi vedno sodeluje tudi kdo z državne ravni. Večina kriminalistov ima univerzitetno izobrazbo. Tako oddelek za splošni kot tudi za gospodarski kriminal se ukvarjata tudi z organiziranim kriminalom.

Šesti in deveti člen sedaj veljavnega Zakona o policiji določata naloge in pooblastila Generalne policijske uprave in policijskih uprav ter razmerje med njimi. Tako je določeno, da lahko generalna policijska uprava (NPU) neposredno prevzame posamezno nalogo ali vrsto naloge (odkrivanje in preiskovanje določenega kaznivega dejanja in odkrivanje in prijemanje¹ storilcev) iz pristojnosti policijske uprave. Konkretnije pa postopek dokumentiranja, vnosa, dostopa, posredovanja, poročanja in shranjevanja podatkov v evidenco kaznivih dejanj ureja navodilo generalnega direktorja policije o evidentiranju kaznivih dejanj.

Policija v skladu s pooblastili izvaja naloge, ki so opredeljene v 3. členu Zakona o policiji in predstavljajo temeljno poslanstvo². Te naloge izvajajo uniformirani policisti, kriminalisti in specialne policijske enote, organizirane v generalni policijski upravi, policijskih upravah na regionalni ravni in policijskih postajah na lokalni ravni.

Generalna policijska uprava skupaj s svojimi notranjeorganizacijskimi enotami izvaja regulativne, koordinativne in nadzorstvene naloge za celotno delovanje policije, policijske uprave pa to funkcijo izvajajo za na regionalni in lokalni ravni. Policijske uprave so organizacijsko in funkcionalno povezane z Generalno policijsko upravo. Členitev služb znotraj posamezne policijske uprave je prilagojena strukturi služb v sklopu Generalne policijske uprave.

¹ Prijetje je širši pojem od pridržanja. Vsaka omejitev prostosti osumljenca, ki vključuje prisilno pridržanje, se obravnava kot odvzem prostosti. Pridržanje je le začasno (policijsko pridržanje lahko traja največ 48 ur) in se odredi s pisno odločbo.

² Policija opravlja naslednje naloge:

- varuje življenje, osebno varnost in premoženje ljudi;
- preprečuje, odkriva in preiskuje kazniva dejanja in prekrške, odkriva in prijema storilce kaznivih dejanj in prekrškov, druge iskane osebe ter jih izroča pristojnim organom; zbira dokaze in raziskuje okoliščine, ki so pomembne za ugotovitev premoženjske koristi, ki izvira iz kaznivih dejanj in prekrškov;
- vzdržuje javni red;
- nadzoruje in ureja promet na javnih cestah in nekategoriziranih cestah, ki so dane v uporabo za javni promet;
- varuje državno mejo in opravlja mejno kontrolo;
- opravlja naloge, določene v predpisih o tujcih;
- varuje določene osebe, organe, objekte in okoliše;
- varuje določena delovna mesta in tajnost podatkov državnih organov, če z zakonom ni drugače določeno;
- izvaja naloge, določene v tem in drugih zakonih in podzakonskih predpisih.

2.1.1.2. Kriminalistična policija

Kriminalistična policija tvori specializiran sektor za zatiranje kriminalitete v skladu s pooblastili iz Zakona o policiji, Zakona o kazenskem postopku, Kazenskega zakonika in drugih zakonodajnih aktov in izvedbenih predpisov. Izvaja naloge preprečevanja in odkrivanja kaznivih dejanj, in sicer v okviru enot, ki so organizirane na treh ravneh.

Na državni ravni Uprava kriminalistične policije kot notranja organizacijska enota Generalne policijske uprave, strateško usmerja, načrtuje, organizira in nadzoruje delo kriminalistične policije v celoti. V skladu s 3. členom Zakona o policiji opravlja policijske naloge, spremlja, pripravlja študije in analize ter poročila in druge merodajne predloge pri odločanju ter pripravlja zakonske in podzakonske predpise, ki urejajo delovanje kriminalistične policije.

Centralna kriminalistična policija ima posebej določene policiste v vseh policijskih upravah; gre za "koordinatorje", ki so zadolženi za finančne preiskave. So del "finančne preiskovalne mreže", ki se pravkar vzpostavlja.

Glavna naloga skupin za finančno kriminaliteto znotraj sektorjev kriminalistične policije v vseh osmih policijskih upravah je preiskovanje kaznivih dejanj s področja finančne kriminalitete.

2.1.1.3. Nacionalni preiskovalni urad

Za operativne namene na državni ravni je bil 1. januarja 2010 pri Generalni policijski upravi ustanovljen Nacionalni preiskovalni urad (NPU). Gre za specializirano, samostojno in neodvisno kriminalistično preiskovalno enoto za odkrivanje in preiskovanje zahtevnih kaznivih dejanj s področij gospodarske in finančne kriminalitete ter določenih drugih oblik organiziranega kriminala.

Po zakonu je NPU poseben del Policije, tj. Ministrstva za notranje zadeve. Člen 6a(1) Zakona o policiji določa, da je NPU specializirana kriminalistična preiskovalna enota Uprave kriminalistične policije pri Generalni policijski upravi in je ustanovljena za odkrivanje in preiskovanje zahtevnih

kaznivih dejanj, zlasti s področij gospodarstva, organiziranega kriminala in korupcije, preiskovanje katerih terja visoko usposobljene kriminalistične preiskovalce, ki so opremljeni s posebnimi orodji in organizirani na posebne načine, ali posebej usmerjeno delovanje državnih organov in institucij s področij davkov, carin, finančnega poslovanja, vrednostnih papirjev, varstva konkurence, preprečevanja pranja denarja, preprečevanja korupcije, prepovedanih drog in inšpekcijskega nadzora.

Delo NPU na področju pregona vodi direktor NPU. Poleg direktorja NPU so za opravljanje nalog in dolžnosti NPU odgovorni še: pomočniki direktorja, vodje preiskav – višji kriminalistični policijski inšpektorji, kriminalistični preiskovalci – višji kriminalistični policijski inšpektorji in podporno osebje. NPU je v okviru izvajanja svojih nalog avtonomen, tako strokovno kot operativno. Tehnično in drugo podporo NPU zagotavlja Uprava kriminalistične policije. Vseeno je NPU sestavni del Policije in je podvržen enakim nadzornim mehanizmom in varovalkam pred morebitnimi zlorabami pooblastil, kot to velja za ostali del Policije (delo NPU v konkretnih primerih usmerja državno tožilstvo; pri preiskavah, ki jih izvaja NPU, odredbe za izvedbo preiskovalnih dejanj in prikritih preiskovalnih ukrepov izdajajo preiskovalni sodniki in državni tožilci na podlagi utemeljenih pobud ali predlogov preiskovalcev NPU).

Slovenski organi trdijo, da je ena od ključnih prednosti NPU njena organizacijska in poklicna samostojnost ter timsko delo visoko usposobljenih in primerno plačanih preiskovalcev. Vsi so ekonomsko podkovani. Poleg tega je direktor NPU tožilec in ne policijski uradnik, z vsemi policijskimi pooblastili. Trenutno NPU zaposluje direktorja, namestnika direktorja, pet vodij preiskav in 47 preiskovalcev. (V celoti bi teh pri NPU moralo biti 70, vendar vsa delovna mesta niso zapolnjena. Če bi jih hoteli v celoti zapolniti, bi lahko prišlo do "izpraznitve" na regionalni ravni.) Osebje NPU mesečno zasluži okoli 500 EUR več kot primerljivo policijsko osebje. V vsakem oddelku je okrog 15 zaposlenih, vendar število ni stalno, saj se lahko premeščajo iz oddelka v oddelek.

Dejstvo, da ima preiskovalna skupina skupni sedež, omogoča optimalno varstvo tajnih informacij in drugih informacij, ki so pomembne za potek preiskav.

Nadalje 6.č člen Zakona o policiji določa, da morajo kandidati za pomočnika direktorja NPU, vodjo preiskave oziroma preiskovalca poleg pogojev, določenih v navedenem zakonu, za sklenitev delovnega razmerja za opravljanje nalog v Policiji izpolnjevati še pogoj delovnih izkušenj in posebnih znanj na enem ali več področij, kot so pregon, davki, carine, trg finančnih instrumentov,

finančno poslovanje, preprečevanje pranja denarja, preprečevanje korupcije oziroma varstvo konkurence.

Člen 6c Zakona o policiji določa, da je odločitev o tem, katere preiskave sumov kaznivih dejanj bo prevzel NPU, v pristojnosti direktorja NPU. Pri odločanju mora direktor NPU upoštevati zlasti naslednje:

- potrebo po posebej usklajenem in usmerjenem izvajanju nalog v sodelovanju z drugimi pristojnimi državnimi organi in institucijami s področij davkov, carin, finančnega poslovanja, vrednostnih papirjev, varstva konkurence, preprečevanja pranja denarja in korupcije, prepovedanih drog in inšpekcijskega nadzora;
- težo kaznivega dejanja in zahtevnost ter dolgotrajnost preiskovanja;
- čezmejno razsežnost preiskave;
- višino domnevnega oškodovanja javno-finančnih sredstev oziroma višino protipravno pridobljene premoženjske koristi;
- strokovno zapletenost preiskovanja zaradi potrebe po specializiranih znanjih s področja informacijsko-komunikacijskih tehnologij;
- domnevno vključenost v kaznivo dejanje nosilcev javnih funkcij in direktorjev v javnem sektorju.

NPU začne preiskavo suma določenega kaznivega dejanja na lastno pobudo ali na pisno pobudo direktorja Uprave kriminalistične policije, vodje sektorja kriminalistične policije pri regionalni policijski upravi, vodje posebnega urada državnega tožilstva Republike Slovenije, vodje okrajnega državnega tožilstva ali predstojnika enega od državnih organov oziroma institucij s področij davkov, carin, finančnega poslovanja, vrednostnih papirjev, varstva konkurence, preprečevanja pranja denarja in korupcije, prepovedanih drog in inšpekcijskega nazora. Izbira zadev je v pristojnosti direktorja NPU, vendar z generalnim direktorjem policije oziroma njegovim namestnikom potekajo vsakodnevni sestanki. NPU se vsakodnevno sestaja s kriminalistično policijo. Po njihovem mnenju je sodelovanje zelo dobro, vsakodnevno se izmenjujejo informacije in z usklajevanjem ni nobenih težav. Direktor NPU je obveščen o vseh primerih, ki se obravnavajo v Sloveniji, in glede na to lahko sprejme odločitev o posameznem vprašanju. V primeru spora odloči vodja policijske uprave, vendar do sedaj ni bilo težav. Zavrnitev pisne pobude mora direktor NPU vlagatelju pobude pisno obrazložiti.

Preiskovalci NPU svoje naloge opravljajo po določilih Zakona o kazenskem postopku kot vsi ostali policisti in kriminalisti, ko preiskujejo sume storitve kaznivih dejanj, ki se preganjajo po uradni dolžnosti. Opisi del in nalog preiskovalcev NPU so določeni v Aktu o spremembah in dopolnitvah akta o notranji organizaciji, sistemizaciji, delovnih mestih in nazivih v Policiji, s katerim je bil NPU tudi ustanovljen in kjer je med drugim določeno, da NPU izvaja naloge pri odkrivanju in preiskovanju hujših kaznivih dejanj na območju Republike Slovenije, ki jih je mogoče obravnavati kot gospodarski kriminal, korupcijo, organizirani kriminal, terorizem ali hujšo obliko kriminala, vzporedne finančne preiskave in naloge v zvezi z zavarovanjem protipravno pridobljene premoženjske koristi ter operativno analitiko ter ukrepe za preprečevanje pranja denarja in sodeluje s specializiranimi preiskovalnimi skupinami pri odkrivanju in preiskovanju hujših kaznivih dejanj, pa tudi z drugimi pristojnimi državnimi organi in institucijami.

Od 1. januarja 2010 je NPU v 65 kriminalističnih poročilih obravnaval 199 osumljencev. Trenutno preiskujejo okrog 40 zahtevnih primerov. Zagotovljenih je bilo 40 milijonov EUR. Tožilstvom so leta 2010 poslali osem predlogov za zavarovanje premoženja, v letu 2011 pa doslej šest. (Te številke so vključene v končne številke kriminalistične policije.) Tožilstvo lahko upa, da bo zadeva prišla v roke določenemu organu, ne more pa mu je dodeliti (beri: NPU). Posebni urad pri državnem tožilstvu ima na splošno prednost kot partner, vendar NPU sodeluje tudi z drugimi tožilstvi.

2.1.1.4. Oddelek za finančno kriminaliteto in pranje denarja

Oddelek za finančno kriminaliteto in pranje denarja (OFKPD) je specializirana enota, ki je na državni ravni odgovorna za zatiranje tovrstnega kriminala; je del Sektorja za gospodarsko kriminaliteto Uprave kriminalistične policije pri Generalni policijski upravi. OFKPD ima pet zaposlenih: vodjo oddelka in štiri detektivske inšpektorje. Na regionalni ravni te naloge opravljajo skupine za finančno kriminaliteto znotraj policijskih uprav.

Poslanstvo OFKPD in skupin na območni ravni je prispevati k učinkovitemu in uspešnemu odkrivanju in preiskovanju kaznivih dejanj finančne kriminalitete in pranja denarja ter zagotoviti podlage za končen odvzem premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem. OFKPD uresničuje to poslanstvo tako, da na državni ravni izvaja naloge v povezavi z zakonodajnimi in izvršilnimi institucijami in organi ter z uporabo različnih kanalov deluje znotraj kriminalistične policije, ki je pristojna za preiskovanje kaznivih dejanj z zadevnega področja.

OFKPD se posveča zlasti zagotavljanju orodij za finančne preiskave in ne le znanja, npr. spletnega dostopa, priročnikov itd. Preiskovalci se lahko obrnejo na koordinatorje, ki so prisotni v vseh policijskih upravah.

OFKPD zagotavlja, usklajuje, spremlja, analizira, ocenjuje in nadzoruje delo policijskih uprav na področju finančne kriminalitete. Prav tako sodeluje z institucijami in državnimi organi na državni ravni in z mednarodnimi institucijami in organizacijami ter tujimi varnostnimi organi.

OFKPD izvaja naloge:

- na področju odkrivanja in pregona kaznivega dejanja pranja denarja na področju kriminalitete v celoti, tj. ne glede na vrsto predikatnega kaznivega dejanja, in
- na področju izvajanja finančnih preiskav kot temeljnega orodja pri preiskovanju vseh kaznivih dejanj, ki prinašajo premoženjsko korist, s ciljem zavarovanja in končnega odvzema takih sredstev po končanem kazenskem postopku.

Poleg tega OFKPD izvaja naloge s področja finančne kriminalitete, ki vključuje kriminalna dejanja, povezana s finančnimi institucijami in katerih predmet so finančni instrumenti, in sicer:

- zlorabe na področju plačilnega prometa,
- zlorabe finančnih instrumentov,
- zlorabe pri kreditnih in zavarovalnih storitvah ter zlorabe, katerih storilci so vodstveni kadri in uslužbenci bank, borznoposredniških hiš, borz ter drugih finančnih institucij,
- kazniva dejanja s področja avtorskih in sorodnih pravic ter industrijske lastnine,
- spletne goljufije,
- organiziranje denarnih verig in nedovoljenih iger na srečo.

Naloge kriminalista pri OFKPD so:

- oblikovanje in predlaganje sistemskih rešitev,
- sodelovanje pri izvajanju programov usposabljanja in izobraževanja,
- opravljanje zahtevnih nalog v zvezi z odkrivanjem in preiskovanjem kaznivih dejanj,

- pripravljanje analiz in poročil,
- sodelovanje pri pripravi zakonodajnih aktov in razvojnih projektov,
- dajanje strokovnih mnenj,
- izvajanje nadzorstva,
- sodelovanje pri načrtovanju in izvedbi kriminalističnih preiskav in drugih operativnih nalog,
- izvajanje drugih nalog v skladu s 3. členom Zakona o policiji in nalog s tega delovnega področja.

2.1.1.5. Urad za odvzem premoženjske koristi

Strokovno informacijski center (SIC), ki je slovenski urad za odvzem premoženjske koristi, je posebna notranja enota Vrhovnega državnega tožilstva, ki državnim tožilcem zagotavlja strokovno pomoč v vseh zadevah, v katerih je bilo zahtevano oziroma odrejeno začasno zavarovanje, zaseg ali odvzem predmetov in premoženjske koristi ter premoženja nezakonitega izvora. Podlaga za pomoč so informacije, ki jih po uradni dolžnosti takoj po izdaji zaprosila, usmeritve, procesnega akta v zvezi s pregonom ali sodne odločbe posredujejo vsa državna tožilstva. Državni tožilci, dodeljeni v SIC, so izključno pristojni za zadeve mednarodnega sodelovanja v kazenskih zadevah zaradi začasnega zavarovanja, zasega in odvzema predmetov in premoženjske koristi ter premoženja nezakonitega izvora (nastopajo kot kontaktna točka).

Pri SIC se bodo evidentirale vse zadeve. Vsa tožilstva bodo obvezana poročati SIC. Ta bo vodil osrednji elektronski register. Njegova vloga je svetovanje na tem področju vsem tožilstvom. Po zakonu bo moral uresničevati tudi pristojnost za vse zadeve mednarodnega sodelovanja. Urad za odvzem premoženjske koristi bo najverjetneje utelešala le ena oseba.

Pri ustanavljanju urada za odvzem premoženjske koristi so se slovenske oblasti torej odločile za možnost iz Sklepa Sveta 2007/845/PNZ z dne 6. decembra 2007, tj. za vzpostavitev kontaktne točke in ne za zaokrožen urad za odvzem premoženjske koristi z vsemi pristojnostmi. Urad za odvzem premoženjske koristi bo pristojen za prejemanje zaprosil iz tujine in za njihovo posredovanje pristojnim organom v Sloveniji ter obratno. Zbiral bo podatke o vseh predlaganih in izvršenih začasnih zamrznitvah in pravnomočnih odvzemih tako na podlagi notranjih postopkov kot tudi na podlagi mednarodnih zaprosil. Obstaja nevarnost, da se zaradi pomanjkanja časa spričo vsega dela, ki ga je treba opraviti, ne bo mogoče posvečati odvzemu premoženjske koristi, saj so tožilstva že zdaj preobremenjena z delom.

Slovenske oblasti se dobro zavedajo, kaj se pričakuje od urada za odvzem premoženjske koristi. Vseeno so se zaenkrat odločile za kontaktno točko pri državnem tožilstvu. Trenutno se nihče ne ukvarja s temi zadevami, proces se šele začne. Vedo, da bi se to moralo zgoditi že leta 2008. Skupina ocenjevalcev je bila obveščena, da je bila za vprašanje ustanovitve urada za odvzem premoženjske koristi oblikovana medsektorska skupina. Ta skupina je delovala dve leti, vendar njeni predlogi niso bili sprejeti. Državno tožilstvo se je zavzemalo za to, da bi bil urad multidisciplinaren in bi vključeval tudi policijo, carino itd. in je predlagalo temu ustrezen način dela. V sklepih, do katerih je prišla ta skupina, je bila opazna naklonjenost oblikovanju finančnega preiskovalnega urada za odvzem premoženjske koristi, kar pa ni naletelo na ugoden odziv. Državni tožilci nimajo dostopa do policijskih podatkov niti do varnih komunikacijskih kanalov niti do aplikacije SIENA. Policija ima dostop do Siene in tožilstvu naj bi bilo za potrebe urada za odvzem premoženjske koristi omogočeno pošiljanje zaprosil prek te aplikacije.

SIC bo svoje nove pristojnosti dejansko dobil z letom 2012. Statistični podatki se bodo od vseh institucij zbirali centralizirano, v elektronski obliki in online. Za vnašanje informacij o izvršbah v zadevno podatkovno zbirko bo odgovorno tožilstvo. Njegove naloge bodo obsegale prejemanje kopij sodnih odločb in vnašanje informacij v podatkovno zbirko.

Pri preiskavah urad za odvzem premoženjske koristi ne bo mogel sodelovati. Na splošno naj bi te bile v pristojnosti tožilstva. Skupine za finančne preiskave se sicer lahko ustanavljajo, vendar ne v okviru urada za odvzem premoženjske koristi. Urad za odvzem premoženjske koristi ne more dostopati do podatkov enote za finančni nadzor (EFN). Vendar EFN lahko sodeluje pri finančnih preiskavah.

Po navedbah Policije, se bo ta močno udeleževala pri delu urada za odvzem premoženjske koristi. Glede na sedanji ustroj je po njenem mnenju njegov smoter pomoč pri mednarodnih zaprosilih. Enota za finančne preiskave in preprečevanje pranja denarja je v celoti zmožna sprejeti urad za odvzem premoženjske koristi, če bo tako odločeno. Sodeluje na splošno s strateškega vidika.

Naloge v zvezi z upravljanjem premoženja si delijo carina, policija, tožilstva itd, odvisno od zadevnega premoženja. Sodišča odločijo o dodelitvi določenemu organu. Za delo s premoženjem lahko določijo zasebne akterje, vključno s prodajo začasno zaseženega premoženja, na primer če vrednost upade ali gre za pokvarljivo blago. Enotnega urada za upravljanje premoženja torej ni (in ga sodeč po zakonskih določbah tudi ne bo). Državno tožilstvo pričakuje nekaj težav, saj se bo s

premoženjem ukvarjalo kakih pet organov, še zlasti on dejstvu, da urad za odvzem premoženjske korist nima *nikakršnih* pooblastil, da bi jim v teh zadevah dajal navodila. Če osumljene osebe ni mogoče najti, sodišče izda sodni sklep z osem dnevnim rokom za odziv. To ni običajna praksa. Na voljo ni nobenih statističnih podatkov.

2.1.1.6. Urad za preprečevanje pranja denarja

Urad za preprečevanje pranja denarja (UPPD) je slovenski finančni obveščevalni organ. Gre za upravni EFN, organ v sestavi Ministrstva za finance, ki opravlja naloge v zvezi s preprečevanjem in odkrivanjem pranja denarja. UPPD zbira, analizira in posreduje podatke, informacije in dokumentacijo, ki jo prejme v skladu z določbami Zakona o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma. Na dan 31. decembra 2010 je Urad zaposloval 18 oseb: pet v vodstvu urada, šest v sektorju za sumljive transakcije, tri v sektorju za preventivo, eno v službi za analitiko, dve v službi za informatiko in eno v službi za mednarodno sodelovanje. Razen pri dveh administrativnih delovnih mestih se zahteva najmanj univerzitetna izobrazba (visokošolska diploma).

Ko je na podlagi PST ali analize podatkovne zbirke o gotovinskih transakcijah podan utemeljen sum dejavnosti pranja denarja v povezavi s transakcijo, osebo ali premoženjem, oziroma na zaprosilo tujega EFN lahko UPPD od ustrezne organizacije zahteva informacije in dokumentacijo. Prav tako lahko UPPD od zavezanca zahteva pisno informacijo, podatke in dokumentacijo o opravljanju njihovih nalog po ZPPDFT, pa tudi druge informacije, ki jih UPPD potrebuje za izvajanje nadzora. Zavezanec naj bi zadevne podatke posredoval UPPD takoj oziroma najkasneje v 15 dneh od prejema zahteve UPPD. Pod enakimi pogoji lahko UPPD podatke, informacije in dokumentacijo, ki jih potrebuje za odkrivanje pranja denarja, zahteva tudi od državnih organov in nosilcev javnih pooblastil. Te institucije lahko UPPD omogočijo neposreden elektronski dostop do določenih podatkov in informacij.

UPPD lahko izda pisno odredbo o začasni ustavitvi transakcije, če presodi, da so podani utemeljeni razlogi za sum pranja denarja; o tem mora obvestiti pristojne organe. Začasna ustavitev transakcije lahko traja največ 72 ur. V skladu s 57. členom ZPPDFT se odredba lahko izjemoma izda tudi

ustno, vendar mora UPPD zadevni organizaciji odredbo v pisni obliki predložiti čim prej oziroma istega dne, kot je bila odredba izdana ustno. Odgovorna oseba v zadevni organizaciji mora v skladu z določbami zakona, ki urejajo varstvo in hrambo podatkov o prejemu ustne odredbe narediti zaznamek in ga hraniti v svojih evidencah.

UPPD lahko v okviru preprečevanja in odkrivanja pranja denarja za določene podatke, informacije in dokumentacijo zaprosi tudi tuje organe in mednarodne organizacije. Natančneje lahko UPPD v skladu s 65. in 66. členom ZPPDFT zaprosi za podatke v zvezi s PD/FT organ države članice EU ali tretje države, pristojen za preprečevanje pranje denarja, kar običajno pomeni tujo EFN. Takšnemu organu lahko tovrstne podatke tudi posreduje. Vsa zaprosila in odgovori so pisni in se pošiljajo prek mreže Egmont Secure Web ali FIU.net. Izjemoma, če korespondenčna EFN nima dostopa do nobene od njiju, slovenski organi uporabljajo telefaks. Tudi telefonski pogovori so dokaj običajni vendar se k njim nikdar ne zatekajo kot k primarnemu komunikacijskemu sredstvu, zlasti ne, ko gre za pisna zaprosila in odgovore. UPPD lahko pridobljene podatke, informacije in dokumentacijo predloži tujemu organu na njegovo zaprosilo ob pogoju dejanske vzajemnosti. Pred pošiljanjem osebnih podatkov tujim organom (uporabnikom) mora UPPD pridobiti zagotovila, da ima država, v katero se pošiljajo podatki, urejen sistem varstva osebnih podatkov in da jih sme tuji organ (uporabnik) uporabiti samo za namene, določene z ZPPDFT.

Če UPPD na podlagi podatkov, informacij in dokumentacije, ki jih pridobi v skladu z ZPPDFT, presodi, da so v zvezi z neko transakcijo ali osebo podani razlogi za sum pranja denarja ali financiranja terorizma, pošlje pisno obvestilo s potrebno dokumentacijo pristojnim organom. UPPD pošlje pisno obvestilo pristojnim organom tudi, če na podlagi podatkov, informacij in dokumentacije, ki jih pridobi v skladu z ZPPDFT, presodi, da so v zvezi z neko transakcijo ali osebo podani razlogi za sum storitve kaznivih dejanj iz 62. člena.

UPPD v zvezi s preprečevanjem pranja denarja in financiranjem terorizma izvaja tudi naslednje naloge:

1. pristojnim organom predlaga spremembe in dopolnitve predpisov, ki se nanašajo na preprečevanje in odkrivanje pranja denarja in financiranja terorizma;

2. sodeluje pri sestavi seznama indikatorjev za prepoznavanje sumljivih transakcij;
3. sodeluje pri strokovnem usposabljanju osebja zavezancev, državnih organov, nosilcev javnih pooblastil, odvetnikov, odvetniških družb, notarjev, revizijskih družb, samostojnih revizorjev in pravnih ali fizičnih osebe, ki opravljajo računovodske storitve ali storitve davčnega svetovanja;
4. najmanj enkrat na leto na ustrezen način objavi statistične podatke v zvezi z različnimi oblikami dejavnosti pranja denarja.

UPPD najmanj enkrat na leto o svojem delu poroča vladi. Izvlečki iz letnih poročil so objavljeni na spletni strani UPPD.

UPPD ne razlikuje med poročili o sumljivih transakcijah (PST) in poročili o sumljivih dejavnostih (PSD). Število PST je precej nizko; le 233 v letu 2010 in 238 v letu 2011 po stanju v času obiska v Sloveniji. Poslovne banke so posredovale okrog 170 zadev. Ostala poročila so bolj ali manj enakomerno porazdeljena med ostale poročevalce. Okrog 70 % PST, ki ne zadevajo pranja denarja, obravnava kršitve davčnih predpisov. Sicer se sorazmerno visoko uvrščajo tudi poslovne goljufije, elektronsko bančništvo, proizvodnja prepovedanih drog, poneverba in kraja avtomobilov.

UPPD se trudi vzgajati nadzornike in zavezance, vendar ne razpolaga s pooblastili, da bi jih lahko prisilil v ravnanje, skladno s predpisi, niti z ustreznimi sankcijami. Ta pooblastila so omejena na nadzorne in inšpekcijske organe.

UPPD trdi, da je težko ugotoviti, kdaj gre dejansko za primer pranja denarja. Končno je tožilec tisti, ki odloči o tem. UPPD preuči vsa PST, ki jih prejme. Primerov ne posreduje dalje, če je bil denar lahko zaslužen zakonito in če oseba še ni bila kaznovana. Pri analizi si pomagajo s policijskimi informacijami. Imajo dostop do večine policijskih podatkovnih zbirk: npr. registra sumov, ne pa tudi policijskih varnih informacij (an. *police secure information*).

Sodelovanje s policijskim oddelkom za področje finančne kriminalitete in pranje denarja poteka dobro. Za to obstaja formalna podlaga prek Ministrstva za notranje zadeve, vendar sodelujejo neformalno na območni ravni z oddelki za finančno kriminaliteto pri policijski upravi. V skladu z 61. členom ZPPDFT UPPD v primeru, da na podlagi podatkov, informacij in dokumentacije, ki jih pridobi v skladu s tem zakonom, presodi, da so v zvezi z neko transakcijo ali osebo podani razlogi za sum pranja denarja ali financiranja terorizma, pošlje pisno obvestilo s potrebno dokumentacijo pristojnim organom (policiji). Poleg tega mora UPPD v skladu z 62. členom ZPPDFT poslati informacije pristojnim organom tudi vsakič, ko presodi, da so podani razlogi za sum storitve naslednjih kaznivih dejanj:

- kršitev proste odločitve volivcev po 162. členu Kazenskega zakonika (v nadaljnjem besedilu: KZ), sprejemanje podkupnine pri volitvah po 168. členu KZ, goljufije po 217. členu KZ, zloraba zaupanja po 220. členu KZ, organiziranje denarnih verig in nedovoljenih iger na srečo po 234.b členu KZ, preslepitev pri pridobitvi posojila ali ugodnosti po 235. členu KZ, preslepitev pri poslovanju z vrednostnimi papirji po 236. členu KZ, ponareditev ali uničenje poslovnih listin po 240. členu KZ, zatajitev finančnih obveznosti po 254. členu KZ, sprejemanje daril za nezakonito posredovanje po 269. členu KZ, dajanje daril za nezakonito posredovanje po 269.a členu KZ in hudodelsko združevanje po 297. členu KZ;
- druga kazniva dejanja, za katera je v zakonu predpisana kazen zapora pet ali več let.

UPPD lahko prejema informacije tudi od tujih policij. Vendar informacij običajno ne prejme od tuje policije temveč od tuje EFN. Uporablja *Egmont Group* in *fiu.net*. Običajno so za začasno zamrznitev potrebne informacije o predikatnem kaznivem dejanju na podlagi informacij iz tujine. Predikatno kaznivo dejanje pri pranju denarja je lahko vsako kaznivo dejanje. Obstajajo primeri neuspešnega reševanja zadev, ki so jim botrovale težave z dokazovanjem informacij o predikatnem kaznivem dejanju.

UPPD evidentira veliko število zadev brez nadaljnjega ukrepanja (t. i. primeri *ad acta*). To se dogaja v primerih, ko ni zaznati kriminalne dejavnosti in pranja denarja. Zadeve so pogosto zavržene, ker UPPD ne prejme informacij iz tujine. Veliko mednarodnih zadev je zavrženih prav iz tega razloga. UPPD lahko hrani informacije, na podlagi katerih ne ukrepa, 12 let.

2.1.1.7. Carinska uprava

Carinska uprava je organ v sestavi Ministrstva za finance. Carinsko upravo vodi generalni direktor Generalnega carinskega urada. Generalni carinski urada ima devet sektorjev, ki pokrivajo različna carinska področja. Ti nadzirajo in podpirajo delovanje celotne Carine.

Na območni ravni deluje deset carinskih uradov. Vodijo jih direktorji, odgovorni pa so za enotno izvajanje carinske politike, zakonov, predpisov, pravil in postopkov v okviru pristojnosti carinskih

uradov na mejah in v notranjosti države. Vseh carinskih izpostav je 27. V Sloveniji je okrog 1600 carinskih uradnikov.

Med glavne naloge Carinske uprave spada:

- opravljanje carinskega in trošarinskega nadzora nad blagom;
- pobiranje, vključno s prisilno izterjavo, uvoznih in izvoznih dajatev ter drugih dajatev in trošarin;
- izvajanje carinskih inšpekcijskih pregledov;
- preprečevanje in odkrivanje carinskih in trošarinskih prekrškov ter drugih kaznivih dejanj;
- kontrola vnosa, iznosa in tranzita blaga, za katero so predpisani posebni ukrepi zaradi varnosti, zaščite zdravja in življenja ljudi, živali in rastlin ter zaščite okolja, kulturne dediščine ali intelektualne lastnine;
- kontrola prijavljanja domače in tuje valute pri vstopu in izstopu;
- zbiranje statističnih podatkov o blagovni trgovini med državami članicami EU;
- izvajanje ukrepov zunanjetrgovinske in skupne kmetijske politike;
- izvajanje predpisov EU in mednarodnih pogodb z delovnega področja Carine.

Pri Generalnem carinskem uradu je bil ustanovljen Sektor za nadzor in preiskave. Znotraj tega sektorja delujejo štiri oddelki:

- Oddelek za inšpekcije in nadzor
- Oddelek za preiskave
- Oddelek za operativne zadeve
- Analitsko-informacijski oddelek

Oddelek za preiskave je zadolžen za medsebojno pomoč in usklajevanje preiskovalnih dejavnosti štirih preiskovalnih enot, lociranih v carinskih uradih.

Glavna naloga preiskovalnih enot je odkrivanje in zbiranje dokazov o kaznivih dejanjih, zlasti na področju davčne zatajitve. Carinska preiskava je neke vrste upravna preiskava. Zakon o kazenskem postopku Carini ne podeljuje nikakršnih pooblastil. Njena pooblastila so določena v Zakonu o carinski službi. Med pomembna pooblastila spadajo:

- iskanje dokumentov ali blaga,
- zaseg,
- preiskovanje bančnih računov,
- pregledovanje poslovnih prostorov,
- preiskovanje oseb,
- zadržanje.

Carina razpolaga z obveščevalno enoto, ki je odgovorna za opravljanje ocen tveganja. Temeljna vloga carinske službe je v obvladovanju tveganj, carinskem nadzoru, inšpekcijskih (nadzornih pregledih)/preiskavah ter usklajevanju in sodelovanju.

Carina ima s policijo sklenjen memorandum o soglasju. Prav tako ima pri policiji tudi uradnika za stike, ki ima popoln dostop do carinskih podatkovnih zbirk in omejen dostop do policijskih podatkovnih zbirk. Po telefaksu si izmenjuje podatke z davčno upravo, od primera do primera sodeluje s tožilstvi in z Olafom.

Po navedbah Carine pri posredovanju tajnih davčnih informacij s carine na policijo ni nobenih težav. Carina lahko Policiji na lastno pobudo posreduje informacije, ko naleti na kaznivo dejanje. Za zadevne informacije velja davčna tajnost. Vseeno pa običajno policija pošlje pisno zaprosilo in po navedbah Policije Carina v odziv navede le tisto, za kar je bila vprašana. Policija lahko zagotavlja Carini informacije od primera do primera.

V skladu s 145. členom Zakona o kazenskem postopku so kazniva dejanja dolžni naznaniti vsi državni organi, ni pa določeno, kdaj. Carina lahko sama zbere dokaze v okviru carinske preiskave in jih nato posreduje tožilstvu. Carina nima posebnih usmeritev, vseeno pa sodelovanje s policijo in tožilstvom temelji na praksi, ki se je ustalila skozi čas.

Carina ima nekatera policijska pooblastila, ne pa vseh. Po Zakonu o kazenskem postopku Carina nima nobenih pooblastil, temveč izvaja upravne preiskave na podlagi pooblastil, ki jih določa Zakon o carinski službi. Policija prevzame vse zadeve v zvezi s prepovedanimi drogami, orožjem itd. Za nadzorovanje pošiljke mora za pomoč zaprositi policijo. Primere finančne kriminalitete (npr. davčne zatajitve) najprej preiskuje Carina: ko zbere dokaze, sestavi poročilo o kaznivem dejanju in ga pošlje Generalnemu carinskemu uradu in nato tožilstvu. Carina običajno izvaja preiskave primerov davčne zatajitve, ponarejanja deklaracij, neprijavljenega blaga – lažjih primerov. Carina ima pooblastila za zadržanje oseb do dveh ur,

vendar mora za pomoč zaprositi policijo. Carina si želi pooblastil, na podlagi katerih bi lahko izvajala preiskave – zadeve se zapletajo zaradi predpisanih rokov, treba je zagotoviti informacije itd. Carina sme zaseči predmete za največ 15 dni, oziroma 90 dni, če se je carinska preiskava že pričela. Po navedbah Carine to ni dovolj, da bi bilo mogoče zbrati vse potrebne informacije.

Carina je pristojna za iskanje denarja, ki je bil skrit ob prehodu meje; pristojna je za prijavljanje gotovine. Takšni primeri se po elektronski poti nemudoma sporočijo EFN.

Tožilci Carini lahko dajejo navodila in v takšnih primerih ta pogosto sodeluje s policijo. Organizacijsko bi se to dalo izvesti v okviru specializirane preiskovalne skupine. Za to obstaja konkretna pravna podlaga¹, vendar se Carina takšnih skupin ne poslužuje. Namesto tega se o zadevnih primerih razpravlja na (neformalnih) sestankih. Neformalno sodelovanje poteka prek različnih kontaktnih točk po vsej državi in težav pri sodelovanju s policijo ni. Postopek vodi tožilstvo, ki je tudi njegov gospodar, ne glede na to, kje je bil sprožen. Carina je včasih povabljen kot priča, sicer pa s preiskovalnimi sodniki nima stikov.

¹ V skladu z novim 160.a členom Zakona o kazenskem postopku, ki je začel veljati oktobra 2009 državni tožilec pri izvrševanju svojih pooblastil lahko usmerja delo policije, delo z zakonom določenega pristojnega organa v ministrstvu, pristojnem za obrambo, delo članov skupne preiskovalne skupine ter delo drugih pristojnih državnih organov in institucij s področij davkov, carin, finančnega poslovanja, vrednostnih papirjev, varstva konkurence, preprečevanja pranja denarja, preprečevanja korupcije, prepovedanih drog in in □ pekc ijskega
mnenji in predlogi za zbiranje obvestil ter izvedbo drugih ukrepov, za katere so pristojni, z namenom, da se odkrijeta kaznivo dejanje in storilec oziroma da se zberejo podatki, potrebni za njegovo odločitev o kazenskem pregonu.

Če predstojnik zadevnega organa ali institucije meni, da obvezno navodilo državnega tožilca posega v izvirne pristojnosti tega organa ali institucije, ga lahko zavrne. Zavrnitev mora pisno obrazložiti. V posameznih zadevah zahtevnih kaznivih dejanj, zlasti s področij gospodarstva, korupcije in organiziranega kriminala, ki so predmet predkazenskega postopka in ki terjajo dalj časa trajajoče, usmerjeno delovanje več organov in institucij iz prejšnjega odstavka, lahko vodja pristojnega državnega tožilstva po uradni dolžnosti ali na pisno pobudo policije s predstojniki posameznih organov in institucij iz prejšnjega odstavka ustanovi specializirano preiskovalno skupino.

Specializirano preiskovalno skupino vodi in usmerja pristojni državni tožilec, člane pa imenujejo predstojniki organov in institucij iz prejšnjega odstavka. O ustanovitvi specializirane preiskovalne skupine, njeni sestavi, nalogah in načinu delovanja odloči vodja pristojnega državnega tožilstva s pisno odredbo po predhodnem soglasju predstojnikov zadevnih organov in institucij. V odredbi se določi tudi operativni vodja in njegove naloge operativnega vodenja. Leta 2011 sta bili ustanovljeni dve specializirani preiskovalni skupini za preiskovanje gospodarske kriminalitete in organiziranega kriminala.

Carina lahko zaprosi za informacije na podlagi Neaplja II in torej lahko zaprosi tudi za informacije v zvezi z obravnavo kazenskih zadev. V takšnem primeru partnerjem pove, za kakšen namen gre. Carina ne more zaslišati osumljenca. Pred sodišči se lahko uporabijo le dokumentarni dokazi, ne pa tudi izjave. V primeru hujšega kaznivega dejanja Carina zadrži zadevno osebo in stopi v stik s policijo, ki nato prevzame zadevo. V nekaterih primerih zadeva lahko ostane v rokah Carine. Če ta meni, da jo lahko rešuje na podlagi lastnih pooblastil, to tudi stori, npr. davčna zatajitev pri izvozu. Tožilstvo se vključi kasneje s poročilom o kaznivem dejanju. Obsežnejši primeri se predajo neposredno tožilstvu, odvisno od zadeve.

2.1.1.8. Enota za davčne preiskave

Davčna uprava Republike Slovenije opravlja davčne preiskovalne naloge na ravni Generalnega davčnega urada (v nadaljnjem besedilu: GDU) in območnih davčnih uradov. Enota za preiskave in analitiko pri GDU je organizirana v sklopu Sektorja GDU za davčni nadzor in mednarodno izmenjavo informacij in register. Nekateri območni davčni uradi imajo organizirane preiskovalne enote, medtem ko imajo druge davčne inšpektorje preiskovalce, ki uresničujejo dejavnosti davčnih preiskav.

Osnovni predpis je Zakon o davčni službi, ki opredeljuje pristojnosti v zvezi z izvajanjem davčnih preiskav in pooblastila inšpektorjev pri izvajanju davčnih preiskav. Osnovna postopkovna pravila opredeljuje Zakon o davčnem postopku.

Smoter preiskave je odkriti kršitve davčnih predpisov. Preiskovalci delujejo na podlagi nalogov za preiskavo, ki se izdajajo, ko so podani pogoji iz 131. člena Zakona o davčnem postopku, tj. na pobudo območnih davčnih uradov ali na predlog GDU. Namen davčne preiskave je preiskovanje, odkrivanje in preprečevanje hujših kršitev predpisov o obdavčenju, zbiranje podatkov in nadzorovanje dejavnosti davčnih zavezancev, ki v obliki davčne zatajitve škodujejo državnemu proračunu, proračunu Skupnosti in proračunom lokalnih skupnosti ter negativno vplivajo na splošno davčno moralo.

Za pooblaščen uradne osebe velja načelo samostojnosti, tj. za inšpektorje, ki izvajajo davčni inšpekcijski nadzor, ali preiskovalce, ki opravljajo preiskave, v skladu z določbami Zakona o davčni službi in Zakona o inšpekcijskem nadzoru, ki določa, da so inšpektorji v okviru svojih pooblastil pri opravljanju svojih nalog samostojni. Inšpektorjem ne sme nihče dajati navodil glede vodenja postopka, glede dokazov, ki jih je treba predložiti, glede verodostojnosti dokazov in končne odločitve o davčni zadevi.

Zavezujejo jih le uredbe EU, akti, drugi predpisi in splošni dokumenti. Tudi vodja davčnega urada inšpektorjem in preiskovalcem ne sme dajati podrobnih navodil v zvezi z vodenjem postopka in odločanjem. Lahko pa daje splošne usmeritve za delo organov.

Davčna preiskava obsega dejanja in ukrepe na podlagi akta, ki ureja davčno upravo, in akta, ki ureja davčni postopek, v primerih, ko so podani razlogi za sum, da je bilo storjeno dejanje, s katerim so bili kršeni predpisi o obdavčenju, in za zagotovitev medsebojne pomoči organom Skupnosti, državam članicam EU in tretjim državam.

Davčni preiskovalci pri opravljanju nalog davčne preiskave nastopajo kot pooblaščené uradne osebe in imajo pravico izvesti vsa dejanja in ukrepe v skladu z veljavnimi predpisi. Po opravljeni davčni preiskavi preiskovalci pripravijo končno preiskovalno poročilo, ki ga predložijo neposredno nadrejenim, ti pa po preučitvi poročila odredijo izvedbo potrebnih dejanj. Podatki in dokazi, ki so zbrani ob davčni preiskavi, se lahko uporabijo kot dokaz v postopku davčnega inšpekcijskega nadzora.

Slovenska davčna uprava torej zbira informacija, da bi lahko potrdila ali ovrgla podanost kršitve davčnih predpisov. Ob koncu davčnega inšpekcijskega nadzora se končno poročilo pošlje pristojnim organom zaradi morebitnega kazenskega postopka. Če so podani elementi kaznivega dejanja, poročilo pošljejo policiji. Eno od uporabljenih meril je prag 50 000 EUR zatajenega davka; če je ta prag presežen, se civilni postopek preoblikuje v kazenski postopek. Pod tem pragom gre torej za manjše kršitve, ki se obravnavajo v okviru civilnega postopka. Če so prisotni tudi lažni dokumenti, denarni znesek ni odločilen. Davčni vidik nato obravnava davčna uprava, z lažnimi dokumenti pa se ukvarja policija.

Ko gre za nerazkrite vire dohodkov, davčne enote o takšnih sumih obvestijo policijo, ki nato prevzame zadevo. Stvari pa tečejo tudi v obratni smeri, ko policija obvešča davčne organe. Po navedbah policije pri sodelovanju z davčnimi enotami ni nikakršnih težav – zaprosila in odgovori nanje se posredujejo pisno.

Prihaja tudi do spontanega izmenjavanja informacij. Davčne enote obvestijo policijo ali tožilstvo, kadar je storjeno določeno kaznivo dejanje.

2.1.2. Organi pregona

2.1.2.1. Državno tožilstvo

Urad generalnega državnega tožilca Republike Slovenije je samostojna institucija v okviru pravosodja. Državno tožilstvo je del pravosodja le v splošnejšem pomenu, predvsem je izvršno telo. Ima pooblastila za pregon (preiskovanje in obtoževanje) storilcev na lastno pobudo ali na zahtevo žrtve. Skrbi za enotnost prakse dela pri tožilstvu in posredno pri sodiščih prek zahtev za varstvo zakonitosti.

Naloga državnega tožilstva je, da usmerja predkazenski postopek s ciljem preiskave kaznivih dejanj, ki se preganjajo na lastno pobudo, da podaja zahteve za preiskavo, vlaga obtožbe, vlaga pritožbe in zahteva izredna pravna sredstva. Natančneje je, kar zadeva odvzem premoženjske koristi, njegova naloga ta, da vlaga predloge za začasno zavarovanje odvzema in predloge za odvzem premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem.

V skladu z Zakonom o zasegu premoženja nezakonitega izvora so naloge tožilstva odreditev in usmerjanje finančne preiskave, zahteve za začasno zavarovanje odvzema premoženja nezakonitega izvora, tožbe za odvzem premoženja v civilnopravnem postopku in predlogi za začasno zavarovanje po Zakonu o izvršbi in zavarovanju.

Specializirano državno tožilstvo (prej Skupina za pregon organiziranega kriminala) in okrajna tožilstva, ki so organi kazenskega pregona prve stopnje pred krajevnimi in okrajnimi sodišči, usmerjajo delovanje policije in drugih organov v predkazenskem postopku, odločajo o uvedbi oziroma neuvedbi kazenskega postopka, vlagajo in zastopajo obtožbe, vlagajo predloge za zavarovanje in odvzem premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem.

Kot je zapisano v Skupnem poročilu o delu državnih tožilcev, je kljub za 16 odstotkov večjemu prilivu novih zadev v zadnjih dveh letih (do leta 2010) sredi leta funkcijo opravljalo 12 funkcionarjev manj kot sredi leta pred tem. Ob koncu leta 2010 je v državnotožilniški organizaciji svoje delo opravljalo 165 državnih tožilcev, 26 pomočnikov državnih tožilcev in 39 strokovnih sodelavcev (ki po vsebini opravljajo tožilniško delo) ob pomoči 187 članov tožilskega osebja, brez katerih ni uspešnega tožilskega dela.

Pri delu je sodelovalo tudi 31 pripravnikov. Danes je v Sloveniji 189 tožilcev, deset od teh jih je v Vrhovnem državnem tožilstvu. V Sloveniji se vsega skupaj šest tožilcev ukvarja z gospodarskim (3) in organiziranim kriminalom (3).

Po slovenski zakonodaji se tožilci delijo na štiri ravni. Na nižji ravni prve stopnje so okrajni in okrožni državni tožilci. Tako okrožni kot okrajni državni tožilci so državni tožilci prve stopnje in oboji delujejo v okrajnih državnih tožilstvih.

Okrajni državni tožilec je tožilec, ki začinja svojo kariero. V skladu z Zakonom o državnem tožilstvu je za državnega tožilca lahko izvoljen, kdor izpolnjuje naslednje pogoje:

- da je državljan Republike,
- da aktivno obvlada slovenski jezik,
- da je poslovno sposoben,
- da ima splošno zdravstveno zmožnost,
- da je dopolnil 30 let starosti,
- da je univerzitetni diplomirani pravnik,
- da je opravil pravniški državni izpit,
- da je osebnostno primeren za opravljanje tožilniške funkcije.

Posebni pogoji, ki se uporabljajo za posamezne državnotožilniške stopnje, so:

- za okrajnega državnega tožilca: triletno delovne izkušnje v pravnem poklicu po opravljenem pravniškem državnem izpitu;
- za okrožnega državnega tožilca: šestletne delovne izkušnje v pravnem poklicu po opravljenem pravniškem državnem izpitu ali vsaj triletno opravljanje funkcije okrajnega državnega tožilca;

- za višjega državnega tožilca: vsaj štiriletno opravljanje funkcije okrožnega državnega tožilca;
- za vrhovnega državnega tožilca: vsaj petletno opravljanje funkcije višjega tožilca ali vsaj desetletno opravljanje funkcije okrožnega državnega tožilca;
- za generalnega državnega tožilca: enako kot za vrhovnega državnega tožilca.

Okrajni državni tožilci imajo univerzitetno izobrazbo, so dve leti delali kot sodniški pripravniki, so opravili pravniški državni izpit in so delali kot pravni svetovalci – strokovni sodelavci. Za mesto krajevnega državnega tožilca (doslej mesto pomočnika okrajnega državnega tožilca) se lahko potegujejo, ko dopolnijo 30 let starosti; po treh letih uspešnega službovanja kot krajevni državni tožilci, lahko napredujejo na položaj okrajnega državnega tožilca. Okrajni državni tožilec je torej oseba stara najmanj 33 let, s pravno univerzitetno izobrazbo in najmanj osmimi leti delovnih izkušenj. Okrajni državni tožilec ni specialist na področju odvzema premoženja, pridobljenega s kaznivim dejanjem.

V skladu z 21. členom novega Zakona o državnem tožilstvu okrajni državni tožilci nastopajo pred okrajnimi sodišči. Pred okrožnim sodiščem lahko nastopa državni tožilec, ki ima vsaj naziv okrožni državni tožilec. Okrajni državni tožilec lahko nastopa pred okrožnim sodiščem le po pooblastilu vodje okrožnega državnega tožilstva.

Višji državni tožilci lahko pravno nastopajo pred višjimi sodišči (ki so pritožbena sodišča). V pritožbenem postopku pred višjim sodiščem v državi višji državni tožilec zastopa pritožbo okrajnega oziroma okrožnega državnega tožilca. Vrhovni državni tožilci opravljajo naloge pred Vrhovnim sodiščem.

2.1.2.2. Specializirano državno tožilstvo

Organ kazenskega pregona, ki se ukvarja s finančnim kriminalom in finančnimi preiskavami je Specializirano državno tožilstvo (SDT); ureja ga Zakon o državnem tožilstvu, ki je začel veljati 6. novembra 2011. Člen 192 Zakona o državnem tožilstvu določa, da SDT obravnava najzahtevnejša kazniva dejanja, katerih pregon terja posebno organiziranost in usposobljenost državnih tožilcev ter najvišjo raven učinkovitosti. SDT je pristojno za pregon storilcev

najzahtevnejših kaznivih dejanj, ki jih je mogoče obravnavati kot gospodarski kriminal, za katera se lahko izreče kazen najmanj petih let zaporu oziroma kazen najmanj desetih let zaporu, če je bilo dejanje izvršeno v hudodelski združbi, jemanje podkupnine, dajanje podkupnine, sprejemanje koristi za nezakonito posredovanje, dajanje daril za nezakonito posredovanje, nedovoljeno sprejemanje daril, nedovoljeno dajanje daril, terorizem, financiranje terorizma, ščuvanje in javno povičevanje terorističnih dejanj, novačenje in usposabljanje za terorizem, spravljanje v suženjsko razmerje, trgovino z ljudmi.

Člen 193 Zakona o državnem tožilstvu določa, da državnotožilsko službo na SDT opravljajo državni tožilci, ki so imenovani neposredno na SDT, in državni tožilci, dodeljeni SDT. Na SDT je imenovanih najmanj deset državnih tožilcev, od tega vsaj sedem, ki imajo najmanj naziv okrožnega državnega tožilca. V skladu z določbami o dodelitvi se SDT dodeli najmanj po en državni tožilec iz vsakega okrožnega državnega tožilstva. Dodeljeni državni tožilci se ukvarjajo z zadevami iz pristojnosti SDT po odredbi vodje SDT bodisi na sedežu SDT bodisi pri okrožnem državnem tožilstvu, na katerem so imenovani. Vodja SDT lahko predlaga, da se po določbah zakona, ki urejajo dodelitev na drugo državno tožilstvo, za sodelovanje pri obravnavanju posamezne zadeve dodatno dodeli na SDT državni tožilec iz okrožnega državnega tožilstva, ki bi bilo sicer krajevno pristojno za obravnavanje zadeve, ali da se posamezne naloge izvajajo v okviru tega okrožnega državnega tožilstva.

SDT je samostojno državno tožilstvo. V skladu s 197. členom Zakona o državnem tožilstvu, se za SDT uporabljajo določbe, ki veljajo za okrožno državno tožilstvo, kolikor Zakon ne določa drugače. Organizacijo, obveščanje in delo SDT podrobneje ureja podzakonski akt, ki ga izda minister po predhodnem mnenju generalnega državnega tožilca.

V 195. členu Zakona o državnem tožilstvu je določeno, da se pri imenovanju, premestitvi in dodelitvi na SDT upoštevajo:

- trajanje državnotožilske službe, zlasti na področju obravnavanja zadev iz pristojnosti SDT;
- pravnomočna ocena tožilske službe o izpolnjevanju pogojev za napredovanje, ki ne sme biti starejša od enega leta;
- dokazila o strokovnem usposabljanju oziroma izkušnjah na področju obravnavanja zadev iz pristojnosti SDT.

V šestem odstavku 193. člena Zakona o državnem tožilstvu je določeno, da SDT deluje po načelu timskega dela praviloma tako, da pri obravnavanju posameznih zadev združuje znanje, usposobljenost in izkušnje posameznih članov za določena pravna področja v obsegu, ki je potreben za učinkovito usmerjanje in preiskovanje kaznivih dejanj ter pripravo obtožnega akta.

Kar zadeva dodeljevanje zadev, 198. člen Zakona o državnem tožilstvu določa, da SDT obravnava vse zadeve iz drugega in četrtega¹ odstavka 192. člena Zakona in je pristojno tudi za usmerjanje preiskovanja, vlaganje in zastopanje predlogov za začasno zavarovanje in odvzem premoženja nezakonitega izvora, v skladu z zakonom. SDT lahko obravnava tudi druge zadeve, če so podani pogoji iz tretjega odstavka 192. člena Zakona. SDT je pristojno za pregon storilcev kaznivih dejanj, ki so povezana z naštetimi kaznivimi dejanji, če so dokazi isti (združene zadeve).

Če krajevno pristojno državno tožilstvo obravnava zadevo iz tretjega odstavka 192. člena tega zakona, lahko vodja SDT na lastno pobudo ali na pobudo državnega tožilca, kateremu je zadeva dodeljena, z obrazloženim predlogom zaprosi vodjo krajevno pristojnega okrožnega državnega tožilstva, da se zadeva dodeli v obravnavo SDT. Če se vodja SDT ne strinja s predlogom, lahko vodja krajevno pristojnega okrožnega državnega tožilstva predlaga, da o utemeljenosti predloga odloči generalni državni tožilec.

Če krajevno pristojno državno tožilstvo obravnava zadevo, za katero meni, da so izpolnjeni pogoji iz četrtega odstavka 192. člena tega zakona za dodelitev zadeve SDT, lahko vodja krajevno pristojnega okrožnega državnega tožilstva na lastno pobudo ali na pobudo državnega tožilca, kateremu je zadeva dodeljena, z obrazloženim predlogom zaprosi vodjo SDT, da se zadeva dodeli v obravnavo SDT. Če se vodja SDT ne strinja s predlogom, lahko vodja krajevno pristojnega okrožnega državnega tožilstva predlaga, da o utemeljenosti predloga odloči generalni državni tožilec.

¹ Kazniva dejanja zoper gospodarstvo, za katera se lahko izreče kazen petih let zavora ali hujša kazen, razen poslovne goljufije, izdaje nekritnega čeka in zlorabe bančne ali kreditne kartice, uporabe ponarejene bančne, kreditne ali druge kartice; za katera se lahko izreče kazen desetih let zavora ali hujša kazen, če je bilo dejanje izvršeno v hudodelski združbi; jemanja podkupnine, dajanja podkupnine, sprejemanja koristi za nezakonito posredovanje, dajanja daril za nezakonito posredovanje, nedovoljenega sprejemanja daril, nedovoljenega dajanja daril; terorizma, financiranja terorizma, ščuvanja in javnega povečevanja terorističnih dejanj, novačenja in usposabljanja za terorizem; spravljajanja v suženjsko razmerje, trgovine z ljudmi.

Podrobnejša navodila o dodeljevanju zadev in o organiziranju dela na SDT določa Državnotožilski red. Okrožno državno tožilstvo, ki bi bilo krajevno pristojno za obravnavanje zadeve, mora sodelovati s SDT pri opravljanju njegovih nalog, zagotavljati potrebno administrativno in tehnično pomoč ter druge pogoje za delo.

Prav tako je v 198. členu Zakona o državnem tožilstvu določeno, da lahko vodja SDT odredi, da se zadeva, za katero je pristojno SDT, dodeli krajevno pristojnemu okrožnemu državnemu tožilstvu, če ugotovi, da niso več izpolnjeni pogoji za dodelitev zadeve SDT ali iz razlogov smotrnosti. Če se vodja krajevno pristojnega okrožnega državnega tožilstva ne strinja z dodelitvijo, lahko ta predlaga, da o utemeljenosti predloga odloči generalni državni tožilec.

Člen 160.a Zakona o kazenskem postopku določa tudi možnost sodelovanja med policijo in državnim tožilstvom. Ta člen določa, da državni tožilec pri izvrševanju svojih pooblastil po zadevnem zakonu lahko usmerja delo policije, članov skupne preiskovalne skupine (160.b člen) ter drugih pristojnih državnih organov in institucij s področij davkov, carin, finančnega poslovanja, vrednostnih papirjev, varstva konkurence, preprečevanja pranja denarja, preprečevanja korupcije, prepovedanih drog in inšpekcijskega nadzora, in sicer z obveznimi navodili, strokovnimi mnenji in predlogi za zbiranje obvestil ter izvedbo drugih ukrepov, za katere so pristojni, z namenom, da se odkrijeta kaznivo dejanje in storilec oziroma, da se zberejo podatki, potrebni za njegovo odločitev, da se sproži kazenski pregon.

V nekaterih zahtevnih kriminalističnih zadevah, zlasti na področju poslovnega kriminala, korupcije in organiziranega kriminala, ki so predmet predkazenskega postopka in terjajo dlje trajajoče usmerjeno ukrepanje s sodelovanjem več organov in institucij, lahko vodja pristojnega državnega tožilstva skupaj s predstojniki drugih sodelujočih organov in institucij na lastno pobudo ali na pisni predlog policije ustanovi specializirano preiskovalno skupino. Specializirano preiskovalno skupino vodi in upravlja pristojno državno tožilstvo, njene člane pa imenujejo predstojniki sodelujočih organov in institucij.

Podrobneje pa je sodelovanje med policijo in državnim tožilstvom urejeno z *Uredbo o sodelovanju državnega tožilstva, policije in drugih pristojnih državnih organov in institucij pri odkrivanju in pregonu storilcev kaznivih dejanj ter delovanju specializiranih in skupnih preiskovalnih skupin*. Kakor je zapisano v prvem členu Uredbe, ta določa postopek, primere, roke in način sodelovanja med državnim tožilstvom ter policijo in drugimi pristojnimi državnimi organi in institucijami s področij davkov, carin, finančnega poslovanja, vrednostnih papirjev, varstva konkurence, preprečevanja pranja denarja, preprečevanja korupcije, prepovedanih drog in inšpekcijskega nadzora pri izvrševanju njihovih nalog in v okviru delovanja specializiranih in skupnih preiskovalnih skupin. Določa tudi načine poročanja in obveščanja v okviru nalog iz Uredbe.

2.2. Vloga sodišča v predobravnavni fazi

V skladu z Zakonom o sodiščih je v Sloveniji 55 sodišč prve stopnje: 44 okrajnih sodišč in 11 okrožnih sodišč, štiri višja sodišča (pritožbena sodišča) in eno vrhovno sodišče. Na okrožnih sodiščih prve stopnje, se kazenske zadeve, za katere se izrekajo zaporne kazni 15 let ali več, obravnavajo pred senati, ki jih sestavljajo po dva poklicna sodnika in trije sodniki porotniki. O kaznivih dejanjih, za katere se izrekajo manj stroge kazni, in kaznivo dejanje žaljive obdolžitve v tisku, na radiu, televiziji ali drugih množičnih medijih sodijo na okrožnih sodiščih senati, ki jih sestavljajo en poklicni sodnik in dva sodnika porotnika. Na okrožnih sodiščih prve stopnje se kazniva dejanja, za katera se kot glavna sankcija izreče globa ali zaporna kazen do treh let, obravnavajo pred sodnikom posameznikom.

Preiskovalne sodnike ima enajst slovenskih sodišč. Okrog 11 jih je v Ljubljani, vseh skupaj pa je 40. Preiskovalni sodnik je uradno odgovoren za potek preiskave. V praksi se preiskovalni sodnik odziva na pozive policije in tožilstev.

Preiskovalne metode, kot so zasliševanje, prisluškovanje, opazovanje, odobri preiskovalni sodnik. Pregledovati je mogoče vse elektronske medije, vendar le na podlagi odredbe preiskovalnega sodnika.

2.2.1.1. Specializirani oddelek

Specializirani oddelek je posebna enota v okviru pravosodja, ki se ukvarja s finančno kriminaliteto in finančnimi preiskavami, in sicer na podlagi Zakona o sodiščih. V skladu s 40.a členom Zakona o sodiščih je bil specializirani oddelek ustanovljen za opravljanje preiskav in sojenje v zahtevnejših zadevah organiziranega in gospodarskega kriminala, terorizma, korupcijskih in drugih podobnih kaznivih dejanj. Specializirani oddelek je samostojna enota, ki jo vzpostavijo okrajna sodišča na sedežih višjih sodišč (tj. v Ljubljani, Mariboru, Celju in Kopru).

V skladu s 40.b členom Zakona o sodiščih se v specializirani oddelek razporedi potrebno število sodnikov okrožnega sodišča na sedežu višjega sodišča in okrajnih sodišč, ki so organizacijska enota tega okrožnega sodišča, in Okrajnega sodišča v Ljubljani, ter v skladu z zakonom, ki ureja sodniško službo, dodeli ustrezno število sodnikov z drugih sodišč.

V skladu z drugim odstavkom 40.a člena Zakona o sodiščih zadeve iz sodne pristojnosti specializiranega oddelka kot sodniki posamezniki ali predsedniki in člani senatov obravnavajo sodniki, ki so v oddelek razporejeni ali dodeljeni zaradi posebne usposobljenosti in izkušenosti za reševanje zahtevnejših kazenskih zadev.

V 40.d členu Zakona o sodiščih je določeno, da se z letnim razporedom sodnikov določi podrobnejša razporeditev dela sodnikov, ki so razporejeni ali dodeljeni v specializirani oddelek. Določi se lahko, da vsi sodniki oddelka sodijo v vseh zadevah iz pristojnosti specializiranega oddelka, lahko pa se sodniki razporedijo za sojenje zadev po posameznih pravnih področjih ali podpodročjih. Zadeve se sodnikom, ki so razporejeni ali dodeljeni v specializirani oddelek, dodeljujejo v skladu s pravili Sodnega reda, v katerem se določijo tudi podrobnejša pravila o dodeljevanju zadev ter organiziranju dela na specializiranem oddelku.

Specializirani oddelek na okrajnih sodiščih tako zaposluje preiskovalne sodnike in sodnike, ki so usposobljeni za področju finančnih preiskav. Preden so lahko imenovani vanj, morajo pridobiti izkušnje s sojenjem težkih zadev gospodarskih kaznivih dejanj, in se udeležiti posebnega usposabljanja. Posebno usposabljanje za sodnike je organizirano znotraj pravosodja. Pri tem ne gre za usposabljanje policije s področja finančne kriminalitete.

2.3. Drugi organi

Banka Slovenije nadzira banke, plačilne storitve in kreditne institucije. Agencija za zavarovalni nadzor pa nadzira zavarovalnice. Agencija za trg vrednostnih papirjev nadzira sklade UCITS¹, pokojninske sklade in investicijske družbe in organizirane trge (tak je samo eden: Ljubljanska borza). Ti nadzorni organi so pri uresničevanju nalog in pristojnosti samostojni.

Med drugim imajo nadzorni organi pooblastila, na podlagi katerih smejo dostopati do vseh dokumentov v kakršni koli obliki, opravljati inšpekcijske preglede na mestu samem, zahtevati informacije o kateri koli osebi in posredovati zadeve v kazenski pregon. Nadzorni organi ne morejo pregledovati zasebnih prostorov, temveč le prostore podjetij oziroma finančnih institucij.

Nadzorni organi imajo pooblastila, na podlagi katerih lahko zahtevajo ustavitev vsakršne prakse, ki je v nasprotju z zakonskimi določbami (prav tako lahko odstavljajo izvršne direktorje, vendar šele, ko je družba insolventna ali krši prej izdano odločbo), zamrznitev/zaseg premoženja (zamrznitev premoženja je naloga nadzornih organov le v povezavi s predpisi o kapitalskih trgih. To se ne navezuje na kazniva dejanja), sprejemajo ustrezne ukrepe za zagotavljanje spoštovanja pravnega okvira in izrekajo mandatne kazni (gre za skrajšan postopek s kaznimi do 370 000 EUR).

Trgovanje na podlagi notranjih informacij nadzira Agencija za trg vrednostnih papirjev. Kolikor je znano Ministrstvu za finance, doslej še ni bil prijavljen noben tak primer. Nadzor nad igralskim igrami je v pristojnosti Ministrstva za finance.

Ne nazadnje je tu še Komisija za preprečevanje korupcije, katere vloga je, da preprečuje in zatira korupcijo v širšem, ne le kazenskem smislu. Njeno delovanje temelji na Konvenciji ZN proti korupciji iz leta 2003, ki jo je Slovenija ratificirala februarja 2008. Policija dobro sodeluje s Komisijo. Od nje prejema velike količine informacij in jo obvešča o končnih izsledkih preiskav. Med njima je bil vzpostavljen varni elektronski komunikacijski kanal.

¹ Kolektivni nalo

☐ beni podjemi za vlaganja v prenosljive

2.4. Usposabljanje

Policija je že usposabljala specializirane finančne preiskovalce, sedaj pa tudi preiskovalce organiziranega kriminala in splošne kriminalitete. Po navedbah policije je tu posodobitev najbolj potrebna. Kriminalistična policija skuša pokriti vse policijske uprave vsaj enkrat na leto in zagotoviti konkretno in usmerjeno usposabljanje s področja finančnih preiskav. V letu 2011 je potekalo sedem obsežnejših usposabljanj. Udeležilo se jih je okrog 300 preiskovalcev. Vsakemu od posameznih področij je bil posvečen en dan; pri nekaterih predmetih je bil prisoten tožilec, ki je prav tako sodeloval v razpravah. Pri teh predmetih so bile obravnavane splošne zavezujoče smernice, ki jih mora upoštevati vsaka preiskovalna enota. Usposabljanje se je torej dotaknilo celotnega poteka finančne preiskave, ki spada na delovno področje policije, ob upoštevanju ustreznih policijskih metod in taktik. Enega od usposabljanj na temo finančnih preiskav v letu 2011 so se udeležili vsi vodje in osebje vseh kriminalističnih preiskovalnih oddelkov slovenske policije, vključno s preiskovalci z Nacionalnega preiskovalnega urada.

Usposabljanje s področja finančnih preiskav je za policiste, ki sodelujejo pri kriminalističnih preiskavah, obvezno. V sklopu vseh štirimesečnih izobraževalnih tečajev iz kriminalističnih preiskav za novozaposlene policiste se je obvezno seznaniti tudi s področjem finančnih preiskav. Vsi uradniki, ki preiskujejo kazniva dejanja, ki generirajo premoženjsko korist, imajo torej osnovno znanje o finančnih preiskavah. Tako morajo vsi policisti kriminalisti obvezno obiskovati izobraževalne tečaje iz finančnih preiskav, ki jih OFKPD organizira prav zanje. Takšno usposabljanje spada med običajne delovne obveznosti. Po navedbah policije je pri običajnih slušateljih (ki po izobrazbi niso ekonomisti) cilj – ki še ni dosežen – ta, da bi zanje pripravljali trimesečne tečaje iz finančnih preiskav. Vsebina teh izobraževalnih tečajev niso le osnove finančnih preiskav, saj so te določene že v obveznih splošnih smernicah, ki jih morajo upoštevati vsi preiskovalni oddelki. Pri teh izobraževalnih seminarjih gre za zahtevnejše vidike finančnih preiskav. Udeleženci so preiskovalci gospodarskega kriminala, pa tudi strokovnjaki z davčnega področja in tožilci. Glede na to, da se teh izobraževanj udeležujejo tudi preiskovalci, ki po izobrazbi niso ekonomisti, je vsebina posameznih predmetov prilagojena posameznim področjem finančnih preiskav in vsakokratni ciljni skupini preiskovalcev.

Usposabljanje policistov vodijo policisti iz Generalne policijske uprave, izvajajo pa ga tudi strokovnjaki z davčnega področja ali tožilci. Z "abecedo finančnih preiskav" seznanjajo vse policiste, ki se ukvarjajo s tovrstnimi preiskavami. Pri lokalnih izobraževanjih za kriminalistično policijo se obvezno upošteva tudi vidik finančnih preiskav. organizira tudi ločene module usposabljanja za policiste s področja pranja denarja, ki jih večinoma izvajajo predstavniki EFN. Teh je leta 2011 bilo pet, leta 2010 pa šest. Gre večinoma za enodnevne izobraževalne module, in sicer na višji strokovni ravni, saj slušatelji že imajo osnovno znanje. Ob usposabljanju se Generalna policijska uprava v prvi vrsti posveča pripravi učbenikov in zagotavljanju ustreznih orodij za policijo.

Pogoj za zaposlitev na katerem koli delovnem mestu v okviru Oddelka za finančno kriminaliteto in pranje denarja je univerzitetna izobrazba pravne, varstvoslovne ali družboslovne smeri, z najmanj tremi leti in sedmimi meseci ustreznih delovnih izkušenj. Vsi detektivi morajo imeti opravljen izpit iz policijskih pooblastil in usposabljanje za podelitev naziva "detektiv". Gre za splošne pogoje, ki jih morajo izpolnjevati tudi kriminalisti, ki izvajajo naloge s področja splošne kriminalitete in organiziranega kriminala. Glede na to da je za učinkovito in uspešno delo na tem področju nujno tudi poznavanje različnih ekonomskih in pravnih področij, je tudi zaposlitvena politika usmerjena v to, da se na področju finančne kriminalitete zaposluje v prvi vrsti izkušene kriminaliste z univerzitetno izobrazbo pravne ali ekonomske smeri. Z namenom izboljšanja in nadgradnje teoretičnih in praktičnih znanj različnih ekonomskih in pravnih področij, ki se posredno in neposredno navezujejo na področje dela OFKPD in skupin za finančno kriminaliteto, se kriminalisti udeležujejo in sodelujejo na različnih tečajih usposabljanja, seminarjih in delavnicah. Ti so organizirani bodisi interno v sodelovanju z zunanjimi izvajalci bodisi s strani različnih državnih in mednarodnih institucij in organizacij.

OFKPD stalno izvaja notranja usposabljanja za preiskovalce na območni ravni, ki preiskujejo kazniva dejanja, ki prinašajo premoženjsko korist, vključno s pranjem denarja in finančno kriminaliteto. Poudarek takih izobraževanj je predvsem na praktičnih prikazih reševanja posameznih kaznivih dejanj in izvajanju finančnih preiskav ter na razpravah med udeleženci. Izobraževanje s področja pranja denarja v veliki meri poteka v sodelovanju z Uradom Republike Slovenije za preprečevanje pranja denarja. OFKPD prav tako organizira izobraževanja, ki jih izvajajo predstavniki pravosodnih organov (tj. tožilstva in sodnikov) kot tudi finančnih institucij in drugih specializiranih organov, kot so Agencija za trg vrednostnih papirjev, Davčna uprava, Urad za preprečevanje pranja denarja itd.

Tožilci in sodniki niso deležni obveznega usposabljanja iz finančnih preiskav. Izbirne tečaje usposabljanja organizira slovenski Center za izobraževanje v pravosodju na *ad hoc* osnovi. Leta 2011 sta bila organizirana dva seminarja na temo odvzema in zasega premoženjske koristi oziroma o novem Zakonu o odvzemu premoženja nezakonitega izvora. Teh seminarjev se smejo udeleževati tudi drugi organi, vključno z mednarodnimi in evropskimi institucijami, kot sta Eurojust in OLAF.

Zaradi občutnih zakonskih sprememb bodo verjetno organizirana skupna usposabljanja za sodnike in tožilce in policijo na temo sodelovanja med njimi v prihodnosti. Za sodnike, tožilce, policiste in predstavnike drugih sektorjev do sedaj ni bilo skupne prakse. Ministrstvo za pravosodje je ta vidik izpostavilo kot potrebo, na katero se bo v prihodnje treba odzvati.

2.5. Politika na področju kriminalitete

Leta 2010 naj bi v Sloveniji zaradi kriminala utrpeli za okoli 577 EUR škode, leta 2009 – za primerjavo – pa 278 milijonov EUR, pri čemer je bilo gospodarskega kriminala za 505 oziroma 193 milijonov EUR. V letnem poročilu o delu policije je zapisano, da ti podatki pričajo, da je bil leta 2010 pregon gospodarske in finančne kriminalitete ter korupcije ena poglobitvenih prednostnih nalog policije. Preiskovanih je bilo okrog 13 000 gospodarskih kaznivih dejanj, kar je za 41 % več kot leto poprej. Delež skupne kriminalitete, ki jo predstavljajo, je porasel z 10,6 % na 14,6 %.

Državni zbor Republike Slovenije je v letu 2006 sprejel *Resolucijo o preprečevanju in zatiranju kriminalitete*, ki se nanaša na petletno obdobje. Pripravljena je tudi že nova *Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete za obdobje 2012–2016* (v nadaljnjem besedilu: Resolucija), ki pa je zaradi nezaupnice Vladi slovenski parlament še ni sprejel. Pri njeni pripravi so sodelovale vse institucije, in sicer v okviru medvladnih delovnih skupin, v katerih so sodelovale tudi NVO in univerze.

V Resoluciji je v razdelku poglavja, namenjenega gospodarski kriminaliteti, posebej obravnavana premoženjska korist iz kaznivih dejanj. Strategija/program o sledenju premoženjske koristi iz kaznivih dejanj in zavarovanje odvzema je že bila predlagana. V njej je zapisano:

opravljanje finančnih preiskav, zavarovanje in končni odvzem protipravno pridobljene premoženjske koristi ter pregon kaznivih dejanj pranja denarja zahteva v prvi fazi visoko strokovno usposobljenost in spretnost kriminalističnih preiskovalcev pri odkrivanju in preiskovanju tovrstne problematike ter v drugi fazi prioritarno in kvalitetno obravnavo s strani organov odkrivanja in preгона. Le s sistemskim in strokovnim pristopom ter pripravo in doslednim izvajanjem ukrepov za izboljšanje stanja je dolgoročno mogoče pričakovati, da bo v vseh primerih, ko je premoženjska korist, pridobljena s kaznivim dejanjem, pridobljena korist izsledena, procesuirana in s sodno odločbo ob zaključku kazenskega postopka tudi odvzeta. Pri tem morajo finančne preiskave predstavljati eno izmed temeljnih preiskovalnih orodij za odkrivanje in preiskovanje kaznivih dejanj, ki generirajo premoženjsko korist.

Po navedbah slovenskih organov je treba preiskovanje v obliki specializiranih preiskovalnih skupin še naprej intenzivirati. Prizadevati si je treba, da bi kompleksnejše oblike gospodarske kriminalitete preiskovale specializirane preiskovalne skupine, sestavljene iz strokovnjakov z različnih delovnih področij, pri čemer je treba pri vodstvih pristojnih državnih tožilstev ter drugih državnih organov in institucij doseči zainteresiranost vseh državnih organov in institucij po taki obliki skupnega dela. Posebno poglavje Resolucije se posveča tudi odvzemu premoženjske koristi.

Glede kazenske politike organov preгона 145. člen Zakona o državnem tožilstvu določa, da generalni državni tožilec sprejme politiko preгона po predhodnem obrazloženem mnenju Državnotožilskega sveta. Generalni državni tožilec oblikuje predlog politike preгона na podlagi strateškega programa dela državnega tožilstva, ki ga je priložil svoji prijavi, in predlog posreduje Državnotožilskemu svetu v mnenje najpozneje v štirih mesecih po imenovanju. Z usmeritvami na področju preгона se opredeli zlasti naslednje:

- vrste zadev, ki se obravnavajo prednostno,
- okvirne usmeritve za zavrženje kazenskih ovadb oziroma za uporabo odložnega preгона,
- poravnavanje,
- kaznovalni nalogi,
- postopki na podlagi sporazuma o krivdi ali priznanju krivde in drugi poenostavljeni postopki,
- uvedba sodne preiskave oziroma preiskovalnih dejanj ali vložitev neposrednih obtožnih aktov,

- kaznovalna politika, ki jo bo državno tožilstvo za posamezna kazniva dejanja in kategorije storilcev uveljavljalo s predlogi za izrek sankcij in pritožbami zoper izrečene sankcije,
- okvirna podlaga za uporabo pravnih sredstev,
- načini usmerjanja policije in drugih pristojnih državnih organov in institucij,
- ter priporočila in napotki za uspešno delo državnih tožilstev pri uresničevanju politike pregona.

Pri oblikovanju politike pregona se upošteva uveljavljena kriminalitetna politika in kaznovalna politika sodišč ter potreba po njunem spreminjanju, razvoju in spremembah sodne prakse ter stanje in posebnosti na posameznih družbenih področjih in območjih pristojnosti.

Poleg tega je Ministrstvo za notranje zadeve izdalo *Usmeritve in obvezna navodila za pripravo letnega načrta dela policije v letu 2012*, s katerimi je določilo prioritete naloge policije, strateško kontrolo nad spoštovanjem zakonitosti in varstva človekovih pravic ter smotrnost rabe materialnih in finančnih sredstev pri opravljanju policijskih nalog. Policija naj bi upoštevala te usmeritve pri učinkovitem preiskovanju gospodarske kriminalitete in korupcije, s poudarkom zlasti na preiskovanju najtežjih oblik gospodarske kriminalitete, kot so kazniva dejanja lažnega stečaja, oškodovanja upnikov, poslovne goljufije, zlorabe položaja ali zaupanja pri gospodarski dejavnosti, pranja denarja ter davčne zatajitve. Pri tem naj bi še naprej krepila sodelovanje z organi, ki se pri svojem delu tudi srečujejo s področjem preprečevanja in odkrivanja tovrstne kriminalitete. V ta namen naj bi nadaljevala dejavnosti dejavnostmi, ki se nanašajo na vzpostavitev avtomatizirane izmenjave podatkov, oddaljenega neposrednega dostopa do zbirk podatkov ter izmenjavo podatkov in dokumentov iz zbirk podatkov, ki jih vodi oziroma ki jih vodijo druga pristojna telesa.

Po navedbah slovenskih organov se finančne preiskave uvrščajo med temeljna preiskovalna orodja za odkrivanje in preiskovanje kaznivih dejanj. Za dosledno izvajanje finančnih preiskav kaznivih dejanj, ki prinašajo premoženjsko korist, kaznivega dejanja pranja denarja, financiranje terorizma in korupcijskih kaznivih dejanj ima policija za obravnavano področje usmeritve, pripravljene v letih 2004 in 2011, ki so namenjene vsem kriminalističnim preiskovalcem. Finančne preiskave izvajajo kriminalistični preiskovalci, ki preiskujejo kazniva dejanja, ki prinašajo premoženjsko korist. Drugi preiskovalci kaznivih dejanj se prav tako lahko vključijo v finančne preiskave, ko gre za kompleksnejše preiskave.

Urad za preprečevanje pranja denarja je v odziv na priporočila iz *Poročila odbora strokovnjakov Sveta Evrope – MONEYVAL o četrtem ocenjevalnem obisku* – preprečevanje pranja denarja in financiranja terorizma v sodelovanju s policijo in drugimi organi izdelal akcijski načrt za izvajanje teh priporočil, ki ga je sprejela Vlada Republike Slovenije. Ta načrt določa ukrepe za izboljšanje pregona kaznivih dejanj, vključno z izvajanjem finančnih preiskav.

2.6. Sklepne ugotovitve

- Sedanjega stanja v Sloveniji ni tako lahko presojati, saj je bilo v zadnjem času v zakonske določbe uvedenih precej sprememb, oziroma se spremembe vanje pravkar uvajajo in bodo začele veljati v letu 2012. To se med drugim nanaša na odvzem, podaljšan odvzem in mednarodno sodelovanje. Ti zakoni so sicer sodobni, vendar zgolj z uvedbo novih pravil ne bo doseženo kaj dosti, če se zakoni ne bodo tudi uporabljali. V tej fazi je nemogoče presojati, do katere mere so že uveljavljeni.
- V Sloveniji na območni ravni na področju finančne kriminalitete deluje približno 154 kriminalistov. Na državni ravni deluje 15 kriminalistov. To niso majhne številke. Vseeno si je mogoče misliti, da niso vsi preiskovalci ustrezno podkovani za zahtevne finančne preiskave, kar pomeni dodatno obremenitev za manjše število specialistov, zlasti tistih na nacionalni ravni.
- Opozoriti velja na korak, ki je bil storjen leta 2010 z ustanovitvijo NPU, specializirane enote znotraj policije, katere naloga je zatiranje najhujših kaznivih dejanj in kaznivih dejanj z mednarodno razsežnostjo. Ta enota se lahko pohvali s prožnostjo pri delovanju in izbiri zadev. NPU deluje izrazito multidisciplinarno, v njegovih vrstah pa je najti nekdanje tožilce, zaposlene pri davčnih uradih, finančnih trgih ali borzi. NPU ima na voljo namenska finančna sredstva za novačenje dragocenih strokovnjakov. Svojim uradnikom lahko nudi občutno višjo plačo, in sicer do 500 EUR na mesec več.
- Odločanje o tem, katere zadeve bo prevzel NPU, je v pristojnosti direktorja NPU, ki se o svojih odločitvah posvetuje vodjo policijske uprave. Direktor NPU je obveščen o vseh primerih, ki se obravnavajo v Sloveniji, in glede na to sprejme odločitve. Takšen sistem naj bi preprečeval podvajanje dejavnosti, pa tudi nehygienično rivalstvo med različnimi policijskimi enotami.

- Slovenska EFN in slovenski sistem preprečevanja pranja denarja nasploh temelji na tehtni zakonodaji, skladni z direktivami EU, vzpostavljena pa so tudi ustrezna računalniška analitična orodja.
- UPPD se trudi izobraziti nadzornike in zavezance, vendar ne razpolaga s pooblastili, da bi jih lahko prisilil v ravnanje, skladno s predpisi, niti z ustreznimi sankcijami. Ta pooblastila so omejena na nadzorne in inšpekcijske organe. Glede na skromno število PST se zastavlja vprašanje, ali ti svoja pooblastila za sankcije izrabljajo v zadostni meri.
- Slovenski urad za odvzem premoženjske korist, tj. SIC, bo pričel delovati leta 2012. Pri vlogi bo šlo za zagotavljanje podpore in navodil. Urad za odvzem premoženjske koristi bo nastopal kot strokovno telo, ki bo podpiralo tožilce, ki se ukvarjajo z zamrznitvami premoženja, odvzemi itd.; tega ne bo neposredno izvajal sam, temveč prek pomoči drugim organom. Za eno samo osebo je to zelo težka naloga. Nadalje se bodo statistični podatki od vseh institucij zbirali centralizirano, v elektronski obliki in online. Za vnašanje informacij o izvršbah v zadevno podatkovno zbirko bo odgovoren tožilec. V okviru te naloge bo prejemal kopije sodnih odločb in vnašal informacije v podatkovno zbirko. Ta zamisel je zelo dobra; pripomogla bo v pomoč pri presojanju učinkovitosti ukrepov. Na delovanje (ali morda bolje rečeno načrtovano delovanje) vzporejanja statističnih podatkov, ki bo omogočalo presojanje učinkovitosti odvzemanja premoženjske koristi po vsej državi kaže opozoriti celotno EU oziroma ga razširiti po vsej EU. Na to, kako bo načrtovano zbiranje podatkov, analiziranje in primerjanje izgledalo v praksi, bo treba še počakati. Za sedaj o tem ni mogoče presojati.
- Skupina ocenjevalcev je bila obveščena, da za vprašanje ustanovitve urada za odvzem premoženjske koristi obstajala medsektorska skupina. Delovala je dve leti, vendar njen predlog, po katerem bi bil urad za odvzem premoženjske koristi dejansko nekakšen multidisciplinaren tim za finančne preiskave, ni naletel na odobravanje v ustreznih organih odločanja. Uradniki, s katerimi so se sešli ocenjevalci, bi si želeli bolj multidisciplinarnega urada za odvzem premoženjske koristi. Policija je predlagala, da bi v primeru odločitve, da se urad umesti v policijske strukture, tega lahko dali v Oddelek za finančno kriminaliteto in pranje denarja.
- Sprejete odločitve niso videti v skladu z vlogo in poslanstvom urada za odvzem premoženjske koristi po Sklepu Sveta 2007/845/PNZ ter z vzpostavljenimi tovrstnimi uradi in ustaljeno prakso v drugih državah članicah EU. Zdi se, da se z imenovanjem le ene osebe v urad za odvzem premoženjske koristi ne predvideva zagotavljanje izmenjave informacij v nujnih

primerih (v osmih urah), prav tako se ne upošteva možnost odsotnosti zaradi bolezni, počitnic itd. Tako zastavljen urad za odvzem premoženjske koristi bo služil le kot poštni nabiralnik, kakor je navedel tudi eden od respondentov, ki se ne bo kaj prida razlikoval od v Sloveniji že vzpostavljene kontaktne točke CARIN.

- Nadalje ta urad za odvzem premoženjske koristi trenutno nima dostopa do policijskih podatkovnih zbirk. Pri preiskavah urad za odvzem premoženjske koristi ne bo mogel sodelovati. V praksi utegne to oteževati stanje oziroma preprosto povzročati zamude pri izmenjavi informacij. Kot kaže ustaljena praksa, je dostop do policijskih podatkovnih zbirk bistven za sodelovanje med uradi za odvzem premoženjske koristi. Še en primer je register vozil, za katerega skrbi Ministrstvo za promet. Policija ima dostop do njega, tožilstvo pa ne. Tudi to bo oviralo učinkovitost dela v uradu za odvzem premoženjske koristi. Poleg tega tudi informacije EFN uradu za odvzem premoženjske koristi niso na voljo. Lahko se zgodi, da bodo poizvedbe obravnavane kot lažno predstavlanje (*phishing*). Nadalje ima dostop do Europolovega sistema izmenjave informacij SIENA, ki je postal bistveno orodje za izmenjavo informacij med uradi za odvzem premoženjske koristi v Evropi, policija. V Sloveniji bi morali razmisliti o tem, da bi uradu za odvzem premoženjske koristi dodelili policista, če že ne o drugačni umestitvi urada v institucionalno strukturo. Po navedbah policije se bo ta že sedaj močno udejstvovala pri delu urada za odvzem premoženjske koristi. Še vedno pa se vsiljuje vprašanje, kako točno se bo udejstvovala, če upoštevamo, kako so stvari zastavljene sedaj.
- V Sloveniji si naloge v zvezi z upravljanjem premoženja delijo carina, policija, tožilstva itd, odvisno od predmeta. Sodišča odločijo o dodelitvi določenemu organu. Enotnega urada za upravljanje premoženja torej ni (in ga glede na zakonske določbe tudi ne bo). Takšno stanje bo povzročalo težave, saj se bo s premoženjem ukvarjalo kakih pet agencij, še zlasti ob dejstvu, da urad za odvzem premoženjske koristi nima pooblastil, da bi jim v teh zadevah dajal navodila.
- Po navedbah carine pri posredovanju tajnih davčnih informacij s carine na policijo ni nobenih težav. Policija prejema podatke od davčne uprave v okviru predhodnih preiskav v sklopu zbiranja obvestil na podlagi drugega odstavka 148. člena Zakona o kazenskem postopku, če so podani razlogi za sum, da je bilo storjeno kaznivo dejanje, za katero se storilec preganja po uradni dolžnosti. Vseeno pa običajno policija pošlje pisno zaprosilo in po navedbah Policije Carina v odziv navede le tisto, za kar je bila vprašana. V obratni smeri velja, da Policija Carini lahko zagotavlja informacije od primera do primera. Sodeč po prejetih navedbah, se

zdi, da do izmenjave informacij prihaja dokaj pozno v teku preiskave. Proaktivnega izmenjevanja informacij, ki bi obema organoma omogočal, da se istega storilca lotita istočasno, je videti le malo. Proaktivno pretakanje informacij med organoma bi se dalo izboljšati.

- Carina v določenih okoliščinah primere obravnava samostojno, in sicer če meni, da primer lahko reši na podlagi lastnih pooblastil. Tožilstvo se vključi kasneje s poročilom o kaznivem dejanju, odvisno od zadeve. Takšno stanje ni zadovoljivo. Obstajati bi morale jasne smernice o tem, kdaj se zadeva preda. Brez takšnih smernic ni jasno, kako se sprejemajo odločitve, kar daje prostor možnim napačnim presojam in napakam.
- Če slovenska davčna uprava pri svojem delu naleti na elemente kaznivega dejanja, preda zadevo policiji. Eno od uporabljenih meril je prag 50 000 EUR zatajenega davka; če je ta prag presežen, se civilni postopek preoblikuje v kazenski postopek. Pod tem pragom gre torej za manjše kršitve, ki se obravnavajo v okviru civilnega postopka. Zanimivo je, da se v civilnih postopkih lahko zahtevajo strožje kazni kot v kazenskih. To je stvar prakse in ne kazenskega prava, vendar bi bilo treba prakso revidirati.
- Davčna uprava lahko v skladu z 31. členom Zakona o davčnem postopku v zvezi z nerazkritim izvorom dohodka naloži do 60% davek. Izreče lahko tudi kazen. Število takšnih primerov ni znano. Po obisku prevladuje vtis, da znanje o tem, kako uporabiti ta instrument, ni popolno in da ni bil uporabljen.
- Med ocenjevalno misijo v Sloveniji je bila skupina ocenjevalcev obveščena, da imajo tožilci povprečno 200 zadev na leto. Kot so sami povedali, nimajo časa, da bi se ukvarjali s pomembnimi vprašanji. Kot je zapisano v Skupnem poročilu o delu državnih tožilcev (2010), je Urad Generalnega državnega tožilca zelo pogosto zasut z delom v zvezi z manjšimi kršitvami in vse preveč časa porabi za razsojanje o manjših kršitvah v primerjavi z obravnavanjem kaznivih dejanj, ki bi moralo pomeniti večino njegovega dela. Tožilci skoraj nimajo možnosti, da bi zavrnilo obravnavo zadeve. Dejansko se le šest tožilcev v Sloveniji ukvarja z organiziranim kriminalom. Četudi kaže, da se načrtuje ustanovitev nove enote v Ljubljani, ki se bo ukvarjala z zadevami s področja organiziranega kriminala, so sredstva videti zelo omejena.
- Usposabljanje, ki ga izvaja Generalna policijska uprava, je priporočljiva praksa. V sklopu takšnih tečajev usposabljanja je vsak policist

seznanjen s t. i. "abecedo finančnih preiskav". Dandanes je treba pri vseh lokalnih usposabljanjih, namenjenih kriminalistični policiji, upoštevati tudi finančne vidike preiskave. Kriminalistična policija skuša pokriti vse policijske uprave vsaj enkrat na leto in zagotoviti konkretno in usmerjeno usposabljanje s področja finančnih preiskav. Usposabljanje s področja finančnih preiskav je za policiste, ki sodelujejo pri kriminalističnih preiskavah, obvezno. Po navedbah Policije bi pri običajnih slušateljih (brez predznanja iz ekonomije) zadostovali trimesečni tečaji iz finančnih preiskav. Ta cilj še zdaleč ni dosežen.

- V zadnjem času je bilo v Sloveniji spremenjenih veliko predpisov, vendar skupnega usposabljanja za sodnike, tožilce, policiste in predstavnike drugih sektorjev niso uvedli. Zakonske spremembe terjajo uvedbo takšnega skupnega usposabljanja.
- Kar zadeva politiko na področju kriminalitete, je Slovenija k finančni kriminaliteti nedvomno pristopila zbrano in proaktivno. Slovenski organi posebej poudarjajo, da bi bilo treba preiskave, ki jih izvajajo specializirane preiskovalne skupine, intenzivirati in da bi se bilo treba potruditi, da bi zahtevnejša gospodarska kazniva dejanja preiskovale specializirane preiskovalne skupine, sestavljene iz strokovnjakov z različnih področij. Da bi do tega dejansko prišlo, bi po njihovem mnenju pristojna tožilstva in drugi državni organi in institucije morali spodbujati interes za takšno timsko delo. Nadalje slovenski organi trdijo, da se finančne preiskave uvrščajo med temeljna preiskovalna orodja za odkrivanje in preiskovanje kaznivih dejanj. Kot pravijo, so učinkovite finančne preiskave predpogoj za učinkovit sistem odvzema premoženjske koristi nezakonitega izvora. Temu stališču je treba izreči priznanje. Na to, kako se bo ta politika uresničevala v praksi, pa bo treba še počakati. Za sedaj o tem ni mogoče presojati.
- V Sloveniji je v pripravi nov zakon o kazenskem postopku. Pomenil bi nadaljnji korak k akuzatornemu/kontradiktornemu sistemu. Tožilci bodo dobili močnejšo vlogo v predobravnavnih preiskavah, preiskovalnih sodnikov pa ne bo več.

3. PREISKOVANJE IN PREGON

3.1. Razpoložljive informacije in podatkovne zbirke

V Sloveniji trenutno nastaja vrsta novih evidenc, podatkovnih zbirk in sistemov za zbiranje informacij. Vsi organi imajo dostop do nekaterih segmentov relevantnih evidenc, ki so opisane v nadaljevanju. Generalna policijska uprava ima dostop do večine evidenc, potrebnih za potek finančnih preiskav, ki se vodijo v njenem okviru. Policija ima na primer spletni dostop do registra transakcijskih računov (fizičnih oseb) (brez sodne odredbe), zemljiške knjige, registra podjetij, registra vozil in registra zaposlenih. Dostop do registra vrednostnih papirjev se pravkar ureja. Dostop naj bi imela kriminalistična policija in območni/lokalni policisti ter vsi, ki izvajajo tovrstne preiskave (zadev, pri katerih gre za generiranje premoženja). Slovenska policija ima vzpostavljen računalniški sistem, ki je povezan z vsemi razpoložljivimi registri. To je njihova lastna zamisel. Ni mišljen v analitske temveč v preiskovalne namene. Z eno aplikacijo je mogoče pridobiti informacije iz različnih podatkovnih zbirk, evidenc in registrov ter te podatke obdelati in jih predstaviti v grafični obliki.

3.1.1. Bančni računi

Člen 156 Zakona o kazenskem postopku določa, da lahko preiskovalni sodnik na obrazložen predlog državnega tožilca odredi banki, hranilnici ali plačilni instituciji, da mu sporoči zaupne podatke in pošlje dokumentacijo o vlogah, depozitih, stanju in prometu na računih ali drugih poslih osumljenca, obdolženca in drugih oseb, za katere je mogoče utemeljeno sklepati, da so udeležene v finančnih transakcijah ali poslih osumljenca ali obdolženca, če bi ti podatki utegnili biti dokaz v kazenskem postopku ali če so potrebni zaradi zasega predmetov ali zavarovanja zahtevka za odvzem premoženjske koristi oziroma premoženja v vrednosti premoženjske koristi.

Register transakcijskih računov od 1. julija 2010 upravlja, vzdržuje in vodi Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve (AJPES). AJPES je primarni vir uradnih javnih in drugih informacij o poslovnih subjektih v Sloveniji. Poleg tega je AJPES članica Evropskega poslovnega registra in zato zagotavlja neposreden spletni dostop do podrobnih in točnih informacij o evropskih podjetjih, ki pritekajo iz posameznih uradnih registrov držav članic. AJPES ponuja tudi tržne storitve, ki jih običajno ponujajo bonitetne agencije, tako da je vse informacije o sedanjih in bodočih poslovnih partnerjih mogoče najti na enem mestu.

AJPES zagotavlja kakovostne informacije, ki so na voljo v realnem času 24 ur na dan vseh sedem dni v tednu. AJPES vodi Slovenski poslovnih register kot osrednjo javno podatkovno zbirko o vseh subjektih, njihovih podružnicah in drugih organizacijskih enotah s sedežem na območju Slovenije, ki opravljajo pridobitno ali nepridobitno dejavnost. Sestavni del poslovnega registra je tudi sodni register, ki zajema pravne osebe (podjetja in njihove podružnice, podružnice tujih podjetij, zadruge, javne in zasebne zavode, javne organe in druge pravne subjekte). AJPES skrbi, da sodniki, davčni organi, Policija, Carina, UPPD in drugi organi, pristojni za izvrševanje, lahko neposredno elektronsko dostopajo do informacij iz registra transakcijskih računov.

Banke morajo AJPES sporočiti naslednje podatke:

- podatke o imetniku transakcijskega računa:
 - ime ali imeni, priimek ali priimka in naslov fizične osebe oziroma naziv in naslov pravne osebe,
 - davčno številko iz slovenskega Registra davčnih zavezancev,
 - identifikacijsko številko, če imetnik nima slovenske davčne številke,
 - matično številko pravne osebe, vpisana v Poslovni register Slovenije;
- podatke o transakcijskem računu:
 - številko računa,
 - naziv banke,
 - vrsto računa,
 - podatke o pomanjkanju sredstev za izvršitev sklepa o izvršbi,
 - podatke o zaprtju.

Register transakcijskih računov poslovnih subjektov je javno dostopen na spletni strani AJPES. Za dostop je potrebna le spletna registracija. Po ocenah je v tem registru 300 000 enot.

Osebnostne podatke iz **Registra transakcijskih računov fizičnih oseb** lahko pridobijo:

- osebe, ki so na podlagi pravnomočne odločbe upravičene zahtevati izvršbo ali zavarovanje zoper imetnika računa v skladu z Zakonom o izvršbi in zavarovanju ali s kakim drugim zakonom, ki ureja postopek izvršitve terjatev,

- sodišča in drugi organi, ki izvajajo dejanja v postopku izvršbe ali drugih postopkih, ki se vodijo v njihovi pristojnosti.

Zahteva za pridobitev podatkov iz Registra transakcijskih računov o računu fizične osebe mora vsebovati naslednje:

- ime in priimek ali naziv firme ter naslov vlagatelja zahteve in njegov podpis,
- ime, priimek, davčno številko fizične osebe, ki je imetnik zadevnega transakcijskega računa,
- navedbo pravne podlage in namen obdelave osebnih podatkov.

AJPES skrbi, da sodniki, davčni organi, Policija, Carina, UPPD in drugi organi, pristojni za izvrševanje, lahko neposredno elektronsko dostopajo do informacij iz registra transakcijskih računov. Po ocenah je v Registru transakcijskih računov fizičnih oseb več kot 1 000 000 enot.

Policija ima neposreden elektronski dostop do osrednjega registra transakcijskih računov, odprtih v Sloveniji, in zato lahko pridobi podatkov o imetnikih računov enostavno in hitro. Vendar iz osrednjega registra ni mogoče pridobiti podatkov o imetniku na podlagi številke računa. V takem primeru je za pridobitev podatkov treba pisno zaprositi ustrezno banko (banka je razpoznavna po prvih številkah računa) in lahko traja nekaj dni, preden so podatki predloženi. Pridobivanje podatkov o prometu na računu je zaradi predpisanega načina izdajanja odredb dolgotrajnejše. Državno tožilstvo na pobudo Policije preiskovalnemu sodniku predlaga izdajo odredbe, ki se naslovi na banko ali finančno institucijo. Banka nato posreduje podatke sodniku, sodnik tožilstvu in tožilstvo policiji, ki takšne podatke ustrezno uporabi in analizira za namene preiskave. . Postopek se še podaljša, če je banki odrejeno, naj zagotovi večjo količino podatkov, na kar vplivajo tudi zmogljivosti za vodenje podatkov v posameznih bankah.

Policija lahko brez sodne odredbe pridobi ime, naslov in davčno identifikacijsko številko (imetnika računa), številko računa, ime banke, vrsto računa, datum odprtja in zaprtja. Če tuja policija iz EU izvaja preiskavo in zaprosi slovensko policijo, naj ugotovi, ali ima preiskovanec transakcijski račun oziroma ali izvira račun iz Slovenije, lahko slovenska policija odgovori brez sodne odredbe.

Register transakcijskih računov zajema le splošne bančne račune, tj. transakcijske račune.

Varčevalni računi in depoziti niso vključeni v register (čeprav so navadno vezani na transakcijski račun). Podatke o njih je mogoče pridobiti s pisno zahtevo Policije.

Osrednji register transakcijskih računov je na voljo online. V njem so podane številke transakcijskih računov in davčne identifikacijske številke, ki se nanašajo le na dani glavni bančni račun. Podatki o drugih bančnih računih se vanj ne vnašajo. Da se zberejo podatki o vseh bančnih računih določenega podjetja, je treba stopiti v stik z vsemi bankami. Če je na razpolago le številka bančnega računa, je treba zadevni banki poslati zahtevo na papirju.

Pristojni organi morajo za dostop do osrednjega registra transakcijskih računov razpolagati z davčno številko, imenom in priimkom. Po navedbah UPPD je zakon nedosleden. Ko oseba odpre račun, mora predložiti slovensko davčno številko, *če jo ima*. O tem, ali je to potrebno ali ne, so mnenja različna. Težave so tudi s črkovanjem imen. To dvojje otežuje identifikacijo.

V zahtevi banki se navede tudi, v kakšni obliki in kdaj naj se podatki predložijo. Oblika je že sedaj elektronska. Na enostavnejše povprečne reči se čaka kakšnih 8–15 dni. Kompleksnejše zahteve (veliko bank, potrebna predhodna preučitev) terjajo več časa.

Bančni podatki morajo iti najprej k preiskovalnemu sodniku, nato k tožilcu in končno gredo na policijo. Tako poteka komunikacija z bankami. Banka (na podlagi odredbe preiskovalnega sodnika) ne more poslati bančnih podatkov neposredno tožilstvu (ali policiji).

3.1.2. *Nepremičnine*

Za podatkovne zbirke o nepremičninah skrbijo krajevna sodišča v obliki zemljiške knjige (kar ureja Zakon o zemljiški knjigi).

Geodetska uprava Republike Slovenije upravlja, vzdržuje in vodi **Register nepremičnin**. Gre za javni register, ki vsebuje podatke o parcelah, stavbah in delih stavb. Zajema tudi evidenco trga nepremičnin. Register obsega enotno katastrsko številko vsake parcele, enotno številko vsake stavbe ali dela stavbe, površino, namembnost, podatke o lastniku, geodetske podatke itd, medtem ko gre pri razdelku, namenjenemu evidenci trga nepremičnin, za zbirko podatkov o prodajah in najemih.

Slovensko Vrhovno sodišče upravlja elektronsko različico **Zemljiške knjige**. Zemljiška knjiga je javna knjiga, namenjena vpisu in objavi podatkov o lastninskih pravicah in pravnih dejstvih v zvezi z nepremičninami.

Za vodenje zemljiške knjige so pristojna okrajna sodišča, ki:

- odločajo o vpisih,
- opravljajo vpise v glavno knjigo in
- vodijo zbirke listin.

V zemljiško knjigo se vpisujejo vse stvarne pravice na nepremičninah (npr. lastninska pravica, hipoteka, služnostna pravica, pravica stvarnega bremena, stavbna pravica). Listine, ki so podlaga za vknjižbe so: zasebne listine, listine, sestavljene v obliki notarskega zapisa, pravnomočne sodne odločbe, pravnomočne sodbe, pravnomočni sklepi o dedovanju, pravnomočni sklepi iz postopka izvršbe na nepremičnine v stečajnem postopku ali druge pravnomočne odločbe sodišča oziroma dokončne odločbe drugega državnega organa.

Vpisi pravic in pravnih dejstev v zemljiški knjigi učinkujejo od trenutka, ko je zemljiškoknjžno sodišče prejelo vlogo ali listino, na podlagi katere o vpisu odloča po uradni dolžnosti, če zadevni zakon ne določa drugače. Vsi vpisi v zemljiško knjigo so javni. Informatizirana glavna knjiga je na voljo tudi online preko ZK portala.

3.1.3. Podjetja

V skladu s tretjim členom Zakona o Poslovnem registru Slovenije (v nadaljnjem besedilu: ZSReg-UPB2) so subjekti, ki se vpišejo v poslovni register (v nadaljnjem besedilu: subjekti vpisa) naslednje pravne osebe s sedežem v Republiki Sloveniji:

1. družba z neomejeno odgovornostjo;
2. komanditna družba
3. družba z omejeno odgovornostjo;
4. delniška družba;
5. komanditna delniška družba;
6. evropska delniška družba;

7. gospodarsko interesno združenje;
8. evropsko gospodarsko interesno združenje;
9. zadruga;
10. evropska zadruga;
11. zavod;
12. skupnost zavodov;
13. druge pravne osebe, za katere zakon določa, da se vpíšejo v sodni register.

V skladu z 2. a členom ZSReg-UPB2 sodni register vodi sodišče. Nadalje podatkovno zbirko podjetij vodi tudi Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve (v nadaljnjem besedilu: AJPES).

AJPES vodi Slovenski poslovnih register kot osrednjo javno podatkovno zbirko o vseh subjektih, njihovih podružnicah in drugih organizacijskih enotah s sedežem na območju Slovenije, ki opravljajo pridobitno ali nepridobitno dejavnost. Sestavni del poslovnega registra je tudi sodni register, ki zajema pravne osebe (podjetja in njihove podružnice, podružnice tujih podjetij, zadruge, javne in zasebne zavode, javne organe in druge pravne subjekte). AJPES podatke iz Poslovnega registra Slovenije javnosti zagotavlja na naslednja dva načina:

- z neposrednim dostopom preko aplikacije ePRS ali
- z izpisom podatkov iz .

Aplikacija ePRS uporabnikom omogoča dostop do podatkov o posameznih enotah iz Poslovnega registra Slovenije, ki opravljajo gospodarsko dejavnost na ozemlju Republike Slovenije (trenutno okrog 211 000 enot). Enote Poslovnega registra Slovenije so:

- gospodarske družbe (osebne in kapitalske),
- samostojni podjetniki posamezniki,
- pravne osebe javnega prava,
- pravne osebe zasebnega prava,
- društva,
- fizične osebe, ki opravljajo registrirane ali s predpisom določene dejavnosti,

- podružnice in drugi deli poslovnih subjektov,
- glavne podružnice tujih poslovnih subjektov in
- druge enote.

Za posamezno enoto, vpisano v Poslovni register Slovenije so na voljo različni registrski podatki (identifikacijska številka, naziv firme, davčna številka, podatki o zastopnikih in ustanoviteljih, poslovna dejavnost itd.). Register poslovnih subjektov je javni register.

3.1.4. *Vozila*

Evidenco vozil vodi Ministrstvo za notranje zadeve in je neposredno dostopna Policiji.

3.1.5. *Plovila*

Ladijski register vodi Uprava Republike Slovenije za pomorstvo, ki je organ v sestavi Ministrstva za promet.

3.2. **Sodelovanje na nacionalni ravni**

Generalna policijska uprava ima podatkovno zbirko, v kateri se zbirajo operativne informacije o posameznikih, podjetjih itd. Če policijo zanima oseba ali podjetje, preprosto pošlje zaprosilo carinskim uradnikom ali mejnim organom. O razkritju podatkov lahko odloči Sodišče.

Ko UPPD pošilja zaprosila ali zahteva druge ukrepe, uporablja kontaktno točko/pooblaščen osebno, ki jo določi banka. Odvisno od zahteve lahko banka informacije pošlje neposredno Policiji ali pa jih ji pošlje prek sodišča in tožilstva. Pri opazovanju pooblaščen oseb pripravi poročilo vsaj dvakrat dnevno.

Kontaktne točke/pooblaščen osebe na bankah so osebno znane. UPPD vsaj enkrat letno organizira srečanje z vsemi njimi skupaj. Usposablja se pod okriljem oddelka za preprečevanje pranja denarja. Zadevne osebe, ki jih določijo banke, so prednostni sogovornik EFN. Policija se z določenim računom nikakor ne more seznaniti neformalno, npr. s pomočjo kontaktov v bankah. Policija trdi, da takšnih informacij ne potrebujejo in nočejo, saj na sodišču ne bi bile dopustne.

3.2.1. Identifikacija neznanega transakcijskega računa, ki pripada določeni osebi

Identifikacija neznanega transakcijskega računa, ki pripada določeni osebi, je mogoča. Od junija 2010 je dostop do podatkov o računu posameznika možen preko AJPES. Podatki o transakcijskih računih pravnih oseb in njihovih imetnikov so prav tako na voljo preko AJPES. Do junija 2010 je Register transakcijskih računov vodila Banka Slovenije.

Nadalje prvi odstavek 156. člena Zakona o kazenskem postopku določa, da lahko preiskovalni sodnik na obrazložen predlog državnega tožilca odredi banki, hranilnici ali plačilni instituciji, da mu sporoči zaupne podatke in pošlje dokumentacijo o vlogah, depozitih, stanju in prometu na računih ali drugih poslih osumljenca, obdolženca in drugih oseb, za katere je mogoče utemeljeno sklepati, da so udeležene v finančnih transakcijah ali poslih osumljenca ali obdolženca, če bi ti podatki utegnili biti dokaz v kazenskem postopku ali če so potrebni zaradi zasega predmetov ali zavarovanja zahtevka za odvzem premoženjske koristi oziroma premoženja v vrednosti premoženjske koristi.¹

Slovensko kazensko pravo konkretno ne določa vrst kaznivih dejanj, pri katerih se lahko uporabi ta ukrep.

Ukrep se lahko izvaja največ tri mesece, vendar ga je na zahtevo državnega tožilstva, če so podani tehtni razlogi, mogoče podaljšati za največ šest mesecev. Ob navedenih pogojih je nadaljnji pogoj za odobritev tega ukrepa "če bi ti podatki utegnili biti dokaz v kazenskem postopku ali če so potrebni zaradi zasega predmetov ali zavarovanja zahtevka za odvzem premoženjske koristi oziroma premoženja v vrednosti premoženjske koristi".

¹ Prvi in drugi odstavek 156. člena Zakona o kazenskem postopku je treba brati v povezavi s 143. členom Zakona o kazenskem postopku (pristojnost kazenskega sodišča, da zahteva vse vrste osebnih podatkov, ki je nato v posameznih členih za različne vrste podatkov, npr. telekomunikacijske, omejena) in drugim pododstavkom tretjega pododstavka 146. člena Zakona o plačilnih storitvah in sistemih (torej v tem primeru obstaja več pravnih podlag za učinkovit potek kazenskih postopkov oziroma kazenskih preiskav), ki predvideva register transakcijskih računov in izrecno določa, da podatke iz registra transakcijskih računov lahko pridobi sodišče v okviru svojih pristojnosti. Kazenska sodišča (ob sklicevanju na pravno podlago iz Zakona, razpoložljive identifikacijske podatke in sklicno številko zadeve) tako dejansko zahtevajo konkretne podatke in jih tudi pridobijo, v zvezi z znanimi (identificiranimi) osebami (oziroma osebami, ki se jih da identificirati) pa tudi v zvezi s tistimi izjemnimi primeri, ko kazensko sodišče razpolaga le s številko transakcijskega računa – in tedaj register transakcijskih računov tem sodiščem tudi razkrije identiteto imetnika transakcijskega računa.

Pristojni organ, ki lahko zahteva/uporabi ta ukrep je v skladu s prvim odstavkom 156. člena Zakona o kazenskem postopku, preiskovalni sodnik, ki ga lahko odredi na obrazložen predlog državnega tožilca. Predhodno dovoljenje ni potrebno, saj mora biti predlog državnega tožilca pisno obrazložen.

Banka, hranilnica ali plačilna institucija mora zahtevane podatke in dokumentacijo iz prejšnjega odstavka posredovati preiskovalnemu sodniku brez odlašanja. Ta svoji stranki ali tretji osebi ne sme razkriti, da je ali da bo podatke in dokumentacijo poslala preiskovalnemu sodniku. Posebnega varstva poklicne skrivnosti, ki bi preprečevalo/vplivalo na izvajanje tega ukrepa, ni.

3.2.2. *Identifikacija neznanega lastnika določenega transakcijskega računa*

V skladu s 156. členom Zakona o kazenskem postopku neznanega imetnika določenega transakcijskega računa ni mogoče identificirati preko sistema AJPES. V takšnih primerih je treba stopiti v neposreden stik z bankami, ki nato predložijo zahtevane podatke.

Pri določbi iz 156. člena Zakona o kazenskem postopku gre za t. i. "prikrite preiskovalne ukrepe" in pomeni močno poseganje v zasebnost in človekove pravice. Zato se ta preiskovalni ukrep lahko uporabi le zoper določeno znano osebo. Uporabi se lahko pod določenimi pogoji: Prvi pogoj je, da morajo biti podani utemeljeni razlogi za sum, drugi pogoj pa zadeva načelo sorazmernosti. Glede na to preiskovalnega ukrepa iz 156. člena ni mogoče uporabiti zoper neznano osebo. Vendar pa obstajajo možnosti, da se v predobravnavnem postopku neznani imetnik transakcijskega računa identificira. Ko Policija prejme obvestila o sumljivih transakcijah na določenem transakcijskem računu, od AJPES zahteva podatke o imetniku. AJPES sicer ima podatke o imetnikih transakcijskih računov, a če je imetnik neznan posameznik (fizična oseba), potem Policija predložitve potrebnih podatkov zahteva od zadevne banke. Torej Policija v predobravnavnem postopku dejansko lahko prejme podatke o neznanem imetniku znanega transakcijskega računa. Poleg tega morajo AJPES in banke o neznanem imetniku znanega transakcijskega računa obvestiti Policijo. Vendar pa je za uporabo "prikritih preiskovalnih ukrepov" iz 156. člena Zakona o kazenskem postopku treba pridobiti odredbo preiskovalnega sodnika. Eden od pogojev za odredbo preiskovalnega sodnika so tudi informacije o določeni ali določljivi osebi (tj. imetniku transakcijskega računa), ki bo predmet preiskave.

3.2.3. *Spremljanje transakcij z določenega bančnega računa in na določen bančni račun v določenem preteklem obdobju*

Predvideno je spremljanje transakcij z določenega bančnega računa in na določen bančni račun v določenem preteklem obdobju. Prvi odstavek 156. člena Zakona o kazenskem postopku določa, da lahko preiskovalni sodnik na obrazložen predlog državnega tožilca odredi banki, hranilnici ali hranilno kreditni službi, da mu sporoči zaupne podatke in pošlje dokumentacijo o vlogah, depozitih, stanju in prometu na računih ali drugih poslih osumljenca, obdolženca in drugih oseb, za katere je mogoče utemeljeno sklepati, da so udeležene v finančnih transakcijah ali poslih osumljenca ali obdolženca, če bi ti podatki utegnili biti dokaz v kazenskem postopku ali če so potrebni zaradi zasega predmetov ali zavarovanja zahtevka za odvzem premoženjske koristi oziroma premoženja v vrednosti premoženjske koristi.

V slovenskem kazenskem pravu možnost uvedbe tega ukrepa ni omejena samo na določena kazniva dejanja.

Izvajanje navedenega ukrepa lahko traja največ tri mesece, iz tehtnih razlogov pa se lahko na predlog državnega tožilca njegovo trajanje podaljša do največ šest mesecev. Če so izpolnjeni ostali navedeni, pogoji, je ukrep mogoče uvesti šele, če bi "ti podatki utegnili biti dokaz v kazenskem postopku ali če so potrebni zaradi zasega predmetov ali zavarovanja zahtevka za odvzem premoženjske koristi oziroma premoženja v vrednosti premoženjske koristi".

Pristojni organ, ki lahko predlaga/uvede ukrep, je preiskovalni sodnik na obrazložen predlog državnega tožilca. Predhodna odobritev ni potrebna, saj mora biti predlog državnega tožilca pisno obrazložen.

Banka, hranilnica ali hranilno kreditna služba mora podatke in dokumentacijo iz prejšnjega odstavka posredovati preiskovalnemu sodniku brez odlašanja. Svojim strankam ali tretjim osebam ne smejo razkriti, da so ali da bodo podatke in dokumentacijo poslali preiskovalnemu sodniku. Izvajanje tega ukrepa ne ovira/nanj ne vpliva prednostno varovanje poklicne skrivnosti.

3.2.4. Spremljanje operacij z določenega bančnega računa in na določen bančni račun v prihodnosti

Predvideno je spremljanje operacij z določenega bančnega računa in na določen bančni račun v prihodnosti. Tretji odstavek 156. člena Zakona o kazenskem postopku določa, da lahko pod pogoji iz prvega odstavka navedenega člena (točka a)(i)) preiskovalni sodnik na obrazložen predlog državnega tožilca odredi banki, hranilnici ali hranilno kreditni službi, da tekoče spremlja finančno poslovanje osumljenca, obdolženca in drugih oseb, za katere je mogoče utemeljeno sklepati, da so udeležene v finančnih transakcijah ali poslih osumljenca ali obdolženca in da mu sproti sporoča zaupne podatke o transakcijah ali poslih, ki jih pri njih opravijo ali nameravajo opraviti navedene osebe. V odredbi preiskovalni sodnik določi rok, v katerem mu mora banka, hranilnica ali hranilno kreditna služba sporočati podatke.

V slovenskem kazenskem pravu možnost uvedbe tega ukrepa ni omejena samo na določena kazniva dejanja.

Izvajanje ukrepa iz prejšnjega odstavka lahko traja največ tri mesece, iz tehničnih razlogov pa se lahko na predlog državnega tožilca njegovo trajanje podaljša do največ šest mesecev. Če so izpolnjeni ostali navedeni pogoji, je ukrep mogoče uvesti šele, če bi "ti podatki utegnili biti dokaz v kazenskem postopku ali če so potrebni zaradi zasega predmetov ali zavarovanja zahtevka za odvzem premoženjske koristi oziroma premoženja v vrednosti premoženjske koristi".

Pristojni organ, ki lahko predlaga/uvede ukrep, je preiskovalni sodnik na obrazložen predlog državnega tožilca. Predhodna odobritev ni potrebna, saj mora biti predlog državnega tožilca pisno obrazložen.

Banka, hranilnica ali hranilno kreditna služba mora podatke in dokumentacijo iz prejšnjega odstavka posredovati preiskovalnemu sodniku brez odlašanja. Svojim strankam ali tretjim osebam ne smejo razkriti, da so ali da bodo podatke in dokumentacijo poslali preiskovalnemu sodniku. Po določbah Zakona o kazenskem postopku izvajanje tega ukrepa ne ovira/nanj ne vpliva prednostno varovanje poklicne skrivnosti.

3.2.5. Določbe o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma

V skladu s 54. členom Zakona o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma (v nadaljnjem besedilu: ZPPDFT) lahko urad za preprečevanje pranja denarja (v nadaljnjem besedilu: UPPD), če presodi, da so v zvezi z neko transakcijo ali osebo podani razlogi za sum pranja denarja ali financiranja terorizma, od organizacije zahteva, da mu predloži:

1. podatke iz evidence o strankah in transakcijah, ki jo organizacije vodijo na podlagi prvega odstavka 83. člena navedenega akta;
2. podatke o stanju sredstev in drugega premoženja te osebe pri organizaciji;
3. podatke o prometu s sredstvi in premoženjem te osebe pri organizaciji;
4. podatke o drugih poslovnih razmerjih, sklenjenih pri organizaciji;
5. vse druge podatke in informacije, ki jih je organizacija pridobila, ali jih vodi na podlagi tega zakona, ter so potrebni za odkrivanje in dokazovanje pranja denarja ali financiranja terorizma.

Urad v zahtevi navede, katere podatke zahteva, pravno podlago za njihovo posredovanje, namen njihove obdelave in rok, v katerem morajo biti zahtevani podatki posredovani uradu.

V skladu z 59. členom ZPPDFT lahko UPPD od organizacije¹ pisno zahteva, da tekoče spremlja finančno poslovanje osebe, v zvezi s katero obstajajo razlogi za sum pranja denarja ali financiranja terorizma, ali druge osebe, za katero je mogoče utemeljeno sklepati, da je sodelovala oziroma je

¹ Organizacije so v skladu s 4. členom ZPPDFT:

- banke, podružnice bank tretjih držav in banke držav članic, ki ustanovijo podružnico v Republiki Sloveniji, oziroma so pooblašene neposredno opravljati bančne storitve v Republiki Sloveniji;
 - hranilnice;
 - družbe, ki opravljajo določene storitve plačilnega prometa, vključno s prenosom denarja;
 - pošta;
 - družbe za upravljanje investicijskih skladov, podružnice družb za upravljanje investicijskih skladov tretjih držav, družbe za upravljanje investicijskih skladov držav članic, ki ustanovijo podružnico v Republiki Sloveniji, oziroma so pooblašene neposredno opravljati storitve upravljanja investicijskih skladov v Republiki Sloveniji, in druge osebe, ki lahko v skladu z zakonom, ki ureja upravljanje investicijskih skladov, izvajajo posamezne storitve ali posle upravljanja investicijskih skladov;
 - ustanovitelji in upravljalci vzajemnih pokojninskih skladov ter pokojninske družbe;
 - borzno posredniške družbe, podružnice borzno posredniških družb tretjih držav, borzno posredniške družbe držav članic, ki ustanovijo podružnico v Republiki Sloveniji, oziroma so pooblašene neposredno opravljati storitve v zvezi z vrednostnimi papirji v Republiki Sloveniji, in druge osebe, ki lahko v skladu z zakonom, ki ureja trg vrednostnih papirjev, oziroma zakonom, ki ureja trg finančnih instrumentov, izvajajo posamezne storitve v zvezi z vrednostnimi papirji;
 - zavarovalnice, ki imajo dovoljenje za opravljanje zavarovalnih poslov v skupini življenjskih zavarovanj, in zavarovalnice držav članic, ki ustanovijo podružnico v Republiki Sloveniji oziroma so pooblašene neposredno opravljati posle življenjskega zavarovanja v Republiki Sloveniji;
 - družbe za izdajo elektronskega denarja, podružnice družb za izdajo elektronskega denarja tretjih držav in družbe za izdajo elektronskega denarja držav članic, ki ustanovijo podružnico v Republiki Sloveniji, oziroma so pooblašene neposredno opravljati storitve izdaje elektronskega denarja v Republiki Sloveniji;
 - menjalnice;
 - revizijske družbe in samostojni revizorji;
 - koncesionarji, ki prirejajo posebne igre na srečo v igralnicah oziroma igralnih salonih;
 - prireditelji, ki trajno prirejajo športne stave;
 - prireditelji in koncesionarji, ki prirejajo igre na srečo po internetu ali drugih telekomunikacijskih sredstvih;
 - zastavljalnice;
- pravne in fizične osebe, ki opravljajo posle v zvezi z dejavnostjo:

- dajanja kreditov oziroma posojil, ki vključuje tudi potrošniške kredite, hipotekarne kredite, faktoring in financiranje komercialnih poslov, vključno s forfaitiranjem;
- finančnega zakupa (lizinga);
- izdajanja in upravljanja plačilnih instrumentov (na primer kreditnih kartic in potovalnih čekov);
- izdajanja garancij in drugih jamstev;
- upravljanja naložb za tretje osebe in svetovanja v zvezi s tem
- oddajanja sefov;
- posredovanja pri sklepanju kreditnih in posojilnih poslov;
- zavarovalnega zastopstva pri sklepanju pogodb o življenjskem zavarovanju;
- zavarovalnega posredništva pri sklepanju pogodb o življenjskem zavarovanju;
- računovodskih storitev;
- storitev davčnega svetovanja;
- podjetniških ali fiduciarnih storitev;
- prometa plemenitih kovin in dragih kamnov ter izdelkov iz njih;
- trgovanja z umetninami;
- organiziranja ali izvajanja dražb in
- prometa nepremičnin.

V skladu z istim členom so zavezanci poleg (zgoraj navedenih) organizacij tudi odvetniki in notarji.

udeležena v transakcijah ali poslih takšne osebe, poleg tega pa lahko tudi zahteva, da mu sproti sporoča podatke o transakcijah o poslih, ki jih pri organizaciji opravita ali nameravata opraviti zadevni osebi. V zahtevi urad obvezno določi rok, v katerem mu morajo organizacije poslati zahtevane podatke.

Izvajanje ukrepa lahko traja največ tri mesece, iz utemeljenih razlogov pa se njegovo trajanje vsakič lahko podaljša še za en mesec, vendar skupno ne več kakor šest mesecev.

Od leta 1994, ko je bilo inkriminirano pranje denarja, so bile skupno štiri obsodbe za pranje denarja, primeri pa so bili razmeroma majhni. UPPD druge kazenske obsodbe niso znane. V zvezi z dejstvom, da so bile od leta 1994 samo štiri obsodbe za pranje denarja, policija opozarja, da je bilo do leta 2010 malo prijav kaznivih dejanj pranja denarja. To število se zdaj povečuje. Po mnenju NPU težava ni pri policiji ali tožilcih, ampak na sodiščih. Zahtevala so, da se dokaže predhodno kaznivo dejanje. Leta 2004 se je zakonodaja malo spremenila. Organi lahko zdaj avtonomno preiskujejo kazniva dejanja pranja denarja. Ne potrebujejo obsodbe za predhodno kaznivo dejanje. Vendar ne morejo avtonomno predpostaviti pranja denarja.

Leta 2010 je bilo dokončanih 49 prijav o 63 primerih kaznivega dejanja pranja denarja, ki so zajemala 97 milijonov EUR. Prijave kaznivih dejanj so bile poslane tožilcu. Ta nato odloči, ali bo vložena neposredna obtožnica ali pa bo preiskavo nadaljeval preiskovalni sodnik. Med zadevna predhodna kazniva dejanja med drugim spadajo davčna zatajitev, zlorabe položaja ali zaupanja pri gospodarski dejavnosti, velika tatvina, poslovna goljufija in poneverba. Samo pri enem predhodnem kaznivem dejanju iz leta 2009 je šlo za mamila.

Davčna zatajitev je v Sloveniji predhodno kaznivo dejanje pranja denarja. Premoženjske koristi iz kaznivih dejanj v Sloveniji ni mogoče obdavčiti. Vendar lahko davčni organ ob ugotovitvi nerazkritega vira prihodkov obdavči do 60 odstotkov vrednosti premoženja. Davčni organ na pozna števila primerov, vendar ocenjuje, da se 90 odstotkov primerov konča z obdavčitvijo.

Med pranje denarja ne spadajo samo naklepna dejanja, ampak tudi dejanja iz malomarnosti. Kaznivo je tudi "lastno pranje" (*self-laundering*).

V Sloveniji obstaja kaznivo dejanje prikrivanja. Na splošno je obsodb zaradi tega dejanja več kot 1000 na leto. V drugih državah članicah je to dejanje obravnavano kot pranje denarja, ne pa tudi v Sloveniji. Usmerjeno je na stvari, pridobljene s kaznivim dejanjem, ali orodja zanje. Gre za skrivanje stvari in ne za prikrivanje izvora premoženja, kar je pranje denarja.

3.3. Sodelovanje na evropski ravni

Od začetka veljavnosti Zakona o državnem tožilstvu 7. novembra 2011 je za mednarodno pravno pomoč, vodenje centralne evidence ukrepov in strokovno pomoč tožilcem pristojno izključno generalno državno tožilstvo. Tožilstvo prej ni imelo vpogleda v akte o mednarodni pravni pomoči, saj je potekala preko Ministrstva za pravosodje ali med pristojnimi sodišči neposredno.

Od začetka veljavnosti Zakona o državnem tožilstvu je sistem mednarodne pravne pomoči ostal nespremenjen. Za pravno pomoč v predkazenskem postopku lahko zaprosita tako tožilec kot preiskovalni sodnik. V skladu z 204. členom Zakona o državnem tožilstvu deluje pri Vrhovnem državnem tožilstvu njegova kot notranja organizacijska enota Strokovno informacijski center (v nadaljnjem besedilu: SIC). V skladu z 206. členom SIC vodi centralno evidenco vseh zadev in zagotavlja državnim tožilcem strokovno pomoč v vseh zadevah, v katerih je bilo predlagano oziroma odrejeno začasno zavarovanje, odvzem ali zaseg predmetov in premoženjske koristi ter premoženja nezakonitega izvora, na podlagi podatkov, ki jih po uradni dolžnosti takoj po izdaji pobude, usmeritve, procesnega akta državnega tožilca in sodne odločbe posredujejo vsa državna tožilstva. Državni tožilci dodeljeni v SIC imajo kot kontaktna točka izključno pristojnost za zadeve mednarodnega sodelovanja v kazenskih zadevah zaradičasne zamrznitve, odvzema in zasega predmetov in premoženjske koristi ter premoženja nezakonitega izvora.

Slovenija je sprejela in ratificirala Konvencijo o medsebojni pravni pomoči v kazenskih zadevah med državami članicami Evropske unije iz leta 2000 in protokol iz leta 2001. Protokol h Konvenciji o medsebojni pravni pomoči v kazenskih zadevah med državami članicami Evropske unije je začel veljati maja 2005. Prenos je bil izveden s slovenskim Zakonom o sodelovanju v kazenskih zadevah z državami članicami EU.

Kljub izvedbenemu Okvirnemu sklepu 2003/577/PNZ z dne 22. julija 2003 o izvrševanju sklepov o zasegu premoženja ali dokazov v Evropski uniji je mogoče zahtevek o zamrznitvi še vedno izdati na podlagi ureditve o medsebojni pravni pomoči.

Slovenija je v skladu z Okvirnim sklepom 2006/960/PNZ o poenostavitvi izmenjave informacij in obveščevalnih podatkov med organi kazenskega pregona držav članic Evropske unije, leta 2008 sprejela uredbo o poenostavitvi izmenjave informacij in podatkov med Policijo ali Carinsko upravo Republike Slovenije ter pristojnimi organi v drugih državah članicah EU. Ta zakon določa posebna pravila za učinkovito izmenjavo informacij in podatkov med Policijo ali Carinsko upravo Republike Slovenije ter pristojnimi organi v drugih državah članicah v zvezi s preiskovanjem kaznivih dejanj ali zbiranjem podatkov o kaznivih dejanjih. Policija lahko informacije za mednarodno sodelovanje pri preprečevanju, odkrivanju in preiskovanju kaznivih dejanj izmenjuje prek Sektorja za mednarodno policijsko sodelovanje Uprave kriminalistične policije Republike Slovenije.

Policija lahko tujim varnostnim preiskovalnim organom na podlagi njihovih zaprosil posreduje podatke o imetniku računa ali podatke o identifikaciji računa, v kolikor obstajajo razlogi za sum storitve kaznivega dejanja. Podatke o prometu na bančnem računu in drugo bančno dokumentacijo je mogoče pridobiti in posredovati tujim varnostnim organom samo z uporabo instituta mednarodne pravne pomoči. Pomembno vlogo pri preliminarinih preverkah in ugotavljanju zakonodajnih zmožnosti za posredovanje takih podatkov v določeni državi ima tudi mreža CARIN, katere članica je tudi Slovenija. Za sodelovanje na ravni EU obstajata dva pogoja: obstoj razlogov za sum pranja denarja ali financiranja terorizma in pogoj učinkovite vzajemnosti.

Organi, pristojni v zvezi s prošnjami za medsebojno pravno pomoč so:

- a) policija in tožilci, ki lahko zaprosijo za izdajo zaprosila za pravno pomoč (v državi prosilki),
- b) sodišča, preiskovalni sodniki in tožilci, ki izdajo zaprosilo za pravno pomoč (v državi prosilki),
- c) sodišča in tožilci, ki prejmejo zaprosilo za pravno pomoč (v zaprošeni državi),
- d) sodišča, ki izvršijo zaprosilo za pravno pomoč (v zaprošeni državi).

Doslej ni bilo veliko zaprosil (niti iz države niti državi), zato tudi zbirni podatki o praktičnih težavah niso na voljo.

3.4. Finančna preiskava in uporaba finančnih podatkov

Poleg preiskave v kazenskem postopku, ki je urejena v Zakonu o kazenskem postopku, je bila s sprejetjem Zakona o odvzemu premoženja nezakonitega izvora (v nadaljnjem besedilu: ZOPNI)¹ oktobra 2011 uvedena tudi možnost finančne preiskave, ki ne poteka v kazenskem postopku, ampak je ločena in samostojna v odnosu na preiskavo v kazenskem postopku. Finančna preiskava se v skladu z ZOPNI nanaša na premoženje nezakonitega izvora, glede premoženjske koristi pridobljene s kaznivim dejanjem pa se opravi preiskava kot del kazenskega postopka po določbah Zakona o kazenskem postopku. S finančnimi preiskavami je torej mogoče zbrati dokaze, da je bilo storjeno kaznivo dejanje, in zavarovati premoženje še pred zaključkom kazenskega postopka.

¹ Glavno načelo tega zakona je, da nihče ne more obdržati premoženja, ki ga je pridobil na nezakonit način oziroma z nezakonito dejavnostjo, kadar ob vzpostavljenem sumu storitve hudih kaznivih dejanj ne more izkazati zakonitosti izvora premoženja. Pri tem sumu ne gre za kazenski ali kaznoven postopek, ampak za civilnopravno posledico dejstva, da je storilec ali drugi upravičenec pridobil premoženje z nezakonitim dejanjem. Zato postopek odvzema premoženja ni povezan s kazenskim postopkom, ampak teče proti premoženju nezakonitega izvora. V kazenskem postopku je predviden samo odvzem premoženjske koristi, ki je nastala z obravnavanim kaznivim dejanjem. V ta namen ZOPNI predpisuje izvedbo finančne preiskave, če se v predkazenskem ali kazenskem postopku ugotovijo razlogi za sum, da je osumljenec storil kataloško kaznivo dejanje in ima v lasti, posesti, uporabi ali uživanju premoženje, za katerega se sumi, da je nezakonitega izvora, oziroma da je s takim premoženjem razpolagal ali da je prešlo na njegove pravne naslednike ali druge osebe ali da je bilo pomešano s premoženjem teh oseb. Odkrivanje premoženjske koristi, ki je bila pridobljena s kaznivim dejanjem ali zaradi njega poteka hkrati z odkrivanjem in preiskovanjem kaznivih dejanj. Zato odvzem premoženjske koristi ni ločen cilj preiskav v kazenskem postopku, ampak se izvede v skladu z določbami Zakona o kazenskem postopku.

Za izvajanje finančnih preiskav v Sloveniji ni posebej opredeljene pravne podlage, saj noben pravni akt, ki daje pooblastila policiji za izvajanje kriminalistične preiskave, neposredno ne opredeljuje finančne preiskave in sorodnih aktivnosti. Pravna podlaga za izvajanje finančnih preiskav policije je posredno določena v 499. členu Zakona o kazenskem postopku v povezavi z njegovim 507. členom, ki določa, da se v predkazenskem postopku pri preiskovanju kaznivih dejanj zbirajo dokazi in raziskujejo okoliščine, ki so pomembne za ugotovitev premoženjske koristi. Enako navaja tudi 3. člen Zakona o policiji, ki zgornjo nalogo opredeljuje kot del temeljnega poslanstva policije.

Ker je bil ZOPNI sprejet šele oktobra 2011, sodna praksa še ni vzpostavljena, prav tako pa tudi ni podatkov o uporabi in učinkovitosti finančnih preiskav v okviru posebnih kaznivih dejanj.

V skladu z drugim odstavkom 10. člena ZOPNI lahko državni tožilec pod pogoji iz prve točke drugega odstavka odredi finančno preiskavo tudi zoper obsojenca za kataloško kaznivo dejanje najkasneje v enem letu po pravnomočnosti obsodilne sodbe. Sicer pa državni tožilec odredi finančno preiskavo, kadar so izpolnjeni naslednji pogoji:

1. v predkazenskem ali kazenskem postopku se ugotovi, da so podani razlogi za sum, da je osumljenec, obdolženec ali zapustnik storil kataloško kaznivo dejanje;
2. oseba iz točke 1 ima v lasti, posesti, uporabi ali uživanju premoženje, v zvezi s katerim so podani razlogi za sum, da je nezakonitega izvora, oziroma je s takim premoženjem razpolagala ali je prešlo na njene pravne naslednike ali ga je prenesla na povezane osebe ali je bilo pomešano s premoženjem teh oseb, kar policija z obrazloženimi razlogi za sum navede v ovadbi, in
3. premoženje iz točke 2 ne predstavlja premoženjske koristi, pridobljene s kataloškim kaznivim dejanjem ali zaradi njega.

Finančno preiskavo tako v Sloveniji lahko odredi tožilec, če proti osebi poteka kriminalistična preiskava ali kazenski postopek in če obstaja sum, da ta oseba razpolaga s premoženjem, ki izvira iz nezakonitih dejavnosti. Ocenjena vrednost takšnega premoženja mora presegati 50 000 EUR. Ker je za uvedbo finančne preiskave potrebno, da že teče predkazenski ali kazenski postopek in morajo biti podani razlogi za sum, se finančne preiskave ne izvajajo v fazi splošnih raziskovanj glede finančnega kriminala, ampak se izvajajo na podlagi konkretnih kaznivih dejanj, vendar neodvisno od preiskave v kazenskem postopku. Finančna preiskava se na podlagi ZOPNI-ja lahko uvede v predkazenskem postopku, ko policija na podlagi usmeritev državnega tožilca še raziskuje okoliščine

določenega ravnanja in so podani razlogi za sum, da je bilo s posameznim ravnanjem storjeno kaznivo dejanje, ki se preganja po uradni dolžnosti. Lahko pa se finančna preiskava po ZOPNI-ju uvede že v kazenskem postopku, ko poteka preiskava posameznega kaznivega dejanja zoper določeno osebo, kadar je podan utemeljen sum, da je bilo storjeno kaznivo dejanje. V skladu s 15. členom ZOPNI-ja, se za potrebe finančne preiskave smejo uporabljati tudi dokazi in drugo gradivo, pridobljeno v predkazenskem ali kazenskem postopku zaradi kataloškega kaznivega dejanja, ter podatki iz zbirk osebnih podatkov, katerih vsebino sme pridobiti državno tožilstvo. Dokazi in drugo gradivo, pridobljeno v postopku finančne preiskave po navedenem zakonu, se ne smejo uporabljati v predkazenskem ali kazenskem postopku zaradi kataloškega kaznivega dejanja.

V skladu z 12. členom ZOPNI se v finančni preiskavi lahko uporabijo ukrepi, ki so po zakonu, ki ureja kazenski postopek, dopustni za pridobitev podatkov in dokazov za zavarovanje zahtevka za odvzem premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem ali zaradi njega. Ukrepi iz ZKP se torej uporabljajo glede ugotavljanja premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem, in premoženja nezakonitega izvora.

Zakon o kazenskem postopku določa pravni okvir za pridobitev podatkov o finančnih transakcijah in drugih podatkov o premoženju. V primeru kaznivega dejanja pranja denarja pa možnost za pridobitev finančnih transakcij določa tudi Zakon o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma. V skladu s 60. členom navedenega zakona lahko policija za pridobitev informacij o finančnih transakcijah poda pobudo Uradu za preprečevanje pranja denarja, če obstajajo razlogi za sum pranja denarja.

Po slovenski zakonodaji ni predvidena zakonska možnost za vključitev zasebnih strokovnjakov. V skladu s 160.a členom Zakona o kazenskem postopku in iz njega izhajajoče *Uredbe o sodelovanju državnega tožilstva, policije in drugih pristojnih državnih organov in institucij pri odkrivanju in pregonu storilcev kaznivih dejanj ter delovanju specializiranih in skupnih preiskovalnih skupin* pa je lahko na predlog policije ali tožilstva za preiskovanje kaznivih dejanj, ki

zahtevajo celovito preiskovanje z udeležbo strokovnjakov iz državnih organov in institucij, ustanovljena specializirana preiskovalna skupina. Tako skupino vodi in usmerja državni tožilec. Podrobnejše pogoje ustanovitve, delovanja in pristojnosti članov opredeljujejo določbe 24. do 29. člena citirane uredbe.

Za preiskave v predkazenskem postopku je pristojna policija. Državni tožilec lahko na tej stopnji policijo usmerja. To pomeni, da tožilec policijo usmerja pri izvajanju preiskave. Naloga tožilca je najti dokaz, vloga preiskovalnega sodnika je oceniti postopkovno vrednost dokaza, tj. kakšno težo bo imel na sodišču. Preiskava je tako formalno v rokah preiskovalnega sodnika za primere, pri katerih je najvišja zagrožena kazen osem let zapor, in za primere na ravni okrajnih sodišč, pri katerih je najvišja zagrožena kazen tri leta zapor. Toda dejansko se odziva na predloge tožilca. Po informacijah ministrstva za pravosodje pa preiskovalnega sodnika v slovenskem sistemu v prihodnosti ne bo več. Strokovnjaki za kazensko pravo so o tem razpravljali več kot 15 let, zdaj pa je v pripravi nov kazenski zakonik.

Hišne preiskave odredi sodnik. V večini primerov policija njega zaprosi za odredbo. Policija gre običajno k tožilcu in ne preiskovalnemu sodniku. Policija lahko preiskovalnega sodnika tudi samostojno zaprosi za mednarodno pravno pomoč. Preiskava računalnikov in vseh elektronskih naprav mora potekati preko tožilca.

V slovenski sistem bo uveden sporazum o priznanju krivde. Zakon je bil sprejet v parlamentu in se bo začel uporabljati sredi maja. Sporazum o priznanju krivde mora odobriti sodišče in se strinjati, da npr. dokazi niso bili pridobljeni s prisilo.

Tožilci lahko primer predložijo nacionalnemu ali tujemu sodniku. Da mora primer mimo nacionalnega preiskovalnega sodnika, ne pomeni upočasnitve izvršitve. Odločajo se za oba načina, odvisno od sodnega primera.

Če se v skladu s 160.a členom Zakona o kazenskem postopku ustanovi specializirana preiskovalna skupina, lahko tožilci vse gradivo, zbrano v upravnih postopkih (davčni urad, FIU), uporabijo kot dokaz – npr. bančne informacije, poročila o zaslišanju oseb. Sicer se uporabi prosta presoja dokazov, če so izpolnjeni določeni pogoji. Težava bi lahko bila z izjavami, zlasti osumljencev, saj morajo osebe v upravnih postopkih navesti resnico.

Policija je v letu 2010 izvedla 152 formalnih finančnih preiskav – ki so bile poleg tega del drugih preiskav v kazenskih postopkih – proti 306 osebam, med katerimi je bilo 50 pravnih oseb, z njimi pa je bilo skupno odkritih za 243 milijonov EUR premoženjske koristi, domnevno pridobljene s kaznivimi dejanji. Do konca junija 2011 je bilo izvedenih 98 finančnih preiskav proti 210 osebam, med katerimi je bilo 35 pravnih oseb, z njimi pa je bilo skupno odkritih za 55,8 milijona EUR premoženjske koristi, domnevno pridobljene s kaznivimi dejanji.

Policija je na podlagi izvedenih finančnih preiskav in ob upoštevanju določenih pogojev pristojnemu tožilstvu poslala zahtevke za sklep o začasni zamrznitvi premoženja.

Leta 2010 je bilo 69 takih zahtevkov v zvezi s premoženjsko koristjo, pridobljeno s kaznivimi dejanji, ki so se nanašali na 110 fizičnih in 19 pravnih oseb, njihova vrednost pa je znašala 106 milijonov EUR. V prvi polovici leta 2011 je bilo 32 zahtevkov v zvezi s premoženjsko koristjo, pridobljeno s kaznivimi dejanji, ki so se nanašali na 69 fizičnih in 8 pravnih oseb, njihova vrednost pa je znašala 27 milijonov EUR.

Finančna preiskava je obvezna, kadar gre za zneske v višini vsaj 50 000 EUR ali kadar bi bil po informacijah policije lahko odvzem otežen. V slednjem primeru je lahko znesek tudi manjši. Policija ukrepa v večini primerov, ki vključujejo premoženjsko korist, pridobljeno s kaznivim dejanjem, vključno s tistimi, ki ne dosegajo praga 50 000 EUR. To je obvezno v primerih, ki vključujejo operativne tehnike, višina zneska pa je vsaj 5 000 EUR, poleg tega pa tudi v primerih nižjih zneskov, kadar je isto kaznivo dejanje storjeno vsaj trikrat. Obvezno je v vseh primerih pranja denarja in korupcije, kar dejansko zajema večino finančnega kriminala.

Ob koncu preiskave sta na voljo dva dokumenta: če je na voljo dovolj dokazov, se izda zahtevek oziroma pobuda, če dokazov ni dovolj, pa poročilo. Poročila so zelo obsežna in vključujejo kriminalistično analizo. V letu 2010 je bilo tožilstvu poslanih 85 poročil, ki niso vsebovali vseh elementov za začasno zavarovanje. V prvi polovici leta 2011 je bilo izdelanih 67 poročil.

3.4.1. Finančni podatki

Glede na odgovore Slovenije na vprašalnik se finančni podatki nacionalne FIU v skladu s pristojnostmi računskega sodišča uporabijo pri uvedbi preiskave (tako v kazenskem postopku kot

tudi finančne preiskave po ZOPNI). V praksi Računsko sodišče posreduje kazensko ovadbo na državno tožilstvo, ki uporabi podatke v postopku preiskave.

Finančna preiskava se uvede na podlagi podatkov iz predkazenskega ali kazenskega postopka. V skladu s 156. členom Zakona o kazenskem postopku, ki ureja pridobivanje zaupnih podatkov o računih in depozitih, lahko preiskovalni sodnik na obrazložen predlog državnega tožilca odredi banki, hranilnici ali hranilno kreditni službi, da mu sporoči zaupne podatke in pošlje dokumentacijo o vlogah, depozitih, stanju in prometu na računih ali drugih poslih osumljenca, obdolženca in drugih oseb, za katere je mogoče utemeljeno sklepati, da so udeležene v finančnih transakcijah ali poslih osumljenca ali obdolženca, če bi ti podatki utegnili biti dokaz v kazenskem postopku ali če so potrebni zaradi zasega predmetov ali zavarovanja zahtevka za odvzem premoženjske koristi oziroma premoženja v vrednosti premoženjske koristi. Na podlagi informacij in podatkov iz tega prikritega preiskovalnega ukrepa v predkazenskem postopku se nato lahko uvede finančna preiskava po ZOPNI-ju.

Policija izvaja finančne preiskave le v primeru obstoja razlogov za sum storitve kaznivega dejanja. V skladu z določili Zakona o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma lahko policija začne kriminalistično preiskavo tudi v primeru prejema obvestila o sumljivih transakcijah ali informacije od Urada za preprečevanje pranja denarja. Za preiskovanje kaznivega dejanja pranja denarja kot samostojnega kaznivega dejanja ali v povezavi s predhodnimi kaznivim dejanjem oziroma drugega kaznivega dejanja (v primeru prejema informacije iz katere izhajajo razlogi za sum drugih uradno pregonljivih kaznivih dejanj in kaznivih dejanj pranja denarja) policija uporablja več metod. Poleg klasičnih metod preiskovanja (kot so zbiranje obvestil, pregled dokumentacije) lahko uporablja tudi zakonske možnosti prikritih preiskovalnih ukrepov in tehnik.

3.5. Sodelovanje z Europolom in Eurojustom

Po mnenju policije je mednarodno sodelovanje zelo dobro, na mednarodna zaprosila pa se skušajo odzvati po najboljših močeh.

3.5.1. Sodelovanje z Europolom

Slovenija ni včlanjena v AWF Sustrans. Policija proučuje možnost, da bi se včlanila samo kot policija, vendar odločitev še ni bila sprejeta. Slovenska policija ni vključena v AWF Smoke. Carinska uprava bi se sicer pridružila AWF Smoke, če bi se lahko. Ne morejo namreč posredovati informacij. To mora potekati preko policije, ki že ima na voljo informacije. (Policija je nacionalna kontaktna točka za Europol)

Policija prek slovenske Nacionalne enote Europol, ki je sestavni del Sektorja za mednarodno policijsko sodelovanje Uprave kriminalistične policije na Generalni policijski upravi, od tujih varnostnih organov v fazi preiskave med drugim pridobiva ugotovitve tudi iz opravljenih preverk, ki se nanašajo na področje finančnih preiskav in odvzema premoženjske koristi. Prav tako z obravnavanega področja izvaja preverke na podlagi zaprosil tujih varnostnih organov.

Pričakovanja policije se kažejo predvsem v hitri izmenjavi podatkov, kakor ustrezni analitični podpora Europa v primeru preiskovanja kaznivih dejanj mednarodnih razsežnosti, ki vključuje tudi izvajanje finančnih preiskav.

3.5.2. Sodelovanje z Eurojustom

Slovenski organi na splošno pozitivno sprejemajo podporo in usklajevanje Eurojusta pri velikih večnacionalnih kriminalističnih preiskavah hudih kaznivih dejanj in organiziranega kriminala. Pozdravljajo pomoč Eurojusta pri primerih, izpeljanih na podlagi uporabe Okvirnega sklepa 2003/577/PNZ. Pričakovanja tožilstva gredo predvsem v smeri hitre in pravno urejene izmenjave podatkov, ki bodo veljaven dokaz v kazenskih postopkih in postopkih za odvzem premoženjske koristi. Vendar Eurojust do zdaj še ni sodeloval v nobeni slovenski preiskavi finančnega kriminala.

Generalno državno tožilstvo odloča o ustanovitvi (mednarodnih) skupnih preiskovalnih enot. Državni tožilec vodi skupino skupnih preiskovalnih enot. Sporazum bo odobrila tudi policija. Slovenija je imela samo eno mednarodno skupno preiskovalno enoto, v katero so bile vključene tudi Avstrija, Latvija in Finska. Eurojust je sodeloval zlasti pri vzorčnem sporazumu. Po besedah državnega tožilca obstaja več zakonskih in praktičnih vidikov, ki otežujejo delo skupnih preiskovalnih enot: pravne razlage, stroški prevajanja ipd.

3.6. Sklepne ugotovitve

- Slovenija ima centralni bančni register računov tako fizičnih kot pravnih oseb. Bančni register računov pravnih oseb je javen in je objavljen na Ajpesovi spletni strani. V tem registru so zbrane informacije o vseh bančnih računih, katerih imetnik je določena pravna oseba. AJPES upravlja tudi centralni bančni register računov fizičnih oseb. Policija do registra računov fizičnih oseb dostopa prek posebnih aplikacij. Dostop ji omogoča Sporazum o neposrednem elektronskem dostopu do informacij o transakcijskih računih fizičnih oseb. Od 1. julija 2010 je prek Ajpesa možen dostop do informacij o konkretnih številkah računov, katerih imetniki so fizične osebe. Do 1. julija 2010 je register transakcijskih računov vodila Banka Slovenije. Tedaj je policija imela neposredni dostop do podatkov o transakcijskih računih posameznikov, in sicer na podlagi sporazuma o elektronskem dostopu do podatkov o transakcijskih računih fizičnih oseb.
- Ob ugotovljenem sumu kaznivega dejanja ima slovenska policija tudi brez odredbe sodišča dostop do centralnega registra bančnih računov fizičnih oseb. Te podatke lahko izmenjujejo z drugimi policijskimi organi in jim tako ni treba zaprositi za medsebojno pravno pomoč, kar močno olajša izmenjavo teh podatkov znotraj EU. Policijski organi drugih držav članic tako lahko hitro ugotovijo, ali ima osumljenec odprt bančni račun v Sloveniji, nato pa zaprosijo za medsebojno pravno pomoč za pridobitev podrobnosti o računu.
- Slovenska policija ima vzpostavljen računalniški sistem, s katerim je povezana z vsemi registri, ki so na voljo. Ta sistem so razvili sami. Namenjen je preiskovanju in ne analizi. Po svoje se zdi, da to združuje dobre prakse s slabimi. Razvoj samostojne zbirke podatkov, čeprav morda nujen, ovira razvoj enotnega upravljanja informacij in boljšega urejanja obdelave finančnih podatkov. Slovenska policija bi namreč tako morala spodbujati uporabo svojega sistema drugje. Poleg tega je podatkovna zbirka namenjena samo preiskovanju in ne omogoča potrebne analize podatkov o finančnem kriminalu. To bo ovira proaktivnemu policijskemu delu na podlagi obveševalnih podatkov.

- Med ocenjevalnim obiskom so predstavniki policije opozorili na zelo dobro sodelovanje z vsemi agencijami in učinkovito izmenjavo podatkov med temi agencijami pri vsakodnevnem delu. To se nanaša tudi na izmenjavo informacij med agencijami na lastno pobudo. Enako velja zlasti za sodelovanje z davčnimi službami. Toda med obiskom je bilo opaženih nekaj nasprotnih primerov. Zdi se, da obstaja nekaj sumničavosti in konkurenčnosti med agencijami, čemur se pridružujejo pritožbe, da pretok informacij ni tako nemoten, kot bi moral biti.
- Slovenska FIU ima v bankah kontaktne točke/imenovane osebe, ki so osebno znani. Imenovane osebe v bankah imajo lahko samo FIU. Policija ne more pridobivati neformalnih informacij o posameznem računu, npr. prek stikov v bankah, saj bi bilo to očitno nedopustno na sodišču. Zato je videti, da je njihov pristop do obveščanja precej drugačen kot pri drugih. Čeprav informacije ne bi bile dopustne kot dokaz, bi še vedno lahko koristno usmerjale in pomagale prihraniti čas. Ta primer kaže tudi na pomanjkanje neformalnega usklajevanja med agencijami in morda celo proaktivnega sodelovanja.
- Sodelovanje carinske uprave z drugimi službami temelji na mreži uradnikov za zvezo ter memorandumu o soglasju. Po njihovem mnenju pri izmenjavi informacij, za katere velja davčna tajnost, ni težav, kar močno izboljšuje to sodelovanje. Med ocenjevalnim obiskom so predstavniki carine opozorili, da bi želeli imeti preiskovalna pooblastila. Primere zdaj zapletajo zakonsko predpisani roki in obveznost, da informacije sporočijo policiji.
- Med sestankom z davčno upravo so bili ocenjevalci obveščeni, da so lahko nerazkriti viri prihodkov obdavčeni do 60 odstotkov vrednosti premoženja, poleg tega pa je mogoča tudi dodatna kazen. Kljub temu je bilo težko ugotoviti, koliko takšnih primerov je bilo v letu 2011 in prej. Po mnenju ocenjevalcev je seznanjenost s tem pravnim instrumentom omejena, legitimne možnosti pa niso izkoriščene.
- V Sloveniji finančno preiskavo v okviru civilnopravnega postopka odvzema odredi tožilec. Finančno preiskavo je mogoče uvesti, samo če že teče predkazenski ali kazenski postopek in so podani razlogi za sum.

- Policija uporablja smernice, pripravljene leta 2004 oziroma 2011, ki opredeljujejo okoliščine, v katerih je mogoče izvesti finančne preiskave. V skladu s temi smernicami morajo biti finančne preiskave neločljiv del preiskav in ne zgolj dodatni element. Za finančne preiskave so pooblaščenim finančni koordinatorji v lokalnih enotah. To pomaga oblikovati mrežo koordinatorjev, ki bodo lahko pomagali ostalim policistom s strokovnim znanjem na tem področju.
- Zdi se, da poti za izmenjavo informacij in dokumentov od policije do tožilca in preiskovalnega sodnika po nepotrebnem podaljšujejo postopke in povečujejo upravno breme. Nekaj policistov je opozorilo, da bi moral odločitve sprejemati bodisi tožilec bodisi preiskovalni sodnik, ne pa v istem postopku oba hkrati, kar bi močno poenostavilo postopek.
- Policija ima v zadevah, povezanih s pranjem denarja ali financiranjem terorizma, dostop do informacij finančne obveščevalne enote. Te informacije se lahko posredujejo v tujino prek rednih sistemov sodelovanja med policijami. Ta način ne obstaja povsod po EU. Gre za sistem, ki krepi in pospešuje mednarodno sodelovanje.
- Od leta 1994, ko je bilo inkriminirano pranje denarja, so bile skupno štiri obsodbe za pranje denarja, primeri pa so bili razmeroma majhni. Do pravnomočne obsodilne sodbe lahko mine pet ali več let. To je zelo dolgo.
- Vzpostavitev osrednje baze statističnih podatkov o predmetih ali premoženju, odvzetem v kazenskih (in civilnih) postopkih, je dobrodošla pridobitev. Koristno bi bilo, če bi Slovenija dostop do nje omogočila tako policiji kot tožilstvu.
- Videti je, da Slovenija med finančne podatke uvršča samo tiste, ki so bili pridobljeni iz poročil o sumljivih transakcijah.

- Slovenija ni včlanjena niti v AWF Smoke niti AWF Sustrans. Carina je navedla, da bi se želela včlaniti v AWF Smoke, vendar policija še ni sprejela nobene odločitve. Glede AWF Sustrans je UPPD sprva menila, da bi se vanj morala včlaniti policija in ne UPPD, vendar je policija včlanitev zavrnila. Po mnenju policije je odločitev o včlanitvi odvisna tudi od FIU, saj policija nima pravnih razlogov za pridobivanje teh informacij (poročil o sumljivih transakcijah). Policija proučuje možnost, da bi se včlanila samo kot policija, vendar odločitev še ni bila sprejeta. Upamo, da se bo Slovenija kmalu pridružila AWF Sustrans in da bodo nekoliko nasprotujoča si stališča UPPD in policije razrešena.
- Eurojust do zdaj še ni sodeloval v nobeni slovenski preiskavi finančnega kriminala. S tem se zastavlja vprašanje odnosa med tožilci in preiskovalnimi sodniki v mednarodnih primerih. Od začetka veljavnosti Zakona o državnem tožilstvu novembra 2011 je sistem mednarodne pravne pomoči ostal nespremenjen, za pravno pomoč v predkazenskem postopku pa lahko zaprosita tako tožilec kot preiskovalni sodnik.
- Slovenija je izvedla prenos Okvirnega sklepa 2006/960/PNZ o poenostavitvi izmenjave informacij in obveščevalnih podatkov med organi kazenskega pregona držav članic EU. Slovenija je leta 2008 sprejela Uredbo o poenostavitvi izmenjave informacij in podatkov med Policijo ali Carinsko upravo Republike Slovenije ter pristojnimi organi v drugih državah članicah Evropske unije, ki določa posebna pravila za učinkovito izmenjavo informacij in podatkov med Policijo ali Carinsko upravo Republike Slovenije ter pristojnimi organi v drugih državah članicah v zvezi s preiskovanjem kaznivih dejanj ali zbiranjem podatkov o kaznivih dejanjih.

4. ZAMRZNITEV IN ODVZEM

4.1. Zamrznitev

4.1.1. Na nacionalni ravni

502. člen Zakona o kazenskem postopku določa, da kadar prihaja v kazenskem postopku v poštev odvzem premoženjske koristi, obstaja pa nevarnost, da bi obdolženec, sam ali preko drugih oseb, to korist uporabil za nadaljnjo kriminalno dejavnost ali da bi jo skril, odtujil, uničil ali kako drugače z njo razpolagal, tako, da bi onemogočil ali precej otežil njen odvzem po končanem kazenskem postopku, odredi sodišče na predlog državnega tožilca začasno zavarovanje zahtevka za odvzem premoženjske koristi. Zavarovanje se lahko odredi zoper obdolženca oziroma osumljenca, zoper prejemnika premoženjske koristi ali zoper druge osebe, na katere je bila prenesena, če se jim lahko odvzame po določbah Kazenskega zakonika.

Takšen ukrep je mogoče uvesti za vsa kazniva dejanja, s katerimi ali zaradi katerih je storilec pridobil premoženjsko korist. 502. člen Zakona o kazenskem postopku določa, da je tak ukrep mogoče uvesti samo, kadar "prihaja v kazenskem postopku v poštev odvzem premoženjske koristi".

Začasno zavarovanje zahtevka za odvzem premoženjske koristi se odredi s sklepom, ki ga izda v predkazenskem postopku in med preiskavo preiskovalni sodnik. Po vložitvi obtožnice izda sklep zunaj glavne obravnave predsednik senata, na glavni obravnavi pa senat. Poleg tega mora sodišče navesti premoženje, ki je predmet zavarovanja, in rok trajanja ukrepa. Sklep mora biti obrazložen. Pri določitvi roka trajanja ukrepa mora sodišče upoštevati fazo kazenskega postopka, vrsto, naravo in težo kaznivega dejanja, zapletenost zadeve, pa tudi obseg in pomen premoženja, ki je predmet začasnega zavarovanja. V predkazenskem postopku, kakor tudi po izdaji sklepa o uvedbi preiskave, lahko začasno zavarovanje traja tri mesece. Po vložitvi obtožnice trajanje začasnega zavarovanja ne sme biti daljše od šestih mesecev.

Rok iz prejšnjega odstavka se lahko podaljša v enakih časovnih razdobjih. Skupno trajanje začasnega zavarovanja pred uvedbo preiskave oziroma, če ta ni uvedena, pred vložitvijo obtožnice, ne sme biti daljše od enega leta. V preiskavi skupno trajanje začasnega zavarovanja ne sme biti daljše od dveh let. Po vložitvi obtožnice do izreka sodbe sodišča prve stopnje skupno trajanje začasnega zavarovanja ne sme presegati treh let. Do izvršitve pravnomočne sodne odločbe o odvzemu premoženjske koristi sme začasno zavarovanje skupno trajati največ deset let. Na drugi strani je urejena tudi možnost obnovitve tega ukrepa, tako da lahko Sodišče na obrazložen predlog državnega tožilca, upoštevajoč merila iz prvega odstavka 502. člena Zakona in roke iz četrtega in petega odstavka 502.b člena, s sklepom podaljša začasno zavarovanje, odrejeno s sklepom iz prvega odstavka 502.a člena navedenega zakona. Preden odloči o predlogu, pošlje sodišče predlog ostalim udeležencem, da se o njem izjavijo, in jim določi primeren rok za odgovor.

Vsi pogoji, ki morajo biti izpolnjeni za sprejetje ukrepa, so navedeni v 502. členu Zakona o kazenskem postopku (točka (i)). Zato mora sodišče v sklepu, s katerim se odredi začasno zavarovanje, navesti premoženje, ki je predmet zavarovanja, način zavarovanja¹ in rok trajanja ukrepa. Sklep mora biti obrazložen.

Sklep se pošlje pristojnemu organu oziroma osebi, ki ga izvrši. Po Zakonu o izvršbi in zavarovanju morajo neposredna dejanja izvršbe in zavarovanja opraviti izvršitelji, če ni s tem zakonom določeno drugače. Izvršitelji opravljajo izvršbe sodnih sklepov za izpolnitev obveznosti in v primerih, ki vključujejo začasno zavarovanje. V vsakem posameznem primeru lahko izvršitelji opravljajo dejanja iz prvega odstavka 502.a člena na celotnem območju Republike Slovenije. Izvršitelji lahko opravljajo tudi druga dejanja, če tako določa zakon. Postopek upravljanja s predmeti ali premoženjem, ki služi za začasno zavarovanje zahtevka za odvzem premoženjske koristi oziroma premoženja v vrednosti premoženjske koristi je podrobneje določeno v Uredbi o postopku upravljanja z zaseženimi predmeti, premoženjem in varščinami.

¹ Glej prvi odstavek 272. člena in prvi odstavek 273. člena Zakona o izvršbi in zavarovanju.

Zoper sklep iz prvega odstavka navedenega člena lahko osumljenec oziroma obdolženec ali oseba, zoper katero je začasno zavarovanje odrejeno, v osmih dneh od vročitve sklepa vloži ugovor in predlaga, da sodišče opravi narok. Ugovor vroči sodišče ostalim udeležencem in jim določi rok za odgovor. Ugovor ne zadrži izvršitve sklepa. V ugovoru in na naroku je treba vlagatelju ugovora in ostalim udeležencem omogočiti, da se izjavijo o predlaganih in odrejenih ukrepih, da podajo svoja stališča, navedbe in predloge o vseh vprašanih začasnega zavarovanja. Ko se udeleženci naroka izjavijo o vseh vprašanih in se izvedejo dokazi, če so potrebni za odločitev o ugovoru, sodišče odloči o ugovoru. S sklepom, ki ga izda o ugovoru, sodišče ugovor zavrže, ugovoru ugotovi in razveljavi ali spremeni sklep o odreditvi začasnega zavarovanja, ali ugovor zavrne. Zoper sklep imajo udeleženci pravico do pritožbe. Pritožba ne zadrži izvršitve sklepa. O predlogu za odreditev, podaljšanje, spremembo ali odpravo začasnega zavarovanja mora sodišče odločiti posebej hitro. Če je bilo začasno zavarovanje odrejeno, morajo organi v predkazenskem postopku postopati posebej hitro, kazenski postopek pa se šteje za prednostnega.

Sodišče, ki je odredilo hrambo zaseženih predmetov ali začasno zavarovanje zahtevka za odvzem premoženjske koristi oziroma premoženja v vrednosti premoženjske koristi, mora v teh primerih postopati posebej hitro. Z zaseženimi predmeti in premoženjem, ki služi za začasno zavarovanje zahtevka, ter s predmeti ali premoženjem, ki so bili dani kot varščina, mora ravnati kot dober gospodar. Če je hramba zaseženih predmetov ali začasno zavarovanje zahtevka iz prejšnjega odstavka povezano z nesorazmernimi stroški ali pa se vrednost premoženja ali predmetov zmanjšuje, lahko sodišče odredi, da se tako premoženje ali predmeti prodajo, uničijo ali podarijo v javno korist. Pred odločitvijo mora sodišče pridobiti mnenje lastnika premoženja ali predmetov.

Če lastnik ni znan ali mu poziva za podajo mnenja ni mogoče vročiti, sodišče poziv pritrdi na sodno desko in se po osmih dneh šteje, da je bila vročitev opravljena. Če lastnik v osmih dneh po vročitvi poziva ne poda mnenja, se šteje, da s prodajo, uničenjem ali podaritvijo soglaša. Za hrambo zaseženih predmetov in varščin ter za začasno zavarovanje zahtevkov skrbijo pristojni državni organi, organizacije z javnimi pooblastili, izvršitelji in finančne organizacije.

Postopek upravljanja s predmeti ali premoženjem, ki služi za začasno zavarovanje zahtevka za odvzem premoženjske koristi oziroma premoženja v vrednosti premoženjske koristi je podrobneje določeno v Uredbi o postopku upravljanja z zaseženimi predmeti, premoženjem in varščinami.

2. člen Uredbe določa, da predmete hrani sodišče, če ta uredba ne določa drugače. Po Zakonu o izvršbi in zavarovanju morajo neposredna dejanja izvršbe in zavarovanja opraviti izvršitelji, če ni s tem zakonom določeno drugače. Izvršitelji opravljajo izvršbe sodnih sklepov za izpolnitev obveznosti in v primerih, ki vključujejo začasno zavarovanje. V vsakem posameznem primeru izvršbe lahko izvršitelji opravljajo dejanja iz prvega odstavka navedenega člena na celotnem območju Republike Slovenije. Izvršitelji lahko opravljajo tudi druga dejanja, če tako določa zakon.

V skladu z določbami Zakona o kazenskem postopku in Uredbe v ta postopek ni vključen urad za odvzem premoženjske koristi.

Sodišče odpravi začasno zavarovanje na predlog udeležencev. Sodišče lahko odpravi začasno zavarovanje tudi po uradni dolžnosti zaradi poteka roka ali če državni tožilec zavrže ovadbo oziroma izjavi, da ne bo začel pregona ali da od njega odstopa. Državni tožilec mora o svoji odločitvi obvestiti sodišče. Če sodišče meni, da začasno zavarovanje ni več potrebno, pozove državnega tožilca, da se o tem v določenem roku izjavi. Če se državni tožilec v roku ne izjavi ali če odpravi začasnega zavarovanja ne nasprotuje, sodišče začasno zavarovanje odpravi.

Tožilec nima pooblastil za zamrznitev premoženja. Policijska pooblastila pa zajemajo tudi zaseg predmetov, ki izvirajo iz kaznivih dejanj. Zavarovanje zahtevka za odvzem premoženjske koristi je po 502. členu Zakona o kazenskem postopku mogoče tudi v predkazenskem postopku na podlagi odredbe sodišča. Takšen sklep sodišče izda na podlagi predloga državnega tožilca, ki največkrat temelji na pobudi policije o sumu storitve kaznivega dejanja in iz nje izvirajoče koristi ter pobudi za zavarovanje odvzema. Vsebinski pogoj za takšno zavarovanje je, da so podani utemeljeni razlogi za sum, da je bilo storjeno kaznivo dejanje, s katerim ali zaradi katerega je bila pridobljena premoženjska korist ali da je bila takšna korist pridobljena za drugega ali nanj prenesena. Če lahko policija izkaže nevarnost, da bo po končanem postopku odvzem takšnega premoženja imetniku onemogočen ali bistveno otežen, poda tožilcu pobudo za začasno zavarovanje zahtevka za odvzem premoženjske koristi. Če policija v predkazenskem postopku ne najde razlogov za podajo pobude za začasno zavarovanje, bodisi ker imetnik nima premoženja, ni izkazane nevarnosti ali niso utemeljeni razlogi za sum storitve kaznivega dejanja, potem tožilstvu predloži poročilo o opravljeni finančni preiskavi za posamezne fizične in/ali pravne osebe.

Osumljenec lahko zahteva prodajo premoženja, da bi se izognil zmanjšanju njegove vrednosti, vendar je to odvisno od odločitve sodišča. Slovenija žal nima statističnih podatkov ali informacij o tem, kako pogosto se ta postopek uporablja in kakšno je dejansko število.

Roki, ki veljajo za začasno zavarovanje ali odvzem (1 leto, 3 leta ali 10 let), praktično postavljajo roke tožilcu, da pospeši preiskavo. Podaljšati jih je treba vsakih 1, 3 oziroma 6 mesecev, na vsak sklep o podaljšanju pa sta mogoči dve pritožbi. Če slovensko sodišče prizna sklep o zasegu druge države članice EU, veljajo isti pogoji kot v domačih primerih (1 leto, 3 leta oziroma 10 let).

Premoženja, ki je bilo med kriminalistično preiskavo začasno zamrznjeno, ni treba vrniti pred začetkom civilnega postopka (502.e člen Zakona o kazenskem postopku). To je podobno davčnim zadevam, ko sodišče o zadevi poroča davčnemu uradu in vrnitev do obdavčitve ni mogoča. Začasno zavarovanje v kazenskem in civilnem postopku opravi isti tožilec.

14. člen ZOPNI določa: "Za opravo finančne preiskave lahko vodja pristojnega državnega tožilstva po uradni dolžnosti ali na pisno pobudo policije, DURS, CURS oziroma Urada Republike Slovenije za preprečevanje pranja denarja ustanovi finančno preiskovalno skupino". Po določbah ZOPNI-ja so za finančne preiskave pristojni tožilci Specializiranega državnega tožilstva (posebna specializirana skupina državnega tožilstva, ustanovljena z Zakonom o državnem tožilstvu iz leta 2011). V skladu s tretjim odstavkom 7. člena ZOPNI-ja, o vseh predlogih pristojnih državnih tožilcev Specializiranega državnega tožilstva odloča Okrožno sodišče v Ljubljani, ki je zato izključno stvarno pristojno. Poleg tega je bil ZOPNI sprejet pozneje kot Zakon o kazenskem postopku (ZOPNI je bil sprejet leta 2011), zato se v zvezi s tem vprašanjem uporabljajo določbe ZOPNI-ja. V skladu z novim 502.e členom Zakona o kazenskem postopku (sprememba bo začela veljati maja 2012) o odreditvi, spremembi in odpravi začasnega zavarovanja odvzema premoženjske koristi sodišče po uradni dolžnosti obvesti Davčno upravo Republike Slovenije.

Pobudo za začasno zavarovanje ima UPPD. Lansko leto se je to zgodilo dvakrat, skupaj pa v 35 primerih. Zakon govori o transakcijah (kar bi bilo mogoče razumeti kot posamezno transakcijo), vendar je UPPD zasegel celoten bančni račun. UPPD hrani statistične podatke o tem, kaj je bilo zavarovano po njegovih uradnih obvestilih. UPPD je bil, razen v enem primeru, udeležen pri vseh sklepih o zavarovanju, ki jih je odredil sodnik v zvezi s pranjem denarja. Na podlagi odredbe sodišča je trenutno zavarovanega približno 55 milijonov EUR.

Tožilstvo je opozorilo na težave pri prepričevanju sodišč glede nevarnosti prikrivanja premoženja.

4.1.2. Sodelovanje na evropski ravni – izvajanje Okvirnega sklepa 2003/577/PNZ

Slovenija je izvedla prenos Okvirnega sklepa Sveta 2003/577/PNZ. Izveden je bil z Zakonom o sodelovanju v kazenskih zadevah z državami članicami EU. Zaseg predmetov ali začasno zavarovanje odvzema premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem, ki ga je odredilo pristojno sodišče v Republiki Sloveniji, se lahko izvrši v drugi državi članici, v kateri so predmeti oziroma premoženje.

Predlog posreduje pristojnemu tujemu organu sodišče, ki je izdalo odločbo na prvi stopnji. Slovensko sodišče pristojnemu organu države izvršitve posreduje odločbo, ki jo je treba izvršiti, izpolnjeno in podpisano potrdilo, ki je določeno v Prilogi 3 navedenega zakona in je njegov sestavni del ter prevod potrdila v uradni jezik države izvršitve ali v drug jezik, ki ga ta sprejme. Ministrstvo seznani sodišča, katere uradne jezike sprejmejo posamezne države članice.

V praksi se mehanizem na podlagi Okvirnega sklepa 2003/577/PNZ uporablja zelo redko. Ustrezni statistični podatki niso na voljo. Doslej ni bilo veliko zaprosil na podlagi te ureditve (niti iz države niti državi), zato splošna ocena glede na prejšnjo ureditev ne bi bila smiselna. Po mnenju slovenskih organov je obrazec za zamrznitev razmeroma zapleten, zato se jim zdi lažje uporabljati klasično zaprosilo za medsebojno pravno pomoč, saj naj bi bil po mnenju Slovenije standardni postopek za pravno pomoč bolj praktičen, hitrejši in učinkovitejši. Kljub temu po mnenju Slovenije ni treba sprejeti praktičnih ali zakonodajnih ukrepov, da bi še povečali praktično učinkovitost Okvirnega sklepa 2003/577/PNZ? Slovenija tudi nima izkušenj s postopki, lastnimi nekaterim državam članicam, ki niso v skladu z njihovo predstavo o delovanju tega instrumenta.

4.1.2.1. Izkušnje v vlogi države izdaje

Za izdajanje sklepov o zasegu iz Okvirnega sklepa 2003/577/PNZ so pristojni sodišča in preiskovalni sodniki. V delu (c) potrdila je navedeno sodišče kot organ, s katerim morajo stopiti v stik izvršitveni organi.

Smernic o vsebini ali obliki sklepa o zasegu ni, saj se uporabljajo pravila za izdajo nacionalnega sklepa o zasegu. Slovenska nacionalna zakonodaja poleg sklepa o zasegu in potrdila ne zahteva predložitve drugega gradiva. Prav tako ni enotne razlage glede predpisanih elementov potrdila. Da bi bil pridobljeni dokaz veljaven v Sloveniji, v državi izvršitve ni treba upoštevati nobenih drugih formalnosti in postopkov iz drugega pododstavka člena 5(1) Okvirnega sklepa.

Večina zaprosil je bila poslanih neposredno pristojnim organom zaprošene pogodbenice. V zvezi z Okvirnim sklepom v Sloveniji ni bil imenovan noben centralni organ. SIS, Interpol in Evropska pravosodna mreža še niso bili vključeni.

Neznanega prejemnika je mogoče poiskati z Evropskim pravosodnim atlasom. Smernice za uporabo tega orodja je pripravilo slovensko Ministrstvo za pravosodje.

Slovenija nima izkušenj s primeri, ko bi države članice izvršitve podvomile v ustreznost, način, kako je bilo potrdilo izpolnjeno, ali področje uporabe sklepa o zasegu. Organ izdaje so za dodatne informacije zaprosili z neposrednim komuniciranjem. Sicer pa je posvetovanje med pristojnimi organi države izdajateljice in države izvršiteljice vedno mogoče, po potrebi pa lahko pri tem sodeluje tudi Evropska pravosodna mreža.

Vse težave je bilo vedno mogoče obravnavati in reševati z neposrednimi stiki med organi države izdajateljice in države izvršiteljice.

Organ izdaje so za dodatne informacije zaprosili z neposrednim komuniciranjem. Sicer pa je posvetovanje med pristojnimi organi države izdajateljice in države izvršiteljice vedno mogoče. Na voljo ni nobenih informacij o formalnostih ali časovnih razporedih. Vse težave v zvezi s prevodi ali drugimi nejasnimi vprašanji je bilo vedno mogoče obravnavati in reševati z neposrednimi stiki med organi države izdajateljice in države izvršiteljice.

Za posvetovanje z državami izvršitve o naravi zaprosil, s katerim bi izboljšali usklajenost in s tem učinkovitost postopka, ni nobenih formalnih mehanizmov. Sicer pa je po potrebi posvetovanje med pristojnimi organi države izdajateljice in države izvršiteljice vedno mogoče. Po potrebi lahko pri tem sodelujejo tudi Eurojust ali Evropska pravosodna mreža.

Slovenija ni imela nobenih težav pri nadaljnjih postopkih z dokazi ali premoženjem, odvzetim v državi izvršitve.

4.1.2.2. Izkušnje v vlogi države izvršitve

Sklepe o zasegu je skupaj s potrdili mogoče poslati neposredno slovenskemu pravosodnemu organu, pristojnemu za izvršitev. V skladu s 14. členom slovenskega Zakona o sodelovanju v kazenskih zadevah z državami članicami EU morajo odreditveni in izvršitveni pravosodni organi praviloma občevati neposredno. Če je država odreditve ali izvršitve v nalogu določila centralni organ, poteka občevanje preko tega organa. Ministrstvo vodi seznam centralnih organov držav članic. Za ugotavljanje pristojnega odreditvenega ali izvršitvenega organa se lahko opravljajo poizvedbe s pomočjo Eurojusta ali kontaktnih točk Evropske pravosodne mreže. Nalog in druga pisanja v zvezi z izvajanjem navedenega zakona se posredujejo v izvirniku, overjeni kopiji ali drugi pisni obliki po pošti, po telefaksu, v elektronski obliki ali z drugim varnim tehničnim sredstvom, ki med prenosom varuje tajnost podatkov ter izvršitvenemu pravosodnemu organu omogoča preveriti verodostojnost pošiljatelja in podatkov. Če obstajajo težave pri pošiljanju ali preverjanju verodostojnosti dokumentacije, ki se ne morejo odpraviti neposredno, se nalog in druga pisanja lahko pošiljajo tudi s posredovanjem ministrstva. Če nalog ni sestavljen v slovenskem jeziku ali mu ni priložen prevod v slovenski ali angleški jezik, preiskovalni sodnik o tem obvesti odreditveni pravosodni organ ter mu določi primeren rok, ki ne sme biti daljši od desetih dni, da predloži prevod v slovenski ali angleški jezik. Če je zahtevani osebi vzeta prostost, lahko preiskovalni sodnik odredi prevod naloga v slovenski ali angleški jezik.

Slovenski izvršitveni organ obvesti organ izdaje o rokih, ki veljajo v slovenski zakonodaji, in o dnevu, ko slovenski sklep preneha veljati. Organ izdaje bo pozvan, naj zahteva izvršitev sklepa, če je to upravičeno glede na izid trenutnega stanja postopkov, ki tečejo v državi članici, ki je vložila zahtevek.

Organi, pristojni za odločanje o izvršitvi sklepa o zasegu, so preiskovalni sodniki in sodišče, pristojno v kraju, kjer je zadevno premoženje. Pri postopku ne sodeluje noben centralni organ. Urad za odvzem premoženjske koristi ne sodeluje pri postopku izvršitve.

Za potrjevanje/preverjanje prejetih sklepov o zasegu niso bili uvedeni nikakršni formalni postopki. Toda če potrdilo manjka, če je nepopolno ali če očitno ne ustreza odredbi, bo organ izdaje pozvan, naj predloži dodatne informacije ali da naj ga popravi. Do zdaj ni bilo primerov, ko zaseg ne bi bil odobren izključno zaradi kakovosti sklepa o zasegu in/ali potrdila, ki ga je obravnavalo slovensko

sodišče; npr. zaradi napake v prevodu, ne dovolj podrobnega potrdila (z vidika dejstev ali s pravnega vidika), vprašanja glede neoverjenih dokumentov, manjkajočih dokumentov ali podobno.

Do zdaj ni bilo primera, ko izvršitev sklepa o zasegu ne bi bila odobrena izključno zato, ker država članica izdaje ne bi odgovorila na zaprosilo slovenskih organov za dodatne informacije/dodatno gradivo. Če rok za dodatne informacije ali dodatno gradivo poteče, izvršitev sklepa o zasegu ni odobrena.

Neposredno komuniciranje med organi države izdajateljice in države izvršiteljice v zvezi z informacijami o napredovanju postopka poteka po pošti ali telefonu.

Zadevne stranke imajo v zvezi z zavarovanjem premoženja pravico do pravnih sredstev, predpisanih v slovenskem Zakonu o kazenskem postopku, npr. do pritožbe na pritožbeno sodišče. Zoper sklep smejo osebe, v katere premoženjske pravice in zakonite interese se posega, in državni tožilec vložiti pritožbo v osmih dneh od prejema sklepa. S pritožbo ni dopustno izpodbijati vsebinske podlage, ki izhaja iz odločbe o zasegu oziroma zavarovanju. Pritožba ne zadrži izvršitve sklepa. Senat višjega sodišča mora o pritožbi odločiti v treh dneh. Obnova postopka in zahteva za varstvo zakonitosti nista dopustna.

4.2. Odvzem (vključno z 2005/212/PNZ in 2006/783/PNZ)

4.2.1. Na nacionalni ravni

74. člen Kazenskega zakonika določa, da nihče ne more obdržati premoženjske koristi, ki je bila pridobljena s kaznivim dejanjem ali zaradi njega. Premoženjska korist se odvzame s sodno odločbo, s katero je bilo ob pogojih, določenih v zakoniku, ugotovljeno kaznivo dejanje.

Odvzem premoženja ali premoženjske koristi, ki je bila pridobljena s kaznivim dejanjem, je mogoč za vse vrste kaznivih dejanj, s katerimi ali zaradi katerih je storilec pridobil premoženjsko korist (t. i. premoženjska kazniva dejanja). 74. člen Kazenskega zakonika jasno določa, da nihče ne more obdržati premoženjske koristi, ki je bila pridobljena s kaznivim dejanjem ali zaradi njega.

Premoženjska korist, ki je bila pridobljena s kaznivim dejanjem ali zaradi njega, se po Zakonu o kazenskem postopku odvzame s sodno odločbo na podlagi kazenskega postopka. Storilcu ali drugemu prejemniku koristi se odvzamejo denar, dragocenosti in vsaka druga premoženjska korist, ki je bila pridobljena s kaznivim dejanjem ali zaradi njega. Če samega premoženja ni mogoče odvzeti, se mu odvzame premoženje, ki ustreza premoženjski koristi. Če storilcu ali drugemu prejemniku koristi ni mogoče odvzeti premoženjske koristi, se mu naloži, da mora plačati denarni znesek, ki ustreza tej premoženjski koristi. Sodišče sme v upravičenih primerih dovoliti, da se lahko denarni znesek, ki ustreza premoženjski koristi, plača tudi v obrokih, pri čemer pa rok plačila ne sme biti daljši od dveh let. Vendar je po drugi strani odvzem premoženjske koristi, ki je bila pridobljena s kaznivim dejanjem ali zaradi njega, mogoč tudi brez sodbe, saj se predmeti, ki se po kazenskem zakonu smejo ali morajo vzeti, vzamejo tudi tedaj, kadar se kazenski postopek ne konča s sodbo, s katero se obdolženec spozna za krivega, če je nevarno da bi bili uporabljeni za kaznivo dejanje ali če to zahtevajo koristi splošne varnosti ali razlogi morale¹. Poseben sklep o tem izda organ, pred katerim je tekel postopek takrat, ko je bil postopek končan oziroma ustavljen. Razen v primerih, ko se kazenski postopek konča s sodbo, s katero se obdolženec spozna za krivega, se denar ali premoženje nezakonitega izvora² in protipravno dana ali sprejeta podkupnina³, vzamejo tudi a) če so dokazani tisti zakonski znaki kaznivega dejanja iz 252. člena kazenskega zakonika, ki kažejo na to, da denar ali premoženje iz navedenega člena izvira iz kaznivih dejanj, oziroma b) če so dokazani tisti zakonski znaki kaznivih dejanj⁴, ki kažejo na to, da je bila dana ali sprejeta nagrada, darilo, podkupnina ali kakšna druga premoženjska korist.

Poleg odvzema premoženjske koristi po določbah Kazenskega zakonika in Zakona o kazenskem postopku, je na podlagi Zakona o odvzemu premoženja nezakonitega izvora (ZOPNI) možen tudi odvzem premoženja nezakonitega izvora.

¹ Izraz "moralni razlogi" je uporabljen v 73. členu Kazenskega zakonika. 498. člen Zakona o kazenskem postopku ločuje postopkovne vidike glede na "razloge morale". Slovenski pravni sistem ne opredeljuje morale. Sodišče o tem odloči v vsakem primeru posebej. Vendar je izraz "moralni razlogi" v 73. členu tesno povezan z "javno varnostjo".

² Iz 245. člena kazenskega zakonika.

³ Iz 151., 157., 241., 242., 261., 262., 263. in 264. člena kazenskega zakonika.

⁴ Iz 151., 157., 241., 242., 261., 262., 263. in 264. člena kazenskega zakonika.

V postopku za odvzem premoženja nezakonitega izvora odloča Okrožno sodišče v Ljubljani na zahtevo Specializiranega državnega tožilstva. Pri odvzemu premoženja nezakonitega izvora gre za civilni postopek, ki ga zoper lastnika sproži državni tožilec Specializiranega državnega tožilstva.

Odločbo o odvzemu sprejme pristojno sodišče, saj se premoženjska korist odvzame s sodno odločbo, s katero je bilo ob pogojih, določenih v zakoniku, ugotovljeno kaznivo dejanje. Poleg tega sme sodišče izreči odvzem premoženjske koristi v sodbi, s katero spozna obtoženca za krivega, v sklepu o sodnem opominu ali v sklepu o vzgojnem ukrepu ter v sklepu, s katerim izreče varnostni ukrep iz 64. in 65. člena kazenskega zakonika. V izreku sodbe ali sklepa navede sodišče, kateri predmet oziroma kolikšen denarni znesek se odvzame. V upravičenih primerih sme sodišče dovoliti obročno plačilo premoženjske koristi, pri čemer določi rok plačila in višino obrokov.

Tretji odstavek 503. člena Zakona o kazenskem postopku določa, se overjen prepis sodbe oziroma sklepa vroči tudi prejemniku koristi ter zastopniku pravne osebe, če je sodišče izreklo odvzem premoženjske koristi prejemniku koristi ali pravni osebi. Sodba mora biti na drugi strani vročena v skladu s 363. členom Zakona o kazenskem postopku, ki določa, da se overjen prepis sodbe vroči tožilcu; obtožencu in zagovorniku pa mora biti vročena v skladu s 120. členom navedenega zakona.

505. člen Zakona o kazenskem postopku določa, da se drugi in tretji odstavek 368. člena ter 376. in 380. člen tega zakona uporabljajo smiselno glede pritožbe zoper odločbo o odvzemu premoženjske koristi. Če je bila premoženjska korist odvzeta s sodbo, ima zadevna oseba ali obsojenec pravico do pritožbe v skladu s 366. členom Zakona o kazenskem postopku, ki določa, da se smejo upravičenci pritožiti zoper sodbo, izdano na prvi stopnji, v petnajstih dneh od vročitve prepisa sodbe. Sodišče lahko izda poseben sklep o odvzemu predmetov, če v sodbi, s katero je bil obtoženec spoznan za krivega, manjka taka odločba.

V skladu z določbami Zakona o kazenskem postopku in Uredbe v ta postopek ni vključen urad za odvzem premoženjske koristi.

73. člen Kazenskega zakonika poleg odvzema premoženjske koristi, ki je bila pridobljena s kaznivim dejanjem ali zaradi njega, določa tudi odvzem predmetov, ki so bili uporabljeni ali namenjeni za kaznivo dejanje ali so nastali s kaznivim dejanjem, če so storilčeva last. Predmeti iz prejšnjega odstavka se smejo vzeti tudi, kadar niso storilčeva last, če to zahteva splošna varnost ali moralni razlogi, vendar pa pravica drugih terjati od storilca odškodnino s tem ni prizadeta. Z zakonom se sme določiti obvezen odvzem predmetov, tudi če niso storilčeva last.

498.a člen Zakona o kazenskem postopku določa, da se denar vedno vzame obdolžencu, celo brez obsodbe, če je bilo kaznivo dejanje dokazano. (To se nanaša na korupcijo in pranje denarja). Sprva se je zakon uporabljal za predmete, 15. maja 2012 pa bo razširjen na tretje osebe in civilnopravni postopek odvzema v vrsti kaznivih dejanj. Tožeča stranka bo po vložitvi pravnega zahtevka prejela denar, če lahko dokaže, da ji pripada. Poveza s kaznivim dejanjem je potrebna samo na prvi stopnji suma. Obsodba ni pogoj. Osumljenec mora dokazati, da je premoženje pridobil zakonito. Uporablja se načelo obrnjenega dokaznega bremena.

Odvzem tretjim osebam lahko seže precej daleč. Zajema vse primere, ko je bilo premoženje pridobljeno brezplačno ali za plačilo, ki ne ustreza dejanski vrednosti. Vrednost ugotovijo strokovnjaki. Zakon ureja tudi vprašanje presoje na sodišču. Strokovno presojo je treba redno posodabljati. Kazenski in civilni postopki lahko tečejo vzporedno. Dokazi, pridobljeni v finančni preiskavi (civilni), ne morejo biti uporabljeni v kazenskih preiskavah, vendar je mogoče dokaze iz kazenskih preiskav uporabiti v finančni preiskavi.

Po mnenju slovenskih organov naj ne bi bilo težav z usklajevanjem zadev, če se kazenski postopek ustavi (npr. zaradi pomanjkanja dokazov) in se začne civilnopravni postopek odvzema. O prvem začasnem odvzemu premoženjskih koristi, pridobljenih s kaznivim dejanjem ali zaradi njega, odloča tožilec, ki obravnava kazensko zadevo. Tožilec, ki obravnava civilno zadevo, prejme tisto, kar je bilo pridobljeno v kazenski zadevi. Civilni postopek se ne more začeti prej ali hkrati s kriminalistično preiskavo. Premoženja v kazenskem postopku ni mogoče vrniti, preden se ne začne novi (civilni) postopek.

4.2.2. "Spregled pravne osebe"

V Sloveniji je mogoč "spregled pravne osebe" in začeti neposredni postopek glede dejanskih lastnikov. Premoženja, ki je v lasti družb, ni mogoče zapleniti, če proti družbi ni bil sprožen sodni postopek, vendar sodišče domneva, da je premoženje v lasti dejanskih lastnikov.

42. člen Kazenskega zakonika določa, da se kazenska odgovornost uveljavi zoper pravno osebo za kaznivo dejanje, ki ga je storilec storil v imenu, na račun ali v korist pravne osebe in je v zakonu, ki ureja odgovornost pravnih oseb za kazniva dejanja navedeno, da je pravna oseba zanj odgovorna. Kazenska odgovornost pravnih oseb ne izključuje odgovornosti fizičnih oseb kot storilcev, napeljevalcev ali pomagačev pri istem kaznivem dejanju. Zakon, ki ureja odgovornost pravnih oseb za kazniva dejanja, določa pogoje za kazensko odgovornost pravnih oseb, kazni, opozorilne sankcije oziroma varnostne ukrepe ter pravne posledice obsodbe za pravne osebe. Poleg tega se odvzame vse premoženje, ki ga je pravna oseba pridobila s kaznivim dejanjem ali zaradi njega. Pravni osebi se odvzame tudi premoženjska korist ali premoženje, ki ustreza premoženjski koristi, če ga osebe, navedene v prvem odstavku 75. člena Kazenskega zakonika, prenesejo nanjo brezplačno ali za plačilo, ki ne ustreza dejanski vrednosti. Zato 4. člen Zakona o odgovornosti pravnih oseb za kazniva dejanja (ZOPOKD) določa, da je pravna oseba kazensko odgovorna za kaznivo dejanje, ki ga je storilec storil v imenu, na račun ali v korist pravne osebe:

1. če pomeni storjeno kaznivo dejanje izvršitev protipravnega sklepa, naloga ali odobritve njenih vodstvenih ali nadzornih organov;
2. če so njeni vodstveni ali nadzorni organi vplivali na storilca ali mu omogočili, da je storil kaznivo dejanje;
3. če pridobi protipravno premoženjsko korist iz kaznivega dejanja ali predmete, nastale s kaznivim dejanjem;
4. če so njeni vodstveni ali nadzorni organi opustili dolžno nadzorstvo nad zakonitostjo ravnanja njim podrejenih delavcev.

Poleg tega 12. člen ZOPOKD določa vrste kazni, ena od kazni, ki se lahko predpiše za kazniva dejanja pravnih oseb, pa je odvzem premoženja. Pravni osebi se lahko odvzame polovico ali več premoženja ali celotno premoženje. Odvzem premoženja se sme izreči za kazniva dejanja, za katera je predpisana kazen pet let zapor ali hujša kazen.

5. člen ZOPOKD določa meje odgovornosti pravne osebe za kaznivo dejanje. Pravna oseba je odgovorna za kaznivo dejanje tudi, če storilec za storjeno kaznivo dejanje ni kazensko odgovoren. Odgovornost pravne osebe ne izključuje kazenske odgovornosti fizičnih oziroma odgovornih oseb za storjeno kaznivo dejanje. Za kazniva dejanja, storjena iz malomarnosti, je pravna oseba lahko odgovorna le pod pogoji iz 4. točke 4. člena navedenega zakona. V tem primeru se sme pravna oseba kaznovati mileje. Če v pravni osebi razen storilca ni drugega organa, ki bi lahko vodil ali nadziral storilca, odgovarja pravna oseba za storjeno kaznivo dejanje v mejah storilčeve krivde. Glede na zgoraj navedeno je zaplemba premoženja, ki je v lasti družb, če proti družbi ni bil sprožen sodni postopek, vendar sodišče domneva, da je premoženje v lasti dejanskih lastnikov, ki so bili obsojeni, mogoča samo pod pogoji iz 77. člena Kazenskega zakonika, ki določa, da se pravni osebi odvzame tudi premoženjska korist ali premoženje, ki ustreza premoženjski koristi, če ga osebe, navedene v prvem odstavku 75. člena kazenskega zakonika (tj. storilec ali prejemnik), prenesejo nanjo brezplačno ali za plačilo, ki ne ustreza dejanski vrednosti.

V skladu z zgoraj navedenimi zakonodajnimi možnostmi se zapleni premoženje, ki je v lasti družb, vendar sodišče domneva, da je premoženje v lasti dejanskih lastnikov, ki niso bili obsojeni, saj je pravna oseba odgovorna za kaznivo dejanje tudi, če storilec za storjeno kaznivo dejanje ni kazensko odgovoren.

4.2.3. Na evropski ravni

Slovenija je izvedla prenos Okvirnega sklepa Sveta 2006/783/PNZ. Izveden je bil z določbami 89. do 97. člena Zakona o sodelovanju v kazenskih zadevah z državami članicami Evropske unije. Vendar je namesto zaprosila v skladu z Okvirnim sklepom mogoče za odvzem zadevnega premoženja še vedno zaprositi na podlagi klasične ureditve o medsebojni pravni pomoči.

Organi, ki so pristojni za izdajo odredbe o zaplembi iz Okvirnega sklepa 2006/783/PNZ, so okrožna in okrajna sodišča Republike Slovenije. Krajevna pristojnost sodišča se določi po kraju, v katerem je premoženje, ki je predmet izvrševanja. Če je v predlogu glede premoženja navedenih več sredstev ali več predmetov, je krajevno pristojno za odločitev tisto sodišče, ki je pristojno po prvem navedenem sredstvu izvršbe. Če se krajevne pristojnosti ne da določiti po navedenih določbah, se določi po stalnem ali začasnem prebivališču osebe, zoper katero je odrejen odvzem, za pravno osebo pa se določi po sedežu, če ima podružnico, pa po kraju, kjer ima podružnico. Če se pristojnega sodišča ne da določiti po navedeni določbah, je pristojno Okrožno sodišče v Ljubljani. Izvrševanje odločbe o zasegu so pristojni preiskovalni sodniki pristojnega sodišča.

Priprava dodatnih praktičnih smernic za izdajo odredbe o zaplembi in uporabo potrdila se ni zdela potrebna, saj izdajo odredbe o zaplembi urejajo ustrezne določbe slovenskega Zakona o sodelovanju v kazenskih zadevah z državami članicami Evropske unije, potrdilo pa naj bi bilo samo dovolj razumljivo.

Slovenija doslej ni niti prejela niti izdala odredbe o zaplembi, zato nima veliko praktičnih izkušenj z uporabo nove ureditve.

Slovenija lahko prizna odredbo o zaplembi, čeprav je morda ne more izvršiti. Za to je uradno pristojen preiskovalni sodnik. Odredba o zaplembi se prizna na podlagi 101. člena Zakona o kazenskem postopku in nove izjave v skladu s 102. členom. Toda v praksi ga ne bi priznali, če ga ne bi mogli izvršiti.

4.3. Sklepne ugotovitve

- Slovenija je izvedla prenos Okvirnega sklepa Sveta 2003/577/PNZ. Izveden je bil z Zakonom o sodelovanju v kazenskih zadevah z državami članicami EU. V praksi se mehanizem na podlagi Okvirnega sklepa 2003/577/PNZ uporablja zelo redko, saj naj bi bil po mnenju Slovenije standardni postopek za pravno pomoč bolj praktičen, hitrejši in učinkovitejši. Razlog je morda tudi to, da lahko po slovenskem sistemu pravne pomoči v predkazenskem postopku zanjo zaprosi tako tožilec kot preiskovalni sodnik, medtem ko lahko odredbe o zaplembi izdajo samo sodniki. Doslej ni bilo veliko zaprosil na podlagi te ureditve (niti iz države niti državi).
- Slovenija je izvedla prenos Okvirnega sklepa Sveta 2006/783/PNZ. Izveden je bil z določbami 89. do 97. člena Zakona o sodelovanju v kazenskih zadevah z državami članicami Evropske unije. Namesto zaprosila v skladu z Okvirnim sklepom je mogoče za odvzem zadevnega premoženja še vedno zaprositi na podlagi klasične ureditve o medsebojni pravni pomoči. Slovenija doslej ni niti prejela niti izdala odredbe o zaplembi, zato nima praktičnih izkušenj z uporabo nove ureditve.
- Primer dobre prakse je pobuda za zbiranje statističnih podatkov o odvzetem in zavarovanem premoženju v državi. Vendar jo bo morda težko izpeljati. Policija ima dogovor s tožilstvom, da morajo biti v treh dneh obveščeni, ali je bil ukrep o zavarovanju izvršen. V praksi pa se to ne zgodi vedno. Na drugi strani imajo tožilci težave pri pridobivanju informacij o odločbah sodišča o odvzemu.
- O prodaji odvzetega premoženja odloči sodišče. Tako pridobljeni denar se nakaže v državni proračun. V primeru napačne odločitve, se denar vrne vključno s povračilom za izgubljeni dobiček.

- Med misijo v Sloveniji je bila skupina ocenjevalcev obveščena, da tožilci obravnavajo povprečno 200 zadev na leto. Kot so povedali, nimajo časa za to, da bi se ukvarjali s primeri, ki se jim zdijo pomembni. Skoraj nimajo možnosti, da bi lahko prednostno razvrščali zadeve. Med podrobnejšo razpravo o težavah, so tožilci med drugim opozorili, da je zaradi visokega dokaznega praga na sodišču težko dokazati, da je premoženje povezano s kaznivim dejanjem, zaradi česar je veliko zadev zavrnjenih.
- V Sloveniji odredbo o zamrznitvi na predlog državnega tožilca izdajo kazenska sodišča. Kazensko sodišče izda odredbo o zamrznitvi (odredi začasno zavarovanje), če so podani utemeljeni razlogi za sum, da je oseba storila eno ali več kataloških kaznivih dejanj, če je bilo s finančno preiskavo odkrito očitno nesorazmerje med dohodki in premoženjem osebe in če obstaja resna nevarnost, da bi oseba premoženje uničila, z njim razpolagala ali ga prenesla.
- V Sloveniji o odvzemu nezakonitega premoženja na predlog državnega tožilca odločajo civilna sodišča. Novi predlog postavlja pravno domnevo, da je tako premoženje nezakonito (če je oseba osumljena, da je storila kataloško kaznivo dejanje in če je podano nesorazmerje glede njenega premoženja). Tožen stranka lahko izpodbija domnevo in dokazuje, da je premoženje zakonitega izvora. Sodišče odloči po načelu dokaznega bremena v civilnem postopku.
- 498. člen Zakona o kazenskem postopku določa, da se predmeti, ki se po kazenskem zakonu smejo ali morajo vzeti, vzamejo tudi tedaj, kadar se kazenski postopek ne konča s sodbo, s katero se obdolženec spozna za krivega, in sicer med drugim tudi zato, če to zahtevajo razlogi morale. Slovenski pravni sistem ne opredeljuje morale. Sodišče o tem odloči v vsakem primeru posebej. To sodiščem daje precej svobode pri odločanju o tem, ali je treba upoštevati razloge morale. Tako ohlapne določbe je mogoče zlorabiti, zato bi jih bilo treba podrobneje opredeliti, da bi se izognili nejasnostim glede zakonitosti sklicevanja nanje.

5. ZAŠČITA FINANČNIH INTERESOV SKUPNOSTI

S spremembo Kazenskega zakonika leta 2008 je bilo v slovensko zakonodajo uvedeno novo kaznivo dejanje "goljufije na škodo Evropskih skupnosti". 229. člen Kazenskega zakonika določa: "Kdor se izogne odhodkom, s tem da uporabi ali predloži lažne, nepravilne ali nepopolne izjave ali dokumente ali ne razkrije podatkov in tako poneveri ali neupravičeno zadržuje ali neustrezno uporabi sredstva splošnega proračuna Evropskih skupnosti ali proračunov, ki jih upravljajo Evropske skupnosti ali se upravljajo v njihovem imenu, se kaznuje z zaporom od treh mesecev do treh let". Enako se kaznuje, kdor pridobi sredstva z dejanji in iz proračunov iz prejšnjega odstavka. Če je bila s kaznivim dejanjem pridobljena velika premoženjska korist ali povzročena velika premoženjska škoda, se storilec kaznuje z zaporom od enega do osmih let.

S temi kaznimi se kaznujejo vodje podjetij ali druge osebe, ki so pooblašene za sprejemanje odločitev ali nadzor v podjetjih, če omogočijo ali ne preprečijo kaznivih dejanj storilcem, ki so jim podrejeni in delujejo v imenu podjetja. Poleg tega 230. člen Kazenskega zakonika opredeljuje "preslepitev pri pridobitvi posojila ali ugodnosti" in določa: "Kdor zase ali za koga drugega pridobi posojilo, investicijska sredstva, subvencijo ali kakšno drugo ugodnost za opravljanje gospodarske dejavnosti, čeprav ne izpolnjuje zahtevanih pogojev, s tem da posojilodajalcu ali drugemu, ki je pristojen za odobritev take ugodnosti, predloži neresnične ali nepopolne podatke o premoženjskem stanju, bilancah, dobičku ali izgubi ali druge podatke, pomembne za odobritev posojila ali ugodnosti oziroma te podatke zamolči, se kaznuje z denarno kaznijo ali zaporom do treh let". Če je bilo posojilo ali druga ugodnost uporabljena v druge namene, kot so bili dogovorjeni s posojilodajalcem ali tistim, ki je pristojen za odobritev take ugodnosti, se storilec kaznuje z denarno kaznijo ali zaporom do enega leta. V skladu z navedenimi določbami se z uvedbo teh kaznivih dejanj varujejo finančni interesi Skupnosti v primeru posojila, investicijskih sredstev, subvencije ali kakšne druge ugodnosti za opravljanje gospodarske dejavnosti, pridobljene iz evropskih skladov.

V skladu z določbami Zakona o kazenskem postopku ima lahko Evropska komisija vlogo kot stranka v postopku ali kot tožnik v preiskavi kaznivih dejanj, povezanih z goljufigjo na škodo finančnim interesom Evropskih skupnosti. Evropska komisija tako lahko nastopa kot naznanitelj ali oškodovanec kaznivega dejanja. Če nastopa kot oškodovanec, mora v skladu z obstoječim pravnim redom izkazati pravni interes. V obeh primerih mora Evropska komisija dejavno sodelovati z organi kazenskega pregona. V Sloveniji še ni bilo primera, ko bi Evropska komisija nastopala kot naznanitelj ali oškodovanec zaradi kaznivega dejanja.

Preiskovalci OLAF-a lahko v skladu z pravnim redom Republike Slovenije sodelujejo v kriminalističnih preiskavah v predkazenskem postopku predvsem kot strokovnjaki. Pri tem ne morejo izvajati konkretnih preiskovalnih ukrepov. V skladu z določbami Zakona o kazenskem postopku lahko te ukrepe izvaja zgolj Policija. V Sloveniji preiskovalci OLAF-a v takšnih preiskavah doslej še niso sodelovali,

V skladu z določbami 160.b člena Zakona o kazenskem postopku preiskovalci OLAF lahko sodelujejo v skupnih preiskovalnih skupinah, če je tako določeno v sporazumu o ustanovitvi in delovanju skupne preiskovalne skupine (JIT). Ob tem je pomembno, da preiskovalci OLAF lahko izvršujejo svoja pooblastila na ozemlju Republike Slovenije samo v okviru skupne preiskovalne skupine in v skladu z določbami sporazuma v katerem so opredeljene naloge, ukrepi, usmerjanje in druga pooblastila sodelujočih v skupni preiskovalni skupini. V Republiki Sloveniji do sedaj v skladu z določbami 160.b člena Zakona o kazenskem postopku še ni bila ustanovljena skupna preiskovalna skupina, ki bi preiskovala konkretna kazniva dejanja povezana z oškodovanjem finančnih interesov Evropske Skupnosti.

Usklajevalni koordinacijski organ v Sloveniji za stike z OLAF je Urad za nadzor proračuna pri Ministrstvu za finance. Z ostalimi institucijami, vključno s policijo, sodeluje predvsem prek medresorske delovne skupine za sodelovanje z OLAF, ki jo imenuje Vlada Republike Slovenije. Predstavniki te skupine so Vrhovno državno tožilstvo, Ministrstvo za pravosodje, Ministrstvo za notranje zadeve (Uprava kriminalistične policije), Ministrstvo za finance (Urad za preprečevanje pranja denarja, Davčna uprava RS, Carinska uprava RS in Urad za nadzor proračuna).

Policijski delavci, državni tožilci ali drugi pristojni organi druge države izvršujejo naloge, ukrepe, usmerjanje oziroma druga pooblastila na ozemlju Republike Slovenije samo v okviru skupne preiskovalne skupine v skladu z določbami sporazuma o ustanovitvi in delovanju skupne preiskovalne skupine.

Drugi odstavek 61. člena Zakona o sodelovanju v kazenskih zadevah z državami članicami evropske unije določa: "Član Eurojusta iz Republike Slovenije je pooblaščen, da z neposrednimi stiki s pristojnimi organi Republike Slovenije, predvsem z državnimi tožilstvi in sodišči ter s policijo, pridobi tiste osebne in druge podatke, ki jih ti organi obdelujejo in so potrebni za opravljanje oziroma izpolnjevanje nalog Eurojusta". Tretji odstavek istega člena določa: "Član Eurojusta iz Republike Slovenije lahko pridobljene podatke posreduje organom Evropske unije, mednarodnim organizacijam in organom kazenskega pregona drugih držav članic v skladu z njihovimi pravnimi ureditvami oziroma pravnimi redi". Član Eurojusta iz Republike Slovenije je torej pooblaščen za prejemanje informacij od OLAF-a. Dodatna (splošna) pravna podlaga za delo in pristojnosti članov Eurojusta iz Republike Slovenije je v 70. in 71. členu Zakona o državnem tožilstvu (iz leta 2011).

5.1. Sklepne ugotovitve

- OLAF ni obveščen o pravnomočni sodni odločbi; ustrezní sistem ni vzpostavljen. Če zaprosi za informacijo, jo bo prejel. OLAF lahko sodeluje v skupni preiskovalni skupini. To ureja 160.b člen Zakona o kazenskem postopku. Če OLAF sodeluje v skupni preiskovalni skupini, potem je obveščen. Če je EU oškodovanka, je obveščena tudi ona.
- preiskovalci OLAF so lahko navzoči pri hišnih preiskavah na podlagi sodne odredbe, ki to opredeljuje. To je mogoče tudi brez skupnih preiskovalnih skupin. OLAF lahko pri izvrševanju pooblastil na ozemlju Slovenije zaprosi za pomoč policijo. Pri carinski preiskavi obstaja nevarnost konflikta interesov, če bi bil OLAF priča na sodišču. Kljub temu obstaja tudi ta možnost. OLAF ima lahko dostop do spisov o carinski preiskavi, in sicer tudi, ko preiskava še traja. Policija odločitev o tem, ali se OLAF-u dovoli dostop do informacij o kriminalistični preiskavi, prepuščajo tožilcu.

- Slovenija je imenovala svojega nacionalnega predstavnika v Eurojustu kot pravosodni organ za prejemanje informacij od OLAF-a.

6. PRIPOROČILA

Skupina strokovnjakov v zvezi s finančnimi preiskavami in bojem proti finančnemu kriminalu ocenjuje, je lahko zadovoljivo ocenila slovenski sistem, pri čemer so ji s strokovno podporo pomagali slovenski gostitelji. Načela delovanja in pravni okvir slovenskega sistema se na splošno zdijo trdni. V zadnjem času je bilo sicer nekaj zakonskih določb spremenjenih ali pa se ravno spreminjajo in bodo spremembe začele veljati leta 2012, tako da za zdaj ni mogoče oceniti izvajanja.

Skupina strokovnjakov je na podlagi tako pridobljenih ugotovitev oblikovala nekaj priporočil Sloveniji, ki bi lahko prispevala k nadaljnjemu razvoju sistema. Poleg tega je skupina na podlagi različnih dobrih – in brez dvoma celo najboljših – praks Slovenije oblikovala sorodna priporočila državam članicam EU, EU ter njenim institucijam in agencijam.

Slovenija bi morala 18 mesecev po oceni ponovno pregledati izvajanje priporočil iz tega poročila in poročati o napredku Delovni skupini za splošne zadeve, vključno z ocenjevanjem (GENVAL).

6.1. Priporočila Sloveniji

1. Sloveniji priporočamo oblikovanje in izvajanje celovite nacionalne kazenske politike, temelječe na prednostnih nalogah, opredeljenih na podlagi obveščevalnih podatkov, in konkretnih ukrepov za preprečevanja in zatiranje finančnega kriminala.
2. Sedanji sistem zbiranja informacij in njihove izmenjave med policijo, tožilci in preiskovalnimi sodniki se zdi preveč birokratski in težaven, posledica česar so nepotrebni zaostanki. Sloveniji priporočamo, naj prouči sodelovanje med tožilci in preiskovalnimi sodniki ter odnos med njimi racionalizira. Sloveniji zlasti priporočamo, naj prouči vlogo preiskovalnega sodnika pri medsebojni pravni pomoči in v predkazenskem postopku, da bi poenostavila pridobivanje ter širjenje informacij in dokazov.

3. Oblikovati bi bilo treba jasen mehanizem, ki bi olajšal zbiranje in analizo statističnih podatkov o finančnih preiskavah, pregonu in obsodbah, pa tudi o zavarovanem ali odvzetem premoženju in dejansko izterjanih sredstvih. Vse udeležene strani bi morale redno razpravljati o doseženih rezultatih, šibkih točkah sistema izterjave ter o odzivih kriminalcev. Izboljšati bi bilo treba tudi način, kako so primeri notranje obdelujejo.
4. Mednarodno policijsko sodelovanje je ključno za uspešni boj proti finančnemu kriminalu. Sloveniji priporočamo spodbujanje uporabe orodij, ki so na voljo strokovnim delavcem, da bi bili še bolj usposobljeni pri svojem delu. To med drugim vključuje poznavanje in uporabo razpoložljivih pranih instrumentov EU, ki so že preneseni v slovensko zakonodajo in jih je treba začeti izvajati v praksi.
5. Na splošno je treba izboljšati seznanjenost strokovnih delavcev s pravnimi instrumenti EU, mehanizmi sodelovanja in organi, kot so OLAF, Eurojust, Evropska pravosodna mreža in Europol ter okrepiti sodelovanje v okviru Europa, Eurojusta in OLAF-a. Spodbujati je treba izkoriščanje njihovih zmogljivosti in potencialne dodane vrednosti pri finančnih preiskavah ter z njo seznanjati strokovne delavce, zlasti organe pregon, tožilce in sodnike.
6. Slovenskim organom priporočamo, naj sistematično obveščajo OLAF o rezultatih kazenskih zadev v zvezi z goljufijami na škodo finančnim interesom Evropskih skupnosti, zlasti tistih, v katere je bil vključen OLAF.
7. Slovenski organi bi morali proučiti razloge za majhno število obsodb za pranje denarja, da bi lahko izboljšali delovanje sistema. To je bistveni pogoj za to, da bi lahko pranje denarja izkoristili kot orodje v boju proti finančnemu kriminalu.
8. Civilni postopek glede odvzema premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem, je novost v Sloveniji, ki bi lahko postal primer najboljše prakse, po kateri bi se lahko zgledovale druge države članice. Vendar Sloveniji priporočamo, naj bo ustrezno pozorna na a) zagotovitev dobre povezanosti med kazenskim in civilnim postopkom glede odvzema premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem, na b) ustrezno raven izvedbe zakona o civilnopravnem postopku odvzema v praksi, kar med drugim pomeni izdajo internih predpisov (navodila generalnega tožilca, generalnega direktorja policije itn.) glede tehničnih

in organizacijskih podrobnosti sodelovanja med različnimi ravni tožilstva in policije, in na c) usposabljanje vseh strokovnih delavcev, vključenih v civilnopravni postopek odvzema, npr. specializiranih tožilcev,

9. Pomembnost finančnih preiskav, odvzema in zasega se mora odražati v usposabljanju preiskovalcev, tožilcev in sodnikov. Slovenija bi morala pripraviti načrt usposabljanja za vse strokovne delavce, vključene v preiskave finančnega kriminala. Usposabljanje bi morali skupaj izvajati vsi organi, ki sodelujejo na tem področju.
10. Slovenski urad za odvzem premoženjske koristi v svoji sedANJI obliki ima omejeno območje delovanja in ne upošteva vseh možnosti, ki jih zajema zakonodaja EU. Glede na to, da gre pri uradu za odvzem premoženjske koristi predvsem za izmenjavo operativnih podatkov, Sloveniji priporočamo, naj vzpostavi urad za odvzem premoženjske koristi znotraj policije in takšnim uradom omogoči neposredno komuniciranje s svojimi partnerji v tujini z uporabo aplikacije SIENA. Poleg tega bi morala slovenski organi uradu za odvzem premoženjske koristi zagotoviti dovolj operativnih pristojnosti in osebja.
11. V Sloveniji si naloge v zvezi z upravljanjem premoženja delijo carina, policija, tožilstva itd, odvisno od predmeta. Sodišča odločijo o dodelitvi določenemu organu. Spodbujati je treba gospodarno upravljanje zaseženega blaga, vključno z njegovo pretvorbo v denar, in to načelo čim širše uporabljati. Proučiti bi bilo treba možnost vzpostavitve posebnega urada za upravljanje premoženja in ustrezno spremeniti potrebne zakonske določbe.
12. Treba je v prvem koraku povečati pritok finančnih podatkov ter v nekaterih strokah in ustanovah, ki so dolžni sodelovati s FIU, povečati zavest o obveznosti poročanja.

6.2. Priporočila Evropski uniji in nekaterim tretjim stranem

1. Slovenija je vzpostavila centralni register bančnih računov. Izkazal se je za učinkovito orodje v finančnih preiskavah. Slovenski model bi lahko uporabile tudi druge države članice in svojim policijskim organom omogočile dostop do centralnega registra bančnih računov brez sodnega naloga in izmenjavo bančnih podatkov, ki jih lahko policija pridobi prek bančnih registrov.
2. Druge države članice bi lahko uporabile slovenski model za vzpostavitev visoko specializiranih tožilstev z visoko usposobljenim osebjem, ki bi se lahko posvetili zelo kompleksnim primerom gospodarskega kriminala.
3. Druge države članice bi lahko uporabile slovenski model za vzpostavitev multidisciplinarnih visoko specializiranih enot, ki bi se lahko posvetili zelo zapletenim primerom finančnega kriminala.
4. Evropski organi OLAF, Eurojust in Europol bi si morali prizadevati za večjo seznanjenost z zmogljivostmi in potencialno dodano vrednost, ki jo lahko prispevajo pri preiskavah in pregonu. Treba je povečati obveščenost o njihovih analitičnih zmogljivostih, izmenjavi informacij in obveščevalnih podatkov, razpoložljivih komunikacijskih kanalov in možnostih za praktično pomoč.
5. Evropski organi bi morali z usposabljanji in smernicami spodbujati enotno uporabo ustreznih pravnih instrumentov, dogovorjenih na evropski ravni.
6. Evropski organi bi morali z usposabljanji in smernicami spodbujati oblikovanje skupnih standardov in interoperabilnost orodij za preiskavo finančnega kriminala. To bi moralo vključevati tudi uporabo enotne terminologije.
7. Evropska unija bi morala proučiti uvedbo odvzema brez obsodbe, da bi lahko oblikovali skupne minimalne standarde glede takšnih sistemov za tiste, ki jih nameravajo uvesti, in omogočili priznanje odvzema brez obsodbe drugje.
8. Evropska komisija naj z vidika sedanje uporabe prouči Okvirni sklep 2003/577/PNZ. Kot se je izkazalo v Sloveniji, se je za vzajemno priznavanje sklepov o zasegu treba obrniti na več organov kot pri zaprosilu za pravno pomoč. Zato je treba biti zlasti pozoren na udeležbo tožilcev in sodišč v državi izdajateljici v primerih zaprosil za vzajemno priznavanje in

zahtevkov za odvzem premoženja ter ugotoviti, ali to velja tudi drugod in predlagati usklajen pristop za razrešitev tega vprašanja.

9. Državam članicam priporočamo imenovanje nacionalnega predstavnika v Eurojustu kot pravosodnega organa za prejemanje informacij od OLAF-a.

Annex A: Programme for visit

Day 1 - Monday, 28 November

Arrival of group of expert in the evening

Day 2 - Tuesday, 29 November

<u>Time:</u>	<u>Location:</u>	<u>Subject:</u>
9:30 - 10.00	Ministry of justice	- Word of welcome - Presentation of evaluation group
10:00 - 12:30		- Overview of the role of Ministry of justice (General outline of the organization) - Introduction of the Slovenian justice system (Overview of the current legislation)
12:30 - 13:30		- Lunch
14:00 - 17:00	Office of the State Prosecutor General	- Overview of the role of State Prosecutor Office - Presentation on the Public prosecution service and financial investigation - Practical case presentation

Wednesday, 30. November

<u>Time:</u>	<u>Location:</u>	<u>Subject:</u>
9:00 - 10:00	Ministry of finance	- Overview of the role of the Ministry of finance (Overview of the current legislation)
11:00 - 12:00	Customs Administration Office	- Overview of the role of Customs Administration Office
12:00 - 13:00	Tax Administration Office of the Republic of Slovenia	- Overview of the role of the Tax Administration Office of the RS

13:00 - 14:00	Lunch	
14:00 - 17:00	Office for Money Laundering Prevention	- Overview of the role of the Office for Money Laundering Prevention

Thursday, 01 December

<u>Time:</u>	<u>Location:</u>	<u>Subject:</u>
09:00 - 11:00	Police	- Overview of the role (General outline of the organization) - Introduction of the Slovenian Police organization (Overview of the current legislation)
11:30 - 13:00	Criminal Police Directorate	- Overview of the role
	National Bureau of Investigation (NBI)	- Sector for International police Cooperation - Practical case presentation - Overview of the role
12:30 - 14:00	Lunch	
14:00 - 15:00	Debriefing	
15:30	Departure to the airport	

ANNEX B: LIST OF PERSONS INTERVIEWED/MET

Ministry of justice

Andreja LANG
Peter PAVLIN
Saša JEVŠNIK KAFOL
Primož ŠTRANCAR
Helmut HARTMAN

Office of the State Prosecutor General

Mirko VRTAČNIK
Stanislav PINTAR
Matija HOSTNIK

Ministry of finance

Aleš BUTALA
Janja CINGERLA
Andrej LAMPE

Customs Administration Office

Ines VODOPIVEC
Petra JEGLIČ
Matjaž MUROVEC

Tax Administration Office

Ivo KOROŠEC
Darinka PALČAR

Office for Money Laundering Prevention

Damjan REŽEK
Leo PONGRAČIČ
Maja CVETKOVSKI

Police

Simon GOLUB
Lilijana OBREZA

National Bureau of investigation (NBI)

Maja VEBER ŠAIN

ANNEX C: LIST OF ABBREVIATIONS/GLOSSARY OF TERMS

ACRONYM ABBREVIATION TERM	ACRONYM IN THE ORIGINAL LANGUAGE	ENGLISH TRANSLATION/EXPLANATION
AMO	-/-	Asset Management Office
ARO	-/-	Asset Recovery Office
AWF	-/-	Europol's Analysis Work Files
AWF Smoke	-/-	Europol's Analysis Work Files - Illicit Tobacco Trade
CARIN	-/-	Camden Asset Recovery Inter- Agency Network
AWF Sustrans	-/-	Europol's Analysis Work Files - Suspicious financial transactions
EJN	-/-	European Judicial Network
LIC	-/-	Legal Information Centre
EU	-/-	European Union
NBI	-/-	National Bureau of Investigation
FIU	-/-	Financial Intelligence Unit
GENVAL	-/-	Working Party on General Affairs, including Evaluations
MDG	-/-	Multidisciplinary Group on Organised Crime
MLA	-/-	Mutual Legal Assistance
AJPES	-/-	Agency of the Republic of Slovenia for Public Legal Records and Related Services

EBR	-/-	European Business Register
OCTA	-/-	Organised Crime Threat Assessment
OLAF	Office européen de lutte anti-fraude	European Anti-Fraud Office
OMLP	-/-	Office for Money Laundering Prevention
ROCTA	-/-	Russian Organised Crime Threat Assessment
SIENA	-/-	Europol Secure Information Exchange Network
SDT	-/-	Specialised State Prosecutor's Office
ZOPNI	-/-	Confiscation of Property of Illicit Origin Act
JIT	-/-	Joint Investigation Teams
STR	-/-	Suspicious Transaction Report
